

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT POLİTİKASI BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MALİ DESANTRALİZASYON: TÜRKİYE VE
ARJANTİN KARŞILAŞTIRMASI

JOSE LUİS ALBERTO DELGADO

2501131424

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. DİLEK DEMİRBAŞ

İSTANBUL 2016

Y Ü K S E K L İ S A N S
T E Z O N A Y I

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : JOSE LUIS ALBERTO DELGADO Numarası : 2501131424

Danışman : PROF. DR. DİLEK DEMİRBAŞ

Anabilim/Bilim Dalı : İKTİSAT POLİTİKASI

Tez Savunma Tarihi : 27.10.2016

Tez Savunma Saati : 11:00

Tez Başlığı : MALİ DESANTRALİZASYON: ARJANTİN VE TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI.

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. DİLEK DEMİRBAŞ YUSUF TUNA		KABUL
2- PROF. DR. AHMET İNCEKARA		Kabul
3- PROF. DR. YUSUF TUNA DİLEK DEMİRBAŞ		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. ÖZLEM DURGUN		
2- DOÇ. DR. MELTEM ŞENGÜN UCAL		

ÖZ

MALİ DESANTRALİZASYON: TÜRKİYE VE ARJANTİN KARŞILAŞTIRMASI

JOSE LUIS ALBERTO DELGADO

Bu çalışma, Türkiye ve Arjantin gibi ekonomik büyümenin hızlı bir trend içinde gerçekleştiği ülkelerde son on beş yıldaki mali performansı ve bu mali performansın refaha olan etkilerini incelemektedir. Bu incelemede iki sistemin varlığı karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve Türkiye’de merkezi sistemin toplumsal refaha olan desantralizasyon etkileri ağır basarken, Arjantin’de federal sistemin toplumsal refaha olan desantralizasyon etkileri ağır bastığı görülmüştür. Özellikle de, farklı hükümetlerin bu ülkelerin çeşitli bölgelerine kaynak sağlamaya karar verirken toplumsal refah endekslerinin evrimini göz önüne alıp almadıkları değerlendirilmiştir. Bu nedenle, bu diğer çalışmalarda olmayan önemli bir eksiklik giderilerek ilk olarak her iki ülkede de belirlenmiş bölgeler için bölgesel İnsani Endeksi geliştirilmiştir (HDI). Sonrasında bu indeks, ekonometri veri panel modelinde mali desantralizasyon temsili değişken olarak kullanılan mali kaynaklar ödeneği (FRA) ile karşılaştırılmıştır. Etkilerin analizinin ardından, mali kaynaklar ödeneğine karar verilme aşamasında toplumsal refah indekslerinin Arjantin’de Federal sisteme göre, Türkiye’de ise merkezi sisteme göre ele alındığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Mali Federalizm, Türkiye, Arjantin, Sosyal Refah, Panel Veri Model.

ABSTRACT

FISCAL DECENTRALIZATION: A COMPARATIVE STUDY BETWEEN TURKEY AND ARGENTINA

JOSE LUIS ALBERTO DELGADO

This thesis analyses the fiscal performance in both Turkey and Argentina in the last 15 years, when both countries faced rapid economic growth and witnessed its huge impact on social welfare. This work explored two different systems: Centralization in Turkey and Federalism in Argentina and, in general, studied the decentralization impact of both systems on social welfare. In particular, this study intended to create new social welfare indexes in the case of both governments decide to allocate resources to different regions of these countries. To do that firstly, a regional Human Development Index (HDI) for each region in every country was built. This attempt is considered a new contribution to the literature and intended to fill the gap in this field. Afterward, this index was compared with the fiscal resources allocation (FRA), used as a proxy of fiscal decentralization in an econometric data panel model. After analysing the impact, it was concluded that the social welfare indexes determine the fiscal resource allocation in the Federal system, such as in Argentina, but not in the centralized system such as in Turkey during the period analysed.

Keywords: Fiscal Federalism, Turkey, Argentina, Social Welfare, Data Panel.

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında Türkiye ve Arjantin gibi ekonomik büyümenin hızlı bir trend içinde gerçekleştiği ülkelerin son on beş yıldaki mali performansı ve bu mali performansın refaha olan etkileri araştırılmıştır.

Öncelikle tez konusunu seçerken isteklerimi göz önünde bulundurup bana yardımcı olan tez danışmanım Prof. Dr. Dilek Demirbaş'a ; kaynak aramak için yardım talep ettiğim Prof. Dr. Nilüfer Narlı'ya, Öğr. Gör. Ariel Gonzalez ve Öğr. Gör. Emiliano Limia'ya teşekkürlerimi sunarım. İstanbul Üniversitesinde Prof. Dr. Ahmet İncekara, Arş. Gör. Betül Mutlugün ve Arş. Gör. Yeşim Erönel'a teşekkür ederim. Tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen her zaman yanımda olan sevgili aileme tüm kalbimle teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM REFAH EKONOMİSİ

1.1. REFAH EKONOMİSİ TANIMI VE PARETO VERİMLİLİĞİ	6
1.2. REFAH EKONOMİSİNİN TEMEL TEOREMLERİ	7
1.3. EKONOMİK VERİMLİLİĞİN İNCELENMESİ	9
1.3.1. Yararlılık İhtimalleri Eğrisi	9
1.3.2. Takas Verimliliği	9
1.3.3. Üretim Verimliliği	11
1.3.3.1. Ürün Karması Verimliliği	12
1.4. PAZAR BAŞARISIZLIĞI	13
1.4.1. Rekabet Başarısızlığı	13
1.4.2. Kamu Malları.....	14
1.4.3. Dışsalıklar.....	14
1.4.4. Tamamlanmamış Pazarlar.....	15
1.4.5. Bilgi Başarısızlıkları	15
1.4.6. İşsizlik, Enflasyon ve Dengesizlik	15

1.5. HÜKÜMETİN MÜDAHALE ETMEYE KADAR VERMESİNİN SEBEBLERİ.....	15
1.6. REFAH EKONOMİSİ VE DESANTRALİZASYON POLİTİKALARI.....	16

İKİNCİ BÖLÜM

DESANTRALİZASYON POLİTİKALARI VE FEDERALİZM

2.1. TARİHSEL AÇIKLAMA	18
2.1.1.Tiebout Hipotezi	22
2.1.1.1.Pazar Başarısızlıkları.....	24
2.1.1.2.Yeniden Dağılım.....	25
2.2. DESANTRALİZASYON VE REFAH POLİTİKALARINI İNCELEME YAKLAŞIMLARI	28
2.2.1.Kamu Politikası Yaklaşımı	28
2.2.2.Kamusal Tercihler Yaklaşımı.....	29
2.2.3.RefaH Ekonomisinin Arka Planı	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE VE ARJANTİN'DE KURUMSAL ÇERÇEVE

3.1. 1990'DAN İTİBAREN TÜRKİYE'DE MALİ PERFORMANS	31
3.1.1.Mali Konsolidasyon ve 2000 Reformları	32
3.1.2.Türkiye'de Stand-by Döneminde Örtülü Sayısal Mali Kurallar .	33
3.1.2.1. Açık Verme Kuralları.....	33
3.1.2.2. Harcama Kuralları	34
3.1.2.3. Gelir Kuralları	34
3.1.2.4. Borç ve Borçlanma Kuralları.....	34

3.2. TÜRKİYE'DE MALİ DESANTRALİZASYON.....	34
3.3. 1990'LARDA İTİBAREN ARJANTİN'İN MALİ PERFORMANSI.....	37
3.3.1. Konvertibilite Planı	37
3.3.2. Arjantin'de Sabit Fiyat Rejimindeki Mali Politikalar	39
3.3.2.1. Mali Durum ve Politikalar	39
3.3.3. Konvertibilitenin Sonu: Devalüasyon.....	39
3.4. ARJANTİN'DE DESANTRALİZASYON VE KOPARTİSİPASYON (ORTAK İSTİRAK) YASASI.....	41

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METODOLOJİ VE UYGULAMA

4.1. HİPOTEZ VE METODOLOJİ	42
4.2. AÇIKLAMA VE DEĞİŞKENLERİN YORUMU.....	44
4.2.1. İnsani Gelişmişlik İndeksi (HDI) Yorumu	44
4.3. VERİLERİN AÇIKLAMASI	45
4.4. VERİ PANELİ MODELİ	52
4.4.1. Modelleme Veri Paneli	54
4.4.2. Hata Bileşenleri	54
4.4.3. Modelleme Veri Paneli: Belirtme Alternatifleri.....	55
4.4.3.1. Sabit Etkiler Modeli	56
4.4.3.2. Tesadüfi Etkiler Modeli	56
4.5. VARSAYIM: VERİ PANELİ MODELİNDE BÖLGESEL İNSANİ GELİŞİMİŞLİK İNDEKSİ (HDI) – MALİ KAYNAKLAR TAHSİSİ (FRA).....	57
4.5.1. Ekonometrik Analiz	58
4.5.1.1. Hausman Testi	58

4.5.1.2. Arjantin Örneği	59
4.5.1.3. Türkiye Örneği.....	60
4.6. SONUÇLARIN YORUMU	61
SONUÇ	62
KAYNAKÇA	65
EKLER.....	77

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye'nin Bölgeleri ve İlleri.....	43
Tablo 2: Arjantin'in Bölgeleri ve İlleri.....	44
Tablo 3: Hausman Testi Türkiye	58
Tablo 4: Hausman Testi Arjantin.....	58
Tablo 5: Arjantin tahmini.....	59
Tablo 6: Arjantin Bölgeleri için kesit etkileri	59
Tablo 7: Türkiye tahmini	60
Tablo 8: Türkiye bölgeleri kesit etkileri	60
Tablo 9: Tahmini Bölgesel İnsani Gelişme İndeksi - Arjantin 2000 - 2015.....	77
Tablo 10: Tahmini Yaşam Beklentisi İndeksi - Arjantin 2000 - 2015	77
Tablo 11: Tahmin Eğitim İndeksi – Arjantin 2000 - 2015.....	78
Tablo 12: Tahmin Gelir İndeksi – Arjantin 2000 - 2015	78
Tablo 13: Tahmini Bölgesel İnsani Gelişme İndeksi – Türkiye 2000 - 2014	79
Tablo 14: Tahmini Yaşam Beklentisi İndeksi – Türkiye 2000 - 2014	80
Tablo 15: Tahmin Eğitim İndeksi – Türkiye 2000 - 2014	81
Tablo 16: Tahmin Gelir İndeksi – Türkiye 2000 - 2014	82

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Üretim İhtimalleri Sınırı	10
Şekil 2: Üretim Verimliliği.....	11
Şekil 3: Ürün Karması Verimliliği.....	13
Şekil 4: RHDI ve FRA İstanbul 2000 - 2014	46
Şekil 5: HDI ve FRA, Ege 2000 - 2014.....	47
Şekil 6: HDI ve FRA, GDA 2000 - 2014	47
Şekil 7: HDI ve FRA, Pampas 2000 - 2014	48
Şekil 8: HDI ve FRA, Gran Chaco 2002-2014.....	49
Şekil 9: HDI ve FRA, Cuyo 2002 - 2014.....	49
Şekil 10: HDI Türkiye Evrimi	49
Şekil 11: HDI Arjantin Evrimi.....	50
Şekil 12: FRA, Türkiye (USD).....	51
Şekil 13: FRA Arjantin (USD).....	51

KISALTMALAR LİSTESİ

AB:	Avrupa Birliği
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
AMB:	Avrupa Merkez Bankası
APB:	Avrupa Para Birliği
AYB:	Avrupa Yatırım Bankası
CBO:	Kongre Bütçe Bürosu
DB:	Dünya Bankası
DİBS:	Devlet İç Borçlanma Senedi
DPT:	Devlet Planlama Teşkilatı
ECOFIN:	Ekonomi ve Maliye Bankaları Konseyi
EPB:	Ekonomik ve Parasal Birlik
GSYH:	Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
İMF:	Uluslararası Para Fonu
İBP:	İstikrar ve Büyüme Paktı
KİT:	Kamu İktisadi Teşebbüsleri
TCMB:	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

GİRİŞ

Ekonomi bilimi, birçok ihtiyacı ve isteği karşılamak için bireylerin ve toplumların kaynakları nasıl bölüştüreceğini çalışır. Bu nedenle temel olarak kaynakların tahsisi ve kaynak kullanımından elde edilmiş yararların dağıtımıyla ilgilenir. Mikro ekonomik teoriye göre bireyler, arz ve talep arasındaki dengeyi sağlayan mekanizmanın fiyatlar olduğu pazar sisteminde kendi bütçe kısıtlamalarına maruz kalan tercihlerini en iyi karşılayan mal ve hizmetleri tüketirler.

Buna rağmen pazar sistemi tarafından karşılanamayacak mal ve hizmetler de vardır. Bu tür mallar bazı özelliklere sahiptir. Özellikle de, geniş bir birey ve tüketici kitlesine sağlanırlar ve politik süreç onları yönlendirir. Genellikle vergiler insanların ödediği fiyatlardır ama tüketici bireyselleştirilmez. Bir ülke hükümeti bu politik süreçte sağlayıcı veya tedarikçidir ve tüketiciler onları, ihtiyaçlarını en iyi karşılayacak şekilde kaynakları tahsis etmeleri için seçerler. Bu alan, **kamu ekonomisini** içerir. Kamu ekonomisi, karar verme sürecinin ana alanlarının doğası, ilkeleri ve ekonomik sonuçlarını çalışır. Bunlar, harcama, vergilendirme, finansman ve ekonomide devletin kâr sağlamayan sektörleri tarafından gerçekleştirilen düzenleyici eylemlerdir. Bu alanlara ayrıca **maliye politikasının** araçları da denir.

Devlet maliye politikasını uyguladıkça bazı sorular ortaya çıkar. Örneğin, ne üretilecektir? Nasıl üretilecektir? Kim için üretilecektir? İlk soru, ne kadar kaynağın savunma, yol yapımı ve hastanelere ayrılması gerektiği konusundaki kararları içerir. İkincisi, teknikleri, diğer faktörleri ve ayrıca devletin hangi kademesinin bunu yapacağıyla ilgilenir. Üçüncüsü ise kamu mallarının üretiminden faydalanan nihai tüketicileri içerir. Ama en önemli soru şudur: **Ürün sağlamanın en iyi yolu nedir?** ABD, Türkiye, Brezilya gibi büyük ülkelerde bunu merkezi hükümet mi yapmalıdır yoksa bu işi hükümetin daha alt kademelerine mi devretmelidir? Ya da beraber mi çalışmalılar? Maliye politikası teorileri, karar veren kimselerin sınırlı kaynakları kamu ihtiyaçlarını en iyi karşılayacak şekilde nasıl tahsis etmesi gerektiğiyle ilgilenir.

Kamu malları tedarik kararları ve özellikle devletin hangi kademesinin verimlilik kıstaslarına göre neden bunları sağlayacağı sık sık tartışılmıştır. Ama bu kararlar insanların yaşam standardının geçirdiği evrimi göz önünde bulundurur mu?

Bu çalışma, mali desantralizasyon programlarının belirli bir zamanda insanların ihtiyaçlarına göre tahsis edip edemeyeceğini bulmayı amaçlamaktadır.

Ulusal hükümetlerin sorumluluklarının yerelleştirilmesi, bazı görevlerin merkezi hükümetten ayrılması ihtiyacından doğar. Bu ihtiyaç, her ülke nüfusu içinde farklı alt gruplar ve dolayısıyla farklı ihtiyaçların olmasıyla, merkezi hükümetin tüm ihtiyaçları derinlemesine bilememesinin bir sonucudur. Bu nedenle, merkezi hükümetin nüfusun her bir alt grubunun ihtiyacını karşılaması çok daha zor olacaktır. Dahası, desantralizasyon teorisini savunanların bazıları, nüfusun her alt grubunun, ulusal hükümetin kamu malları ve hizmetlerini sağlamasıyla yerel yönetimler ihtiyaçları daha iyi karşılayacağından ve fayda sağlayacağından, bu tür yerel yönetimlerin oluşturulması (veya varlığı) sayesinde daha fazla insani gelişime erişeceğini düşünür.

Kamu mallarının yerel tahsisi, en küçük grupların ve bireylerin kamusal ihtiyaçlarının en etkin şekilde karşılanması konusunda son elli yıldır pek çok tartışma yaşanmıştır. Bu tartışmalar, hükümetin daha alt kademelerinin oluşturulması ve nüfusun ihtiyaçlarını en iyi bilen bu kademelerin kaynakların rollerinin ve tedarikçilerinin dağıtımıyla sonuçlanmıştır. Bu sayede, kamusal malların tahsisinin sorumluluğu merkezin altındaki hükümetlere aittir ve sorumlu kişiler nüfusun belirli ihtiyaçlarını karşılama kararında daha büyük güce sahip olurlar.

Desantralizasyon teorisi **Mali Federalizm** diye de bilinir ve odak noktası hükümetler arası mali ilişkilerin düzenlenmesidir. “Desantralizasyon” karar alma güçlerinin devredilmesi anlamına gelir. Benzer bir kavram da yetkilerin dağıtılmasıdır; bu durumda işlemler yerelleştirilir ama karar verici güçler devredilmez.¹ Ayrıca kaynak planlama, yönetim, artırma ve tahsis sorumluluğunun merkezi hükümet ve temsilcilerinden alınıp hükümetin bölge temsilcilerine, destekleyici birim ve kademelerine verilmesi anlamına gelir.²

¹ Jorge Martínez – Vázquez. “The impact of Fiscal Decentralization. Issues in Theory and Challenges in Practice”. Philippines, Asian Development Bank, 2011.
<http://www.adb.org/sites/default/files/publication/28927/impact-fiscal-decentralization.pdf> (01.03.2015).

² Dennis Rondinelli v.d. “Analysing Decentralization Policies in Developing Countries: a Political-Economy Framework”. 1986
http://dess.fmp.ueh.edu.ht/pdf/colloque2012_Rondinelli_analyse_decentralisation_economie_politique.pdf (01.03.2015)

Oates³ çeşitli tercih ve ihtiyaçların varlığında hizmetlerin yerel bir hükümetten sağlanması vatandaş refahını artıracak teorisini geliştirmiştir. Çünkü yerel yönetim vatandaşın ihtiyaç ve tercihleri konusunda bilgi avantajına ve esnekliğe sahiptir. Bu teori, hükümetin “cömert bir temsilci” olduğu varsayımına dayanır. Sonrasında sözde ikinci nesil edebiyat, “bencil politika belirleyiciler” varsayımı temelinde “Kamu Seçimi” Teorisini geliştirmiştir. Bu öğretisi, devlet görevlilerin iyi davranıştan sapmamaları için teşviklere odaklanır ve desantralizasyonun genişleyen kamusal sektörü kontrol altına alma ve etkin özel pazarları destekleme rollerini vurgular (Weingast, 1995)⁴. Bugün pek çok sebepten ülkeler farklı türde desantralizasyona sahiptir. Bazı ülkeler daha alt kademe hükümetlerin siyasi olarak organize olmalarına izin verirken bazıları yalnızca belirli mal ve hizmetlerin dağıtımına izin verir ve bir kısmı da alt kademelerin tüm kararları merkezi hükümetten almalarını ister.

Bu tez çalışmasında merkezi ve yerel özellikler taşıyan iki ülke, Türkiye ve Arjantin ele alınmıştır. Hem siyasi hem mali düzenleme ve yönetim açısından Türkiye, hükümetin en yüksek kademelerine karar hakkı tanıyan ve kamusal mal ve hizmetlerin bu kademelerden karşılandığı merkezi bir hükümete sahiptir. Diğer yanda Arjantin, Ulusal Anayasa ile Eyaletlere özerklik sağlanan federal düzenlemeye sahiptir; böylece alınan tüm siyasi kararlar Ulusal Anayasa’ya dayanır. Üstelik her eyaletteki yerel nüfusun ihtiyaç duyduğunu düşündükleri kamusal hizmet ve malları sağlayabilirler. Fakat bu durumda finansman, Türkiye’deki gibi çoğunlukla merkezi yönetimden gelir. Çünkü bu kademe ülkedeki en önemli vergiler olan gelir ve tüketim vergilerini toplama gücüne sahiptir. Dolayısıyla, yol yapımı gibi büyük projelere ayrılan kaynak konusunda karar alırken de merkezi hükümete danışılır. Siyasi anlaşmalar bu ülkede önemli bir rol oynar. Aynı şekilde yerel nüfus ne kadar büyükse yerel yönetimin harcamaları da o kadar yüksek olduğundan kaynak yaratma ihtiyaçları artış gösterir.

Türkiye ve Arjantin’in benzer ekonomilere ve üretim yapılarına sahip olmaları, iki ülkenin de benzer siyasi ve ekonomik süreç ve krizlerden geçmesi ve de son 15 yılda orta sınıf gelirini artıran büyük ve istikrarlı bir yükseliş sergilemeleri

³ Wallace Oates. “An essay on Fiscal Federalism”. **Journal of Economics Literature**. V. 37. N 3, 1999. <http://econweb.umd.edu/~oates/research/fiscalfederalism.pdf> (01.02.2015)

⁴ Barry R. Weingast, “The Economic Role of Political Institutions: Market-Preserving Federalism and Economic Development.” **Journal of Law, Economics and Organization**. S. 1-31. 1995. <https://web.stanford.edu/group/mcnollgast/cgi-bin/wordpress/> (01.03.2014)

bu çalışma için iki ülkeyi incelemeyi uygun kılmıştır. Ama elbette ikisini de gelişmiş olarak nitelemek için çok uzun bir yol kat etmek gerekiyor. Bu sırada iki ülkede de asgari kamusal mal ve ihtiyaçları sağlamak zorundadır.

Bugün değişken dünyada karşımıza çıkan ilk problem, siyasi ve ekonomik döngülere tamamen bağımsızlık kazanmış uzun vadeli kurumsal bir çerçeve inşa etmenin gelişmekte olan ülkelerde çok zor olmasıdır. Bu nedenle kusursuz bir sistem yoktur. Çünkü politik döngüler dolayısıyla ekonomik döngüler çok kısa olabilir. Kaynakların tahsisi için en ideal sistem, bir toplumu oluşturan bireylerin talepleri hakkında doğru ve tam bilgi sağlayan merkezi bir sistem olacaktır. Böylece, bireyler yaşanabilecek şoklardan korumak için doğru kararlar alabilir ve her ne kadar imkânsız olsa da herhangi bir bürokratik süreç olmadan tahsis miktarını değiştirme gücüne sahip olabilirler.

Dolayısıyla, bu çalışmada amacımız idealist bir sistemi veya hangi ülkenin en mükemmel sisteme sahip olduğunu tespit etmek değil, amacımız tüm eksikliklerine rağmen her ülkenin en uygun bir şekilde bireylerin taleplerine karşılık veren kendine özgün ve etkin dağılım sistemini geliştirip geliştirmediklerini bulmaktır.

Mali Desantralizasyon Teorisi, etkin kaynak tahsisi için bütün hükümet kademelerinin işbirliğine dayandığı için, temel hedefimiz her iki ülkedeki sistemin asgari standart yaşam endekslerin gelişimine göre kaynak tahsisi sağlayıp sağlamadığını öğrenmektir. Bir siyasi sürecin verimli olup olmadığını analiz etmek her ülkedeki bölgelere ait pek çok değişkenin varlığına gereksinim duyar. Her ne kadar, kaynak tahsisi yapan devlet kurumlarının o toplumu oluşturan bireylerin kişisel ve toplumsal gelişimi için gereken temel hizmet ve malları sağlayıp sağlamadıklarını araştırmak önemliyse de. Böylesine bir talebi tanımlayacak belirli bir değişkeni bulmak çok zordur. Bununla beraber yerine geçebilecek yaklaşık değişkenler bulmakta mümkündür. Bu bağlamda, bize yerel, bölgesel veya ulusal nispi ihtiyaçları gösterebilecek toplumsal veya ekonomik indeksler gereklidir.

Her bir ülkede o toplumu oluşturan bireylerin standart yaşamı hakkında bazı araştırmalar yapılabilir ama iki ülke arasında gerçek bir refah karşılaştırması yapmak için bazı standart ve güçlü değişkenlere ihtiyaç vardır. Bu nedenle, bu çalışmada **İnsani Gelişmişlik İndeksi** seçilmiştir. Bu indeks, Birleşmiş Milletler

(BM) tarafından üç temel standart değişkeni anlatacak şekilde oluşturulmuştur: i) eğitimle alakalı olarak “okuryazarlık”; ii) sağlıkla alakalı olarak “ortalama yaşam süresi”, ve iii) alım gücü ve tüketim kapasitesiyle alakalı olarak “gelir”dir. Ne yazık ki, bu indeks sadece ulusal düzeyde yayınlanmıştır; yerel veya bölgesel düzeydeki daha alt düzeylere uyarlanmamıştır. Daha detaylı bilgi için Bölgesel İnsani Gelişmişlik İndeksini (HDI) hesaplamak gereklidir ve bu çalışma literatürdeki bu eksikliğin farkına vararak her iki ülke için Bölgesel İnsani Gelişmişlik İndeksi hesaplamayı hedeflemiştir. Böylece iki ülkenin her bir bölgesi için Mali Kaynak Tahsisi (FRA) değerleri karşılaştırılabilir. Bu indeksi oluşturmak için, Türkiye’de Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Maliye Bakanlığı; Arjantin’de ise Ulusal İstatistik Enstitüsü (INDEC) ve Ekonomi Bakanlığı gibi pek çok resmi kuruluştan bilgi alınmıştır.

Bu çalışmanın temel araştırma sorusu, siyasi otoritelerin toplumun kıt kaynaklarının tahsisinde toplumsal refah ilkesine göre tahsis yapıp yapmadıklarını bulmaktır. Ayrıca, hem Türkiye’de, hem de Arjantin’de toplumsal talep ile kaynak tahsisi arasında bir ilişki olup olmadığını, hükümetin aktif bir şekilde uyarlama yapıp yapmadığını ve bu ilişkinin iki ülke için ne kadar önemli olduğunu bulmak bu çalışmanın temel amaçlarındandır. Bunu yapmak için, 2002 - 2015 yılları arasında her iki ülke için birleşmiş Milletlerin uyguladığı metodolojiyi uygulayarak Bölgesel İnsani Gelişmişlik İndeksi (HDI) hesaplanmış ve panel veri modeli kullanılmıştır. Kendi Ulusal İstatistik Enstitülerinin ayırımına göre Arjantin 5, Türkiye 12 bölgeye bölünmüş ve her bir bölge için bu İndeks hesaplanmıştır.

Bu çalışmanın ilk bölümünde, refah ekonomisi ve ikinci bölümünde ise mali federalizm konusunda teorik kaynak araştırması ve analizine yer verilir. Sonraki bölümlerde, hem Türkiye, hem de Arjantin’de son dönemlerdeki kurumsal çerçeve ve mali performanslar analiz edilecektir. Bir sonraki bölümde, her iki ülke için veri panel modelleri ve ekonometri modelin yöntemi ve sonuçları açıklanacaktır. Son olarak da, kaynakça ve veri eki yer alacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

REFAH EKONOMİSİ

Günümüzde birçok ekonomi, hem özel, hem de kamu sektörünün birlikte var olduğu karma ekonomik yapıya sahiptir. Ekonominin merkezinde, rakip pazarlarda hane halkıyla etkileşimde bulunan ve kârı en yüksek düzeye çıkaran şirketler vardır. Belirli ideal koşullarda rekabete dayalı ekonomi verimlidir ve bu koşullar sağlanırsa, hükümete çok az rol düşer. O halde özel sektörün rolünü anlamak için pazarların ne zaman ve ne şartlarda çalışıp ne zaman çalışmadığını anlamak çok önemlidir.

Refah yaklaşımı analizi, hem hükümetin ne yaptığı ve sonuçları konusunda, hem de hükümetin neler yapması gerektiği konusunda soru sormamızı sağlar. İlk soruyla **Pozitif Ekonomi** ilgilenirken ikincisiyle **Normatif Ekonomi** ilgilenir.⁵

Bu bölümde, refah ekonomisinin temel teoremlerinin hükümet için nasıl bir rol tasvir ettiği gösterilecek. Çıkarılacak en önemli sonuç ise pazar başarısızlıklarını düzeltmek ve genel anlamda temsilciler, özel anlamda ise bölge ve bireyler arasında fırsat eşitliği yaratmak için hükümetin işe karışması gerektiğidir.

Çalışmamızın başında belirtildiği gibi, bu çalışmada Türkiye veya Arjantin hükümetlerinden birinin daha iyi olduğu veya desantralizasyon programlarında diğer ülkelerden daha iyi oldukları iddia edilmeyecektir. Bu çalışmanın temel amacı, kuralcı bir yaklaşım olmaksızın bu ülkelerin belirli bir dönemdeki refah indeksleriyle eşleşen desantralizasyon programlarının hedeflerine ulaşıp ulaşmadıklarını incelemektir.

1.1. REFAH EKONOMİSİ TANIMI VE PARETO VERİMLİLİĞİ

Refah ekonomisi, kuralcı sorunları nelerin belirlediğine odaklanan bir ekonomi dalıdır. Refah ekonomisi için en temel kuralcı sorun ekonominin organizasyonudur. Yani ne üretilmeli, nasıl üretilmeli, kim için üretmeli ve bu

⁵ N. Gregory Mankiw, **Principles of Economics**, 2. Bs, New York, Harcourt Brace, 2001, s.20

kararları kim vermeli gibi soruların yanıtlarını arar. Günümüzde pek çok ekonomi karmadır; birçok karar hükümet tarafından alınır ama çoğu şirketlerin veya bireylerin inisiyatifine bırakılır.

Toplumda bir bireyin refah durumu kötüleşmeden bir başkasının refah seviyesinin iyileştirilmesinin mümkün olmadığı kaynak tahsisine Pareto verimliliği veya Pareto optimumu denir.⁶ Bu kavram ismini, ekonomik verimlilik ve gelir dağılımı üzerine çalışan İtalyan iktisatçı ve sosyolog Vilfredo Pareto'dan (1848 – 1923) almıştır.

Hükümetin bir köprü inşa etmek istediğini varsayalım. Köprüyü kullanmak isteyenler, inşa ve bakım maliyeti için kullanmayacaklardan daha fazla para vermeyi kabul edebilirler. Köprünün inşası bir Pareto gelişimi olma ihtimali vardır çünkü bazı bireylerin iyiliği, diğerlerinin aleyhinde sonuca sebep olmaz. Böyle gelişimlerin yapılması gerektiği inancına Pareto ilkesi denir.

Pareto verimliliği kıstasının önemli bir özelliği vardır: iki anlamda bireyseldir.⁷ İlk olarak, yalnızca her bir bireyin refahıyla ilgilenir; farklı bireylerin *nispî* refahıyla değil. Eşitsizlikle doğrudan ilgilenmez. Dolayısıyla, zenginleri iyileştiren ama fakirleri etkilemeyen bir değişiklik yine de Pareto gelişimi sayılır.

İkinci olarak, önemli olan her bir bireyin kendi refah algısıdır. Bu da, bireylerin kendi ihtiyaç ve isteklerini en iyi bileceklerin yine kendileri olacağını savunan tüketici egemenliği ilkesiyle tutarlıdır.

1.2. REFAH EKONOMİSİNİN TEMEL TEOREMLERİ

Refah ekonomisinin en önemli iki teoremi rekabetçi pazar ve Pareto verimliliği arasındaki ilişkiyi tanımlayan teoremlerdir. *İlk teoreme göre eğer ekonomi rekabetçiyse Pareto verimlidir.*⁸

⁶ Joseph E. Stiglitz, "Economics of the Public Sector", 3. Bs, W.W. Norton and Company, New York, 1999, s. 57.

⁷ Stiglitz, a.e., s. 59

⁸ Theodore Groves ve John Ledyard. "Optimal Allocation of Public Goods; A Solution to the Free Rider Problem". **Econometrica** 45(4), 1977, s. 788
<https://www.cs.princeton.edu/courses/archive/spring07/cos444/papers/GrovesLedyard.pdf>
(03.05.2015)

İkinci teorem, verimli dağıtımlarla ilgilenir. Bir bireyden diğerine servet aktararak, ilkinı kötüleştirip ikincisini iyileştiririz. Servet dağıtımını tekrar yaptıktan sonra, rekabet güçlerini serbest bırakırsak, kaynakların Pareto verimlilik tahsisini elde ederiz. Bu yeni tahsis, diğerinden pek çok açıdan farklı olacaktır. Yeni eşitlikte birini kötüleştirmeden kimse iyileştirilemez. Refah ekonomisinin ikinci temel teoremi önemli bir çıkarım yapar: her Pareto verimli tahsis yerelleştirilmiş pazar mekanizmaları sayesinde elde edilir. Yerelleştirilmiş bir sistemde, ekonomiyi oluşturan sayısız şirket ve birey, üretim ve tüketim konusunda kararlar verir. Aksine, merkezi ekonomide tüm bu kararlar merkezi planlama temsilcisi veya merkezi planlamacı denilen tek bir kişi tarafından alınır.

Varsayımlar ideal rekabeti bir modeli yansıtmaktadır: Örneğin bu sistemde, pazarda mevcut olan mallar ve fiyatlar hakkında mükemmel bilgi sahibi olan birçok küçük şirket ve milyonlarca birey vardır; üstelik hava veya su kirliliği de yoktur.

Rekabetin neden geleneksel arz ve talep eğrilerini kullanarak ekonomik verimlilikle sonuçlandığı görülebilir. Bir bireyin talep eğrisi bireyin her bir fiyatta talep edeceği mal miktarını verir. Pazar talep eğrisi, tüm bireylerin her fiyatta talep edeceği miktarı toplar. Bilindiği üzere, talep eğrisi normalde aşağı doğru eğimlidir: fiyat arttıkça talep azalır. Ne kadar talep edileceğine karar verirken bireyler, bir fazla birimi tükettince sağlayacakları marjinal fayda ile bir fazla birimi alınca ödeyecekleri marjinal tutarı eşitlerler. Marjinal tutar ödeyecekleri fiyattır.⁹

Bir şirketin arz eğrisi, o şirketin her bir fiyatta sağlayacağı mal miktarını verir. Pazar arz eğrisi, tüm şirketlerin arz eğrilerini toplar: ekonomideki tüm şirketlerin arz edeceği malların her bir fiyattaki miktarını gösterir¹⁰. Diğer yandan arz eğrisi yukarı doğru eğimlidir: fiyat arttıkça şirketler daha fazla mal arz ederler. Ne kadar mal üreteceğine karar verirken rekabetçi şirketleri bir fazla birim üretmekten sağlayacakları marjinal faydayı, bir fazla birim üretmenin maliyetine eşitler.

Verimlilik, herhangi malın bir fazla biriminin üretilmesiyle sağlanan marjinal faydanın marjinal maliyetine eşit olmasını gerektirir. Çünkü marjinal fayda marjinal maliyeti aşarsa toplum fazla üretimden kazanacaktır ve eper marjinal fayda marjinal

⁹ Stiglitz, a.g.e., s. 61

¹⁰ Mankiw. a.g.e., s. 47

maliyetten azsa toplum, malın üretiminin azalmasından kazanacaktır. Pazar dengesi, pazar talebinin arzı eşit olduğu durumda sağlanır.¹¹

1.3. EKONOMİK VERİMLİLİĞİN İNCELENMESİ

İlk olarak ekonomi takas verimini sağlamalıdır. Yani, üretilen bir mal ona en çok değeri veren bireye gitmelidir. İkinci olarak, üretim verimliliği sağlanmalıdır. Toplumun kaynakları göz önüne alındığında, bir malın üretimi, bir diğerinin üretimi azaltılmadan artırılmaz. Üçüncü olarak, ekonomi, mal karması verimliliğini sağlamalıdır ki üretilen mallar bireyler tarafından talep edilene uysun.¹²

1.3.1. Yararlılık İhtimalleri Eğrisi

Yararlılık ihtimalleri, iki tüketici tarafından başarılan maksimum yararlılık düzeyini yansıtır. Şekil 1'de Robinson Crusoe ve John için yararlılık ihtimalleri verilmiştir. Crusoe'nun yararlılık düzeyine karşılık John'un en yüksek yararlılık düzeyi (ve tam tersi). Pareto verimliliği tanımını hatırlayalım: bir kişinin yararlanma ihtimali kötüleşmeden başka bir kişinin yararlanma ihtimali iyileştirilemiyorsa o ekonomi Pareto verimlidir. O halde, John'un menfaati ancak Crusoe'nun menfaati azalırsa artar. Dolayısıyla, bir ekonomi eğer Pareto verimliyse yararlılık ihtimalleriyle işlemelidir. Eğer, Şekil 1'de A noktasında olduğu gibi, yararlılık ihtimali sınırının altında bir noktada işliyorsa, John veya Crusoe'nun ya da her ikisinin menfaatini artırmak bir diğerininkini azaltmadan mümkün olacaktır.

Refah ekonomisinin ilk temel teoremi, rekabetin ekonominin yararlılık ihtimalleri dahilinde işlediğini söyler; ikincisiyse, ilk elde edilen gelirleri uygun bir şekilde yeniden dağıtan rekabetçi pazarları kullanarak yararlılık ihtimalleri sınırıyla herhangi bir noktada bunu başarılacağını savunur.

1.3.2. Takas Verimliliği

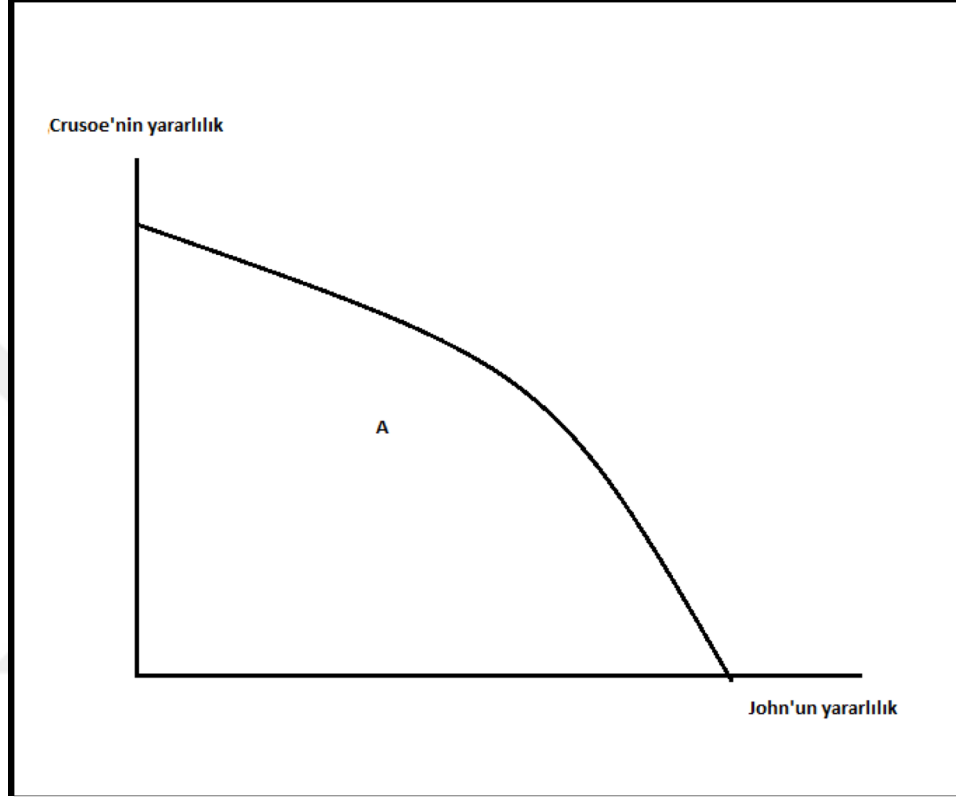
Bir takım mevcut mallar düşünüldüğünde, takas verimliliği sayesinde bu mallar hiç kimsenin refahı kötüleşmeden bir başkasının refahının iyileştirilmesi

¹¹ Mankiw. a.g.e., s. 50

¹² Stiglitz, a.g.e., s. 63

koşuluyla dağıtılabılır. Dolayısıyla takas verimliliğinde, ticarete veya takasta her iki tarafın da iyileştirilmesi gerekmez.¹³

Şekil 1: Üretim İhtimalleri Sınırı

Kaynak: Stiglitz, Economics of the Public Sector, 1999, s. 57

Robinson'un bir portakal karşılığında bir elmadan vazgeçebileceğini veya bir portakal daha alabilirse üç elma karşılığında bir elmadan vazgeçebileceğini varsayalım. John, portakallara Robinson'dan daha fazla değeri vermektedir. Açıkça görülüyor ki anlaşmanın bir yolu var: Eğer Robinson John'a bir portakal verir, John'da Robinson'a iki elma verirse ikisinin de menfaatine olur. Robinson menfaati için yalnızca bir elmaya ihtiyaç duyuyor ama bir portakal karşılığında iki elma alıyor. John üç elmasından vazgeçmek için gönüllüdür ama yalnızca iki elmasından vazgeçer; onun menfaatinedir.¹⁴

Bireyin bir birim ürün karşılığında vazgeçebileceği başka bir ürünün miktarına marjinal ikame oranı denir. Robinson ve John'un marjinal ikame oranları

¹³ Anthony Atkinson ve Joseph Stiglitz, "Lectures on Public Economics", Mc-Graw Hill, New York, 1980, s. 287

¹⁴ Stiglitz, a.g.e., s. 65

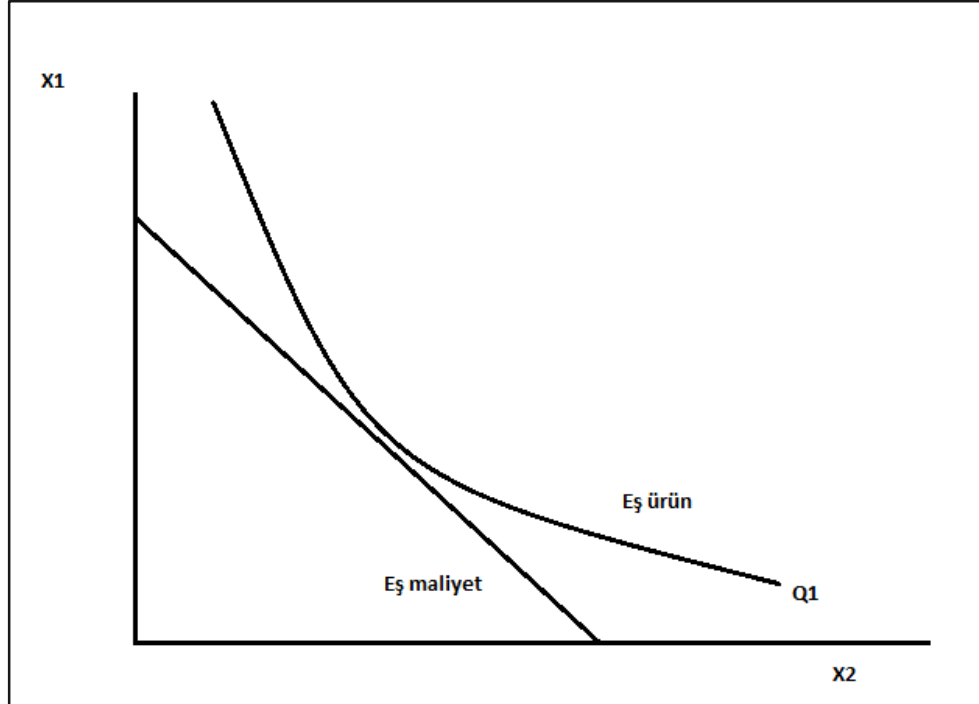
ne kadar farklı olursa, takas için o kadar imkan olur. Dolayısıyla, takas verimliliği için tüm bireylerin aynı marjinal ikame oranına sahip olması gerekmektedir.

1.3.3. Üretim Verimliliği

Eğer bir ekonomi üretimsel açıdan verimli değilse, başka malların üretimini azaltmadan bir malın üretimini artırabilir. Şekil 1’eki üretim olasılıkları sınırına göre, sınırlı kaynaklarla bir malın bir kısmından vazgeçmeden bir diğerinden daha fazla üretemez.

Bir ekonominin üretimsel olarak verimli olup olmadığını belirlemek için yapılan analiz, yukarıda takas verimliliği için kullanılabilecek benzerdir. Şekil 2’yi, farklı girdi kombinasyonlarına aynı maliyeti verildiğinde bütçe kısıtlaması yerine eş maliyet doğrusunu koyalım. Eş maliyet doğrusu, iki faktörün nispi fiyatıdır. Şekilde ayrıca iki eş ürün de gösterilmiştir. Bunlar, aynı miktarda çıktı üreten farklı girdi kombinasyonlarını takip eder. Böylece, tüketim analizi için kayıtsızlık eğrisi ne ise eş ürünler de üretimin analizinde aynı roledir. Eş ürün doğrusuna teknik ikamenin marjinal oranı denir.

Şekil 2: Üretim Verimliliği

Kaynak: De Gregorio, Macroeconomía Teoría y Políticas, 2003, s. 184

Takas verimliliğinin herhangi iki ürün arasındaki marjinal ikame oranının tüm bireyler için aynı olmasını gerektirdiği gibi üretim verimliliği de teknik ikame marjinal oranının tüm şirketler için aynı olmasını gerektirir.

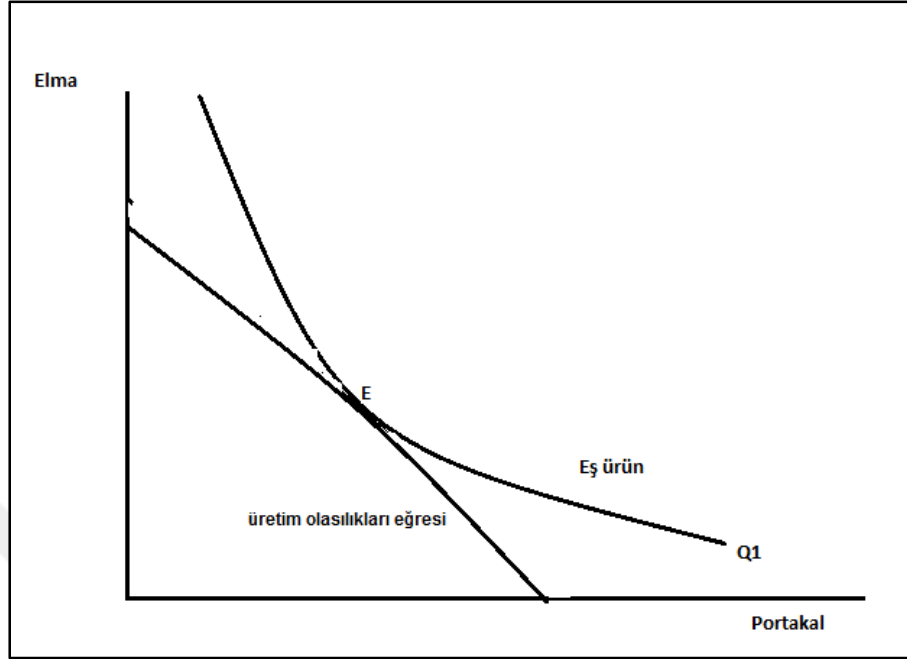
1.3.3.1. Ürün Karması Verimliliği

Üretilcek portakal veya elmaların en iyi karmasını seçmek için teknik olarak neyin uygulanabilir olduğunu ve bireyin tercihlerini göz önünde bulundurmak gerekir. Elmaların her çıktı düzeyi için en uygulanabilir portakal çıktı düzeyi teknoloji kullanarak belirlenebilir. Böylece üretim olasılıkları eğresi oluşur. Üretim olasılıkları çizelgesiyle, en yüksek yarar seviyesine erişmek arzu edilir. Şekil 3'te elmalar ve portakallar olmak üzere iki çeşit mal arasındaki üretim olasılıkları çizelgesi ve kayıtsızlık eğrisi gösterilmiştir. Yararlılık, kayıtsızlık eğrisinin üretim çizelgesine teğet geçtiği noktada en yükseğe ulaşmıştır. Üretim olasılıkları çizelgesinin eğimine marjinal dönüşüm oranı denir. Bu, portakal üretimi bir azaldığında bir kişinin kaç ekstra elma alabileceğini gösterir. Teğet noktasında, E'de, kayıtsızlık eğrisi ve üretim olasılıkları çizelgesi eğimleri aynıdır; yani elmaların portakallar için marjinal ikame oranı marjinal dönüşüm oranına eşittir.¹⁵

Rekabet içinde, marjinal dönüşüm oranı, elmaların portakallara nispeten fiyatına eşittir. Elmaların üretimi bir azaltılarak şirketler örneğin bir artırıp portakalları elmaların fiyatından daha fazlaya satarsa, kâr artıran şirketler portakal üretimini kesinlikle genişletecektir. Rekabet içinde tüketicilerin marjinal ikame oranlarının ve marjinal dönüşüm oranının neden tüketicilerin marjinal ikame oranına eşit olacağı gösterilmiştir. Dolayısıyla, ideal rekabetçi pazarlarda Pareto verimlilik için gerekli üç koşul da sağlanmıştır.

¹⁵ Stiglitz, a.g.e., s. 72

Şekil 3: Ürün Karması Verimliliği

Kaynak: Stiglitz, 1999, s. 72

1.4. PAZAR BAŞARISIZLIĞI

Refah ekonomisinin ilk temel teorisine göre, bir ekonomi ancak belirli şartlar altında Pareto verimlidir.¹⁶ Pazarların Pareto verimli olmadığı, pazar veya piyasa başarısızlıkları denilen altı önemli koşul vardır. Hükümetin müdahalesi için sebep sağlarlar.

1.4.1. Rekabet Başarısızlığı

Pareto oluşması için mükemmel bir rekabet olmalıdır; yani fiyatlar üzerinde etkisi olmayan birçok şirket olmalıdır. Fakat aslında, bazı marketlerde yalnızca birkaç bazen de bir şirket vardır. Pazarı yalnızca bir şirket sağlıyorsa, tekel yani monopol vardır; birkaç şirket varsa, oligopol olur. Ve hatta birçok şirket olsa bile her biri farklı mallar üretebilir ve böylece aşağı eğimli talep eğrisinin oluştuğunu düşünebilir. Buna *monopolistik* veya tekелci rekabet denir. Tüm bu durumlarsa,

¹⁶ Stiglitz, a.g.e., s. 77

rekabet, her bir şirketin fiyatlar konusunda daha iyisini yapamayacağına inanacağı kadar küçük olduğu ideal rekabet ortamından uzaklaşır.¹⁷

Bu şartlar altında şirketlerin birbiriyle aktif olarak rekabet içinde olacağını ve pazar ekonomisinin tüketicilerin seveceği malların üretildiği şekilde pazarın işleyebileceğini fark etmek önemlidir. İlk temel teorem yalnızca rekabetten fazlasını gerektirir. Dahası, şirketler rekabeti önlemek için stratejik hamleler yapabilir. Potansiyel rakiplerin girme durumunda fiyatları düşürmekle tehdit edebilirler ve bu tehditler inandırıcı olup girişi engelleyebilir.

Diğer yandan, hükümetin eylemlerinde bazı kusurlar baş gösterir. Yenilikçilere patent verirler. Böylece kusurlu rekabet ekonomik verimsizliğe yol açar.

1.4.2. Kamu Malları

Daha önceden de belirtildiği gibi, kamu malları, pazar mekanizması tarafından sağlanamayan mallardır. Ama iki kritik özelliğe sahiptirler: ilk olarak, faydaların tadını çıkarmak fazladan bir bireye hiçbir şeye mal olmaz; ekstra bireyin maldan faydalanmak için marjinal maliyeti sıfırdır. İkinci olarak, kamu mallarından faydalanmaktan bireyleri alıkoymak imkânsız veya çok zordur. Pazar sağlamadığı veya birçok hükümet etkinliği için gerekçe sunar.¹⁸

1.4.3. Dışsallıklar

Bir bireyin veya bir şirketin eylemlerinin başka birey veya şirketleri etkilediği; bir şirketin bir başka şirketler üzerine masraf yüklediği ve telafi etmediği ya da bir şirketin diğer şirketlere fayda sağladığı ama bunun karşılığında bir şey almadığı durumlar vardır.¹⁹

Bir bireyin eylemlerinin başkaları üzerine masraf yüklediği durumlara negatif dışsallıklar denir. Ama tüm dışsallıklar negatif değildir. Birçok pozitif dışsallık örneği de vardır. Bu durumlarda bir bireyin eylemleri diğerine fayda sağlar. Böyle dışsallıklar ne zaman gerçekleşse pazarın sağladığı kaynak tahsisi verimli olmayacaktır.²⁰

¹⁷ Stiglitz, a.g.e., s. 77

¹⁸ Atkinson, a.g.e., s. 408

¹⁹ Mankiw. a.g.e., s. 131

²⁰ Stiglitz, a.g.e., s. 180

1.4.4. Tamamlanmamış Pazarlar

Özel pazarların, bir alı veya hizmeti sağlamanın bireylerin ödemeyi istediklerinden daha azına mâl olmasına rağmen bunları sağlamakta başarısızlık gösterdiği durumlara tamamlanmamış pazar denir. Örneğin, sigorta ve borç pazarları bu konumdadır.²¹

1.4.5. Bilgi Başarısızlıkları

Birçok hükümet etkinliği tüketici tarafından gelen kusurlu bilgi ve pazarın çok az bilgi sağladığı inancıyla motive olur. Bilgi, pek çok açıdan, bir kamu malıdır. Ekstra bir bireye bilgi sağlamak diğerlerininkini azaltmaz. Verimlilik, bilginin özgürce veya daha doğrusu, bilginin yalnızca aktarılması maliyetinin olacağı şekilde dağıtılmasını gerektirir. Özel pazar, genellikle yetersiz bilgi sağlar.²²

1.4.6. İşsizlik, Enflasyon ve Dengesizlik

İşsizlik, belirli bir zamandaki iş gücü fazlalığını gösterirken enflasyonu açıklaması daha zordur. Ama hem işsizlik hem de enflasyon pazar dengesizliğinin sonuçlarıdır. Dolayısıyla, hükümetler bu başarısızlıkları düzeltmek için müdahale etmeleri gerektiğini anlamalıdır.²³

1.5. HÜKÜMETİN MÜDAHALE ETMEYE KADAR VERMESİNİN SEBEBLERİ

Ekonominin Pareto verimli olduğu bir durumda bile hükümet müdahalesi için iki argüman vardır. İlki, gelir dağılımıdır. Ekonominin Pareto verimli olması gelirin dağılımı konusunda hiçbir şey söylemez; rekabetçi pazarlar eşit olmayan dağılımlara yol açarken bazı bireylere yetersiz kaynak düşebilir. Hükümetin önemli eylemlerinden biri, geliri yeniden dağıtmaktır. İkinci argüman ise, bireylerin kendi yararına olacak şekilde eyleme geçmeme ihtimalleridir. Bir bireyin kendi refah algısı, refah yönetimi için güvenilmez bir kıstastır. Bilgili tüketiciler bile kötü kararlar verebilir. Bireyler, sigarının kötü olmasına ve bunu bilmelerine rağmen sigara içmeye devam ederler. Hükümetin bireyleri tüketmeye mecbur bıraktıkları mal ve hizmetlere değer malları denir. Devletin, bireyler için neyin daha iyi olduğunu

²¹ Mankiw, a.g.e., s. 198

²² Bruce Greenwald ve Joseph Stiglitz, "Externalities in Economies with imperfect information and incomplete markets", **The Quarterly Journal of Economics**, C. 101, 1986, s. 2.

²³ José De Gregorio, **Macroeconomía Teoría y Políticas**, Universidad de Chile, 2003, s. 587 - 589

bildiğinden müdahale etmesi gerektiğini savunan düşünce biçimine paternalizm denir.²⁴

1.6. REFAH EKONOMİSİ VE DESANTRALİZASYON POLİTİKALARI

Refah ekonomisi yaklaşımı, toplumların halklarını en iyi üretim ve tüketim düzeylerini sağlamaları gerektiği teorik koşulu olarak ortaya atılmıştır. Bu nedenle pazarın kendi çözemediği sorunları çözmek için neden hükümetin müdahalesi gerektiği gösterilmiştir.

Mali desantralizasyon, gelir eşitsizliği ve pazar başarısızlıklarına karşı hükümet müdahalesi önlemlerden biri ve belki de en önemlisidir.

Federal ülkeler (veya Üniteryen olanlarındaki yetkilerin dağıtılması) refah ekonomisinin ikinci temel teoremine ulaşmak için hükümetin kullandığı araçlardan biridir: **dengeleme fırsatları**. Bu dengelemenin, farklı kaynaklara sahip bölgelerin rekabete girebilmesi için benzer koşulları sağlayacak şekilde ülke içinde yapılması öngörülmüştür.²⁵

Bu çalışma, bu siyasi müdahalenin ekonomiyi daha rekabetçi hale getirerek daha iyi kira dağılımı sağlayıp sağlamayacağını anlamayı amaçlamaktadır. Rekabetçi bir pazar, üretim olasılıkları sınırını artırmalı ve daha yüksek bir insani gelişmişlik sağlamalıdır.

²⁴ Stiglitz, a.g.e., s. 87

²⁵ Alberto Porto, "Preguntas y respuestas sobre Coparticipacion Federal de impuestos". Documento de trabajo No. 17. Universidad Nacional de La Plata. 1999. S. 3
<http://www.depeco.econo.unlp.edu.ar/doctrab/doc17.pdf>. (10.06.2010)

İKİNCİ BÖLÜM

DESANTRALİZASYON POLİTİKALARI VE FEDERALİZM

Bu bölümde, farklı düzeyler etkileştiğinde devletlerin politik ve ekonomik teşkilatlanması gibi konular incelenmiştir. Bu anlamda, sorunlar ve zorluklar; avantaj ve dezavantajları; devletin eylemlerinin sonuçları; aktörleri ve ekonomik sosyal değişkenler araştırılacaktır. Bunların yanı sıra, çok katmanlı bir yönetim sisteminde hangi kamusal alanları nasıl sağlayacağı konusunda nelerin göz önünde tutulması gerektiği de incelenecektir.

Siyasi bilimler ve Anayasal kanunda takip edilen yaklaşımların aksine, “Federalizm” desantralizasyonu ifade eder ve **Mali Federalizm** çok katmanlı hükümetin yerelleştirilmiş sisteminin mali çıkarımlarıyla uğraşır.²⁶

Desantralizasyon, birçok kavram içerir. Bir yandan, “kaynakların planlanması, yönetimi ve tahsisi sorumluluğunun merkezi hükümetten, yönetimin daha alt düzeylerindeki temsilcilerine, yarı-bağımsız kamu otoritelerine, bölgesel veya işlevsel otoritelere veya sivil toplum kuruluşlarına aktarılması” vardır.²⁷

Diğer yandan, bu kavram, kişilerin tercihlerine göre kamusal mal ve hizmetlerin pazar mekanizmaları tarafından sağlandığı bir durum olarak tanımlanabilir. Buchanan ve Tullock’tan alıntı yapan Rondinelli’ye (2012) göre özgür tercih koşulları sağlandığında bazı kamusal malların sağlanması, merkezi hükümetin tek sağlayıcı olduğu durumlardan daha yerel kurumların dahil olduğu durumlar daha verimlidir. Daha fazla kaynak sağlayan otoriteler, vatandaşlara daha fazla seçenek sunar. Bu seçenekler malların veya hizmetlerin farklı pazar sepetleri olarak gruplandırılabilir. Gelişmiş ekonomilerde insanlar, tercih ettikleri kombinasyonu yapan topluluğa geçerek farklı hizmet kombinasyonları sağlayan yerel yönetimlere arasında seçim yapabilir.²⁸

Bu bölümde, sorun analiz edilmektedir ve merkezi hükümetlerle yerel yönetimlerin kamusal hizmetleri sağlarken neden birlikte çalışmaları gerektiğini

²⁶ Philip Black, v.d., **Public Economics**, Oxford University Press., 5. Bs., 2012, s. 88

²⁷ Rondinelli, a.g.e., s. 3

²⁸ Rondinelli, a.e., s. 5

analiz eder ve yerelleştirilmiş politikalar altında toplumsal refaha olan etkisini analiz etmek için bir çerçeve oluşturur.

2.1. TARİHSEL AÇIKLAMA

Teoriyi orijinal olarak Alexis de Tocqueville geliştirmiştir. Teoriye göre, demokrasinin uygulanması için en uygun organizasyon biçimi desantralizasyondur. Buna göre, insanlara egemenlik verilirse, her bir birey o egemenliğin eşit bir parçası olur ve yönetime katılmada eşit haklara sahip olur ve her birey kendi kendini yönetebilmesine rağmen, “diğerlerinin kendilerini yönetemeyeceklerinden değil, kendisi için daha yararlı olduğu ve içinde bulunduğu birliğin düzenleyici güçler olmadan var olamayacağını bilmesinden dolayı ” bu sistemin yanında olmayı tercih eder.

Alexis de Tocqueville’ye göre bireylerin düzenleyici güç oldukları “doğal” biçime **komün** denir. Komün sisteminde herkes doğrudan katılır ve neyin en faydalı olacağına karar vermek için her bir bireyin ne yapması gerektiği, bunu zorlamak için kimin sorumlu olacağı ve buna kimin yanıt vereceği çoğunluk tarafından belirlenir. Komünal sistem hemen hemen tüm topluluklarda vardır. Doğrudan demokrasi sayesinde yalnızca komün yaşamında insanlar kendilerini yönetme hakkına tamamen sahip olurlar. Ama “tüm özgürlükler içinde komünler güç istilalarına en çok maruz kalanlardır ve savunma yapmak için gelişimlerini tamamlamalı ve komün yaşamı fikirlerinin ve milli geleneklerinin bir parçası olmalıdır²⁹.” Komün, Tocqueville için laboratuvar deneyine benzer: medeni bir toplum komünal özgürlük denemelerini hoş göremez, ortalarında yönetimlerine isyan ederek deneyin sonucuna ulaşır, ama yaratıcı özgürlük özgür insanların gücünün yattığı yerdedir³⁰.

Ekonomik araştırma alanı olarak desantralizasyon, Paul Samuelson’ın (1954) çalışmalarıyla başladı. Samuelson, özel mallar pazar sisteminin her bireyin tercihlerine yanıt verdiği ama diğer yandan kamusal malların tahsisinin toplu

²⁹ Iván Finot, “Descentralización en América Latina: Teoría y Práctica”. **CEPAL**, Santiago, 2001, s. 27, http://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/7261/S01030319_es.pdf;jsessionid=E2CBFD61C60CD2CA830972E4C07F3883?sequence=1. (01.03.2016)

³⁰ Finot, a.g.e., s. 28

tercihlere karşılık geldiği durumda, hiç kimse bireysel tercihlerine göre kaynak alımı yapamaz. Bu da bir verimlilik sorunu ortaya çıkarır.³¹

Daha sonrasında, Charles Tiebout (1956), birçok kamusal hizmetin yerelleştirilmiş şekilde sağlanması göz önüne alındığında bu sorunun azaltılabileceğini belirtmiştir. Bu durumda, bu hizmetlerin tüketicileri tepkilerini ortaya koymayı seçebilirler. Örneğin, kendi tercihlerini karşılayan topluluklara taşınabilirler. Bireysel tercihler her zaman farklı olduğundan daha küçük ve daha homojen topluluklar en verimli şekilde kaynak sağlarlar.³²

Bununla birlikte, Musgrave 1959 yılında kamusal finans alanında üç farklı kategori tanıtmıştır: *ekonomik istikrar*, *gelir dağılımı* ve *kaynak tahsisi*. Genel anlamda her bir kategori tutarlı teorik analize tabidir. Bunlar arasında, istikrar, gelir dağılımı ve verimliliğin göreceli önemi sebebiyle analitik tutarlılık daha zordur.³³

Federalizm üzerine kamusal finans bakış açısıyla, bu kamusal finans yaklaşımı mali desantralizasyona (istikrar ve dağıtım) ve onun potansiyel faydalarına (verimlilik) yapılan kısıtlamalar konusunda açıklık gelmiştir.

Ekonomik istikrar söz konusu olduğunda, mali ve parasal politikalar istikrarlı ekonomik gelişmeye katkı sağlayabilir. Teoriye dair bir ipucu, mali desantralizasyonun ekonomik istikrarı geliştirdiği veya engellediği ve hükümetin genel makroekonomik hedeflerini kapsayıp kapsamadığı yönündedir³⁴. Bu bağlamda ilk nesil kuramcılarının fikirleri ağırdı: mali düzenlemenin yerelleştirilmesi makro istikrar amacını geliştirmez; aksine, makro istikrar mali güçlerin devredildiği dereceye kadar bir kısıtlama yapar. İkinci kategori olan gelir dağılımında, ekonomik mallar üretilir ve hükümetler, belirli bir toplumun üyeleri boyunca malları dağıtmak için pazarı değiştirir.³⁵

Son kategori olan kaynak tahsisinde mali yerleşmenin önemi ilk nesil kuramcılarının çalışmalarında ortaya çıkar. Bunun iki temel sebebi vardır. İlk olarak,

³¹ Paul A. Samuelson. "The Pure Theory of Public Expenditure", **The Review of Economics and Statistics**, C. 36, No. 4. 1954, s. 387-389.

http://www.ses.unam.mx/docencia/2007II/Lecturas/Mod3_Samuelson.pdf (01.04.2015)

³² Charles Tiebout, "A Pure Theory of Local Expenditures", **Journal of Political Economy** 64. S. 416-424, 1956.

http://www.unc.edu/~fbaum/teaching/PLSC541_Fall08/tiebout_1956.pdf (01.04.2014)

³³ Richard Musgrave, **The Theory of Public Finance – A Study in Public Economy**, McGraw-Hill, New York, 1959

³⁴ Jorge Martínez – Vázquez, a.g.e., s. 2

³⁵ Birinci Nesil Kenneth Arrow, Richard Musgrave ve Paul Samuelson içerir

nadir kaynaklar yerelleştirilmiş mali sistemde daha verimli olarak tahsis edilmelidir, çünkü yerel yönetimler kaynakların kullanımından sağlanan faydayı en yüksek düzeye çıkarmak için daha iyi bir durumda olabilirler. İkinci olarak, “saf olmayan” yerel kamusal malların karakteri, hizmet tahsisine yerel tıkanıklık boyutu katar; ve ulusal hükümetler de bu durumu yönetmek için uygun bir durumda olmayabilir. Kısacası, kamusal malların yerel boyutu göz ardı edilirse, tüm bölgeler boyunca aynı düzeyde bu malların tahsisi, yerel kamusal mallar için tercihlerin bölgeler, yönetimler veya yönetim düzeyleri arasında değiştiği durumlarda verimlilik gösterecektir.³⁶

Dahası, bu çerçevede mali desantralizasyon teorisinin ilk nesli temel anlamda, kaynak tahsisi verimliliğiyle ilgilenen kamu ekonomisini vurgular. İlk nesil teori, harcama sorumluluğu ve gelir artırıcı güçlerdeki gibi mali desantralizasyon düşünüldüğünde, ana olarak verimli kaynak tahsisini başarmayı amaçlar; bu da destek grupları için refahı en yüksek düzeye çıkarır.

Ayrıca, merkezi hükümetten daha düşük yönetim kademelerine yönelen mali transfer sistemi ve onların borçlanma özerkliği, mali desantralizasyonun ilk nesil kuramcıları arasında benzer şekilde tartışılmıştır.

Yıllar sonra Vincent Ostrom ve Robert Warren (1961), büyük bir şehirde kamusal hizmetlerin tahsisiyle ilgili bir örneği inceledikten sonra, böyle tahsislerin bölgesel olarak sınırlanabileceğini ve merkezi tahsisin meşrulaştırılabileceğini iddia etmişlerdir. Çünkü böylesi bir sınırlama daha verimli olacağından, her bir bölgedeki maliyet yerelleştirilmiş kullanıcılar arasında dağıtılır ve bu şekilde vatandaşların tercihleriyle daha doğru bir eşleştirme yapılmış olunur.

1969 yılında Olson, mali desantralizasyonun araştırmalarının genel çerçevesi içinde, “mali eşitlik” kavramını ekonomiye tanıtan kişidir. “Mali eşitlik”, her bir kamusal mal için farklı bir hükûmeti gerekli kılan ve emsalsiz bile sınırın varlığını irdeleyen bir kavramdır. Öyle bir sınırdır ki kamusal maldan fayda sağlayanlar kişiler ile onun için harcamada bulunanlar arasında bir eşleşme sağlar. Kamusal ekonominin verimlilik amacıyla, saf olmayan kamusal malların fayda ve maliyetlerinin hem kesişen fiziksel sınırlara sahip hem de belirli kamusal malların dağıtımına bağlı olarak benzersiz sınırlara sahip çok katmanlı federal sistemlerle

³⁶ Duc Hong Vo, “The Economics of fiscal decentralization”, **Journal of Economic Surveys**, UWA Business School C. 24, No. 4, 2010, s. 657–679

eşleşmesi arasında pozitif bir bağlantı vardır.³⁷

Wallece Oates (1972), hükümetlerin yerel kamusal mal ve hizmetlerin tahsisinde değişkenlik olması gerektiğini çünkü vatandaşların kamusal hizmetler için farklı tercihler yapabileceğini savunur. Ona göre, hariç tutulamayan ve rekabetçi olmayan kamusal mallardan sağlanan fayda, nüfusa ait coğrafi altkümeye (yerel kamusal mallar) veya tüm altkümelerde (saf kamusal mallar) bütün nüfusa bağlıdır. Oates ayrıca, desantralizasyon teoremini geliştirmiştir: “Tüketimi toplam nüfusun coğrafi altkümelerinde tanımlanan ve her bir yönetimde malın tedarik maliyetinin merkezi veya ilgili yerel hükümetler için aynı olduğu kamusal mallar için, yerel yönetimlerin ilgili yönetim kademeleri için Pareto verimli çıktı sağlamaları, merkezi hükümetlerin tüm yönetimler boyunca belirli veya toplu çıktı sağlamalarından her zaman daha verimli olacaktır.”³⁸

Yıllar sonra, kamusal seçim yaklaşımı, kamu karar vericilerinin kendi amaçsal işlevleriyle faydayı en üst düzeye çıkardıkları fikrine odaklanır. Ve bu görüş belirli durumlarda, mali desantralizasyonun kuralcı özelliklerine farklı bir bakış açısı geliştirir.

Bu alandaki yaygın bir görüşün kaynağı da Niskanen’in kamu temsilcileri bütçelerini artırmak için faydalı şekilde karakterize edilebilirler iddiasıdır. Burada bütçe artırımı; güç ve etkinin kuvvetlendirilmesi, daha geniş personel grubu ve daha yüksek maaşları da içeren birçok amaç için bir temsilci görevindedir. Brennan ve Buchanan (1980) bu görüşü, kamusal sektörün ekonomiden aldığı gelirleri en yüksek düzeye çıkararak kendini büyütme yolunu arayan bir “Leviathan” olarak tasavvur edebileceği önermesine dayandırarak genişletmiştir. Mali desantralizasyonu hükümetin genişleme eğilimlerini sınırlandıran bir mekanizma olarak görürler. Yerelleştirilmiş yönetimler arasındaki rekabet, ekonomik kaynaklar üzerindeki kontrolünü artırmak için tekelci merkezi yönetim kapasitesini sınırlandırabilir.

Bu bölüm boyunca, Tiebout hipotezi sonrasındaki mali desantralizasyon

³⁷ Mancur Olson, “The Principle of “Fiscal Equivalence”: The Division of Responsibilities among Different Levels of Government”, **The American Economic Review**, Vol. 59, No. 2, American Economic Association), pp. 479-487, May 1969. <http://www.jstor.org/stable/1823700> (11.06.2016)

³⁸ Oates, a.g.e., s. 1121

sorunlarını ve toplumsal refah üzerindeki etkilerini anlamak için daha derin bir bakış açısı kullanılacaktır.

2.1.1. Tiebout Hipotezi

Tiebout (1956) “saf olmayan” yerel kamu harcamaları kavramını kamu finansı teorisine tanıtmıştır. Bu tanıtımı, vatandaşların yerel yönetimler arasındaki hareketliliğiyle yerel yönetimlerin rekabet amacıyla siyasi ve mali yerelleşmesini analiz etmek amacıyla yapmıştır.

Merkezi hükümetin milli kamusal malları sağlaması gerektiği düşünülse de, bu işin bölgesel veya yerel yönetimlere bırakılması gerektiği konusu tartışılmaktadır³⁹.

Charles Tiebout bir makalesinde şirketlerin geleneksel özel malları sağlamakta yarıştığı gibi, yerel yönetimlerin de vatandaşlara kamusal malları sağlama konusunda birbirleriyle yarıştığını iddia eder. Yerel yönetimler arası rekabet, iddia edildiğine göre bu idarelerin bireylerin istediği malları, etkin biçimde üretmeye sevk eder. Buna Tiebout hipotezi denir⁴⁰.

Adam Smith'in *Görünmez El Teoremi*, kamu malları türünden bir piyasa aksaklığının olmaması halinde, ekonominin Pareto etkin olacağını öngörür. Her biri kendi çıkarı için hareket eden bireyler, Pareto etkinliğine götürecek kararlar alacaktır. Üreticiler arasındaki rekabet onları, bireylerin istediği malları mümkün olan en düşük maliyetle sunmaya yöneltecektir.

Bireyler özel mallar konusundaki tercihlerini malları satın alarak açıklarken, kamu malları için mevcut tercihlerini nasıl açıklayacaklardır? Bireyler oy verdiklerinde, kendi genel değerlerini yansıtan adayları seçerler. Ancak belli harcama kategorileri konusundaki görüşlerini ayrıntılı olarak ifade edemezler. Çoğu eyalette yalnızca sınırlı çapta referandumlar yapılır. Sonuç olarak bireylerin belli programlar konusundaki harcamaları doğrudan oylamaları istenirse bile çıkan denge genelde verimli olmayacaktır.

Tiebout hipotezinin özü, yerel kamusal mallar için tüketici talebinin kendilerine en iyi net yararı sağlayan yargıya vardıklarında ortaya çıkacağı

³⁹ Stiglitz, a.g.e., s. 655

⁴⁰ Tiebout, a.g.e. s. 416

düşüncesidir. Hipoteze göre, hareketlilik ile, tüketici-seçmenlerin tercihleri ortaya çıkarılabilir ve tüketiciler taleplerinin maliyetiyle birlikte saf olmayan kamusal mallarını elde edebileceklerdir.

Tiebout bireylerin tepkilerini bir yerden ayrılarak koyabileceklerini savunmuştur. Bir başka ifadeyle bireylerin yerel yönetimler konusundaki seçimleri, tıpkı bireylerin özel mal tercihlerini açıkladığı biçimde, yerel biçimde arz edilen kamu mallarına yönelik tercihlerinde açıklanacağını ileri sürmüştür. Üstelik tıpkı firmaların bireylerin hangi malları tercih edeceğini araştırma ve bunları etkin biçimde üretme konusunda istek duymaları gibi, yerel yönetimlerin de bireylerin hangi tür yerel hizmetleri tercih edeceğini araştırma ve bunları etkin biçimde sunma istekleri vardır.

Daha genel bir ifadeyle, bireylerin arzuladıkları hizmetleri sunan, bunları da etkin biçimde arz eden yönetimler, bir insan gücüyle karşı karşıya kalacaktır. Bunu başaramayan idareler ise insanların kaçıışı ile yüz yüze geleceklerdir. Bu göç (emlak değerleri üzerinde de bir etkisi görülecektir) tıpkı piyasanın firma yöneticisine verdiği işaretin (bireylerin istediği bir malı üretemeyen bir firma satışlarının düştüğünü, bunu başaran firma satışlarının arttığını görecektir) esas itibarıyla aynısını kent yöneticisine vermektedir. Politikacılar (bazen seçmenlerin baskısı altında kalarak) bu göstergelere bir firma yöneticisinin piyasa göstergelerine verdiği tepkinin aşağı yukarı aynısını vermektedir.⁴¹

Gerçek hayatta bu varsayımlar iddia edildiği kadar güçlü olmayabilir. Geçerli olsalar dahi refah dağılımındaki ve idareler arası dağılımdaki eşitsizlik, kabul edilemeyecek ölçüde büyük olabilir.

Her şeye rağmen, Tiebout mali desantralizasyon çalışmalarına iki büyük katkı sağlamıştır. İlk olarak, yerel yönetimler tarafından sağlanan malların saf olmayan mallar olduğu olgusunu öne sürmüştür. İkinci olarak da yönetimler arasındaki vergi ödeyen-seçmen hareketliliğinin, bireylerin kendi “saf olmayan” kamusal mal tercihlerini yansıttığını göstermiştir.

Tiebout hipotezinin sınırları şunlardır: Pazar başarısızlıklarının varlığı ve gelir dağılımından hoşnutsuzluk. Bu pazar başarısızlıkları hükümetin müdahalesi için temel sebeptir. Refah teorisine göre, bunların varlığı Pareto verimliliğinin sağlanmasını imkânsız kılar.

⁴¹ Stiglitz, a.g.e., s. 658

2.1.1.1. Pazar Başarısızlıkları

En önemli pazar başarısızlıkları **dışsallıklara ve kusurlu rekabetlere** bağlı olanlardır.⁴²

Dışsallıklar: Bir yerel yönetim faaliyetlerinin, diğer idareler üzerinde önemli etkileri meydana gelmiş olabilir. Eğer bir idare, koku yayan bir arıtma tesisi yapmışsa ya da sınırlarında bir sanayi tesisinin kurulmasına izin vermişse, komşu bölgeler bu kötü kokuların rüzgârla etkilediği yakın çevrede önemli bir dışsallık söz konusudur. Ancak bütün dışsallıkların olumsuz etkileri olduğu söylenemez. Bazı iktisatçılar, eğitilmiş bir yurttaş kitlesine sahip olmanın önemli kamusal faydalar sağladığına ve bunun da devletin eğitime olan desteğinin temel sebeplerini oluşturduğuna inanırlar. Bunun doğru olması durumunda bireylerin kendilerine bedava eğitim sağlayan yerel idare dışına çıkmaları oranında, yerel bir yönetimin eğitim sisteminde dışsallıklar yarattığı sonucuna varılabilir.

Göç ve yerleşim yerine bağlı verimsizlikler: Bir topluma girme kararı verirken bireyler hem faydalarını hem de maliyetlerini beraberlerinde getirirler. Vergi tabanını genişletirler, fakat aynı zamanda kamu hizmeti talebinin de kalabalıkla birlikte artışına yol açabilir (örnek, yol veya hastane yapım isteği). Çoğu durumda ne bu maliyetleri karşıladıklarından ne de başkalarına bahsettikleri faydalar için tazminat ödendiklerinden, yerleşim kararlarında etkisizlikler olması muhtemeldir.

Rekabet ve kâr maksimizasyonu: Piyasa ekonomisinin etkinliğine ilişkin temel varsayım, çok sayıda kâr maksimizasyonunu sağlayan firmaların mevcudiyetidir. Aynı şekilde, Tiebout Hipotezi çok sayıda rakip yerel yönetimlerin var olmasını varsayar. Çoğu bölgelerde, sadece sınırlı sayıda rakip yerel yönetim bulunmaktadır. Üstelik yerel yönetimler sunacakları mal ve hizmetlere ilişkin kararlarını sadece kar maksimizasyonu ya da arazi değeri maksimizasyonu kriterine göre değil, siyasal süreç aracılığı ile alınırlar. Aynı şekilde, Tiebout Hipotezi çok sayıda rakip yerel yönetimlerin var olmasını gerektirir. Çoğu bölgelerde, sadece sınırlı sayıda rakip yerel yönetim bulunmaktadır. Üstelik yerel yönetimler sunacakları mal ve hizmetlere ilişkin kararlarını herhangi bir basit kâr maksimizasyonu ya da

⁴² Stiglitz a.g.e., s. 95

arazi değeri maksimizasyonu kriterine göre değil, ilkeler doğrultusunda siyasal süreç aracılığı ile alırlar⁴³.

Vergiler temelinde yönetim: Tiebout modelinin yalnızca sağlıklı olmadığını aynı zamanda Pareto verimliliğini sağlamak için gerekli olduğunu vurgular. Ama toplumlar arasında rekabetin daha negatif bir bakış açısı da vardır. Buna göre, farklı toplumlar artan vergi tabanı ve onu takip eden çalışma fırsatlarıyla iş çekme konusunda yarışır. Bir toplum diğerlerinin zararına kısmen fayda sağlar. Ama genel anlamda, iş çekmek için rekabet ödenen vergilerin azalmasıyla sonuçlanır: sonunda, bunlar en kazançlı çıkanlardır. Bu açıdan bakınca toplumların rekabet etmeme konusunda anlaşmaları tercih edilir.

Yerel toplulukların ödemeleri gereken vergiler daha çok hareketsiz faktörleri etkiler. Hareketli faktörler, vergilendirmeden kaçmak için hareket edebilir. Sermaye (ve şirketler) hareketlidir ve vergi avantajlarıyla iş çekme yarışı bu gerçeğin bir yansımasıdır. Eğer toplumlar vergi avantajı sağlamama konusunda anlaşır, rekabet başka boyuta taşınır; örneğin iş sahası için daha iyi yol yapımı gibi. Daha düşük vergi tabanına sahip daha yüksek vergi oranları barındıran toplumlar gelir toplama konusunda çok başarısız olacaktır.⁴⁴

Bu bakış açısından, vergi rekabetini durdurmaya çalışmak, bir anlamda ekonominin diğer sektörlerinde de rekabeti durdurmak gibidir. Bu çabalar etkisiz olacağı gibi, verimsizlik gibi başka sorunlara da yol açabilirler.⁴⁵

2.1.1.2. Yeniden Dağılım

Tiebout hipotezinin ikinci temel sınırlaması, federal devlet rolünün açıklanmasında yukarıda da belirtilen piyasa aksaklıklarından daha önemli olabilir. Hem bireyler hem de bölgeler arasındaki gelir dağılımı konusunda farklı düşünceler ortaya konar⁴⁶.

Bireyler arasındaki eşitsizlik: Gelirin yeniden dağılım derecesi -sosyal yardım ödemelerinin düzeyi- yerel bir karar mı yoksa ulusal bir karar mı olmalıdır? "Yeniden dağılım" yerel bir kamu mali midir? Yerel bir yönetimdeki bireylerin, hiç

⁴³ Stiglitz, a.g.e., s. 92

⁴⁴ Tiebout, a.g.e., s. 418

⁴⁵ Stiglitz, a.g.e., s. 96

⁴⁶ Stiglitz, a.e., s. 660

kimsenin gecekonduda yaşamaması gerektiğini savunduğunu ve başka yerleşim yerlerinde farklı ırk ayrımları geçerli iken kendilerinin iyi bir sosyal konut programı sunduklarını varsayın. Birinci bölgedeki bireylerin, bu meseleyi yerel olmaktan çıkarıp, asgari konut standartları tespitine çalışarak ulusal bir mesele haline getirmeleri için bir sebep var mıdır?

Cevap evettir. Ve sebepte şudur ki oldukça serbest bir göç olgusu karşısında, yerel düzeyde mümkün olan yeniden dağılım derecesi çok sınırlıdır. Yoksullar için daha iyi konut, ya da daha iyi sağlık hizmeti sunmaya karar veren herhangi bir yerel yönetim bölgesine doğru büyük bir yoksul göçüyle karşı karşıya kalacaktır. Yönetimler kendi bölgelerini yoksullar için çekici olmaktan çıkarıp onları, komşu bölgelere yerleşmeye teşvik etmek isterler. Meselâ bazı idareler bunu, büyük arazi parçasına sahip olunması gerektiğini öngören, mıntika yasaları çıkararak yaparlar. Başka idareler ise, özellikle yoksullar tarafından değerli olan ve zenginlerin ikame yolunu bulabildiği, otobüsle ulaşım gibi kamu hizmet arzını sınırlayarak yaparlar.

Aslında eğer yerel yönetimler arasında tam bir rekabet olmuş olsaydı, yerel hizmetleri mükelleflere en az maliyetle sunma çabaları sonucunda, mükellefler yalnızca kendilerine sağlanan yararlar aracılığıyla kendi vergilerini ödeyebilir duruma geleceklerdi. Hiçbir sosyal yardım programı olmayan ve çoğu yoksula hizmet götürmekten kendini muaf tutan bir yerel yönetim, sosyal yardım programı (sosyal konut, iyi sağlık hizmeti vb.) ve imkânı olmayan çocuklara yönelik eğitim programları konusunda çok istekli olan bir yönetime nazaran, kamu hizmetlerini (eğitim, kanalizasyon, kütüphane vb.) daha düşük vergi oranlarıyla sunmaya muvaffak olacaktır. Rekabetin çoğunlukla sınırlı olduğu ve kamu hizmetlerine ilişkin kararların siyasal olarak alınması çoğu zaman yerel (ve eyalet düzeyinde) gelirin yeniden dağılımı için programların varlığının göstergesidir. Ama bunlar sınırlı sayıda kalmaktadır.

Bölgeler ve idareler arasındaki eşitsizlik: Eyaletler arasında birey başına düşen gelir ve vergi oranları açısından büyük farklar vardır. Fakir bir yerel yönetimde, zengin bir idarenin sunduğu hizmetlerin aynısını sunmak çok daha yüksek vergi oranlarını da beraberinde getirecektir.

Bununla beraber, yerel kamu hizmetleri sunumunda eşitsizliği azaltmayı amaçlayan hizmet programlarına karşı çeşitli iddialar vardır.

1. Tüketici egemenliği: Bireylerin tercih ettiği mal ve hizmet demetlerini seçmelerine izin verilmelidir. Federal devlet, bireylerin -gıda, konut ya da eğitim konularında- yerel yönetimler hakkındaki tercihlerine karışmamalıdır. Yerel kamu mallarının sunumundaki eşitsizliği azaltmayı amaçlayan programlar (etkili oldukları ölçüde) tüketim kalıplarını saptırırlar. Bu programlar bireylere para yardımı yapan yeniden dağılım programlarına nazaran daha büyük "yerel kamu malı" tüketimi ile daha az özel mal tüketimini teşvik edebilirler. Her ne kadar birbirleriyle ilgili olsalar da, tüketici egemenliği görüşü; bazı yerel olarak arz edilen mallarda, diğerlerinden daha az bir fonksiyonu yerine getirir. Meselâ, ilk ve orta öğretim konusundaki kararları bireyin kendisi değil ana babası alır. Yerel kamu malları konusundaki kararlar da etkin sonuçlar vermesi gerekmeyen siyasal süreç tarafından alınır.

2. Yeniden dağıtım için yönetimlerin ve bölgelerin seçilme zorluğu: Çoğu yerel yönetimde zengin ve fakir birey vardır. Ortalama geliri düşük bir yerel yönetime kaynakları yeniden dağıtmayı amaçlayan bir program, vergi oranının düşürülmesiyle sonuçlanabilir. Bu yüzden de programdan başlıca istifade edenler, fakir beldelerde yaşayan zengin bireyler olacaktır.

3. Yerleşim yerine bağlı verimsizlikler: beldeler arası gelirin yeniden dağıtım programlarının yerleşim etkisizliğine yol açmasıdır. Talepler ve teknolojiler değiştikçe, iktisadi etkinlik bireylerin daha üretken olabilecekleri yerlere gitmelerini gerektirir. Bu da, bazı beldelerin; hatta bazı bölgelerin azalan nüfusla, bazılarının da hızla artan nüfusla karşı karşıya kalmalarına neden olacaktır. Bir beldeden diğerine doğru geliri yeniden dağıtmayı hedefleyen bir federal yardım, emek ve sermayenin etkin dağılımına müdahale edebilir. Bir beldenin sunduğu kamu hizmetleri ile aldığı vergi düzeyi bu yerleşimin ekonomik potansiyelini doğrusal bir biçimde yansıtmaz. Bunun yol açtığı etkisizlikler, kısa dönemde küçük, fakat uzun dönemde büyük olabilir. Bireyler daha üretken olacakları beldelere gidecekleri yerde, bulundukları yerde kalmaya yöneleceklerdir. Gerçekten de, aynı fonları, üretken olmayan bölgelerden göçü teşvik etmede kullanmak daha faydalı olabilir.

Benzer biçimde, yeni otoyol sistemleriyle kent içinde büyük nüfus yığılmalarına sahip olmak artık cezbedici olmayabilir. Dolayısıyla, metropollere yardım bu cezbedici olmayan yerleşim kalıplarının sürmesine hizmet edebilir.

Bu yetersizliklerin gelirinin, yerel yönetimler arasındaki yeniden dağıtma

girişimlerinden kaynaklandığını göz önünde bulundurmak gerekir. Eğer temel düşüncemiz, bireyler arasındaki eşitsizlik ise yeniden dağılım, bölge veya beldeleri değil bireyleri hedef almalıdır.

Buna ek olarak eğer iyi planlanmamışsa, özel yeniden dağılım programları büyük sapmalara yol açabilir. Federal destekler vererek, çok yoksullar arasında ölçülmüş konut açığını gidermeye çalışan bir program yerel yönetimleri bu konut açığını şiddetlendiren kararlar almaya (kira kontrolü gibi) sevk edebilir. Aşırı biçimde borçlanmış ve borçlarından dolayı acze düşme tehlikesiyle karşı karşıya olan kentlerin borçlarına teminat vermeyi hedefleyen bir program, zor duruma düştüklerinde, kendilerini federal hükümetin kurtaracağını bildiklerinden, kentleri, almaları gerekenden daha fazla borca girmeye özendirebilir.

2.2. DESANTRALİZASYON VE REFAH POLİTİKALARINI İNCELEME YAKLAŞIMLARI

Yerelleştirilecek hizmetlerin analizi, kullanıcıların özellikleri ve mali ve organizasyonel alternatifler siyasi ekonomik çerçevesine dayandırılmalıdır. Bu çerçeve, farklı yaklaşımları analize bağlamalıdır: kamu seçimi teorisi, kamu politikası yaklaşımı, kurumsal ekonomiler ve refah ekonomileri vb.

2.2.1. Kamu Politikası Yaklaşımı

Politika analizi yaklaşımı, mikro analitik konulara odaklanan belirli kararlarla ilgilenir. Kamu politikası daha ileri gitmeyi ve ekonomik faktörleri daha geniş bir ortamda ele almayı amaçlar ve politik uygulamayı etkileyebilecek siyasi, davranışsal ve yönetsel diğer faktörleri göz önünde bulundurur. Faydalı olmak için, tanımlayıcı metodolojilerini anlamlandırmak amacıyla kamu yönetimi ve finans yaklaşımları uygulamalarının daha güçlü bir kavramsal çerçeveye oturulmaları gerekir⁴⁷.

Gelişmekte olan ülkelerde yerel hizmet sağlanması konusunda kamu yönetimi ve finans çalışmaları oldukça yenidir. Çalışmaların büyük çoğunluğu son yirmi yılda yapılmıştır. Üstelik bu alandaki araştırmaların çoğu temel olarak – ve çoğu zaman yetersiz olarak – var olan uygulama ve durumları belgelemekle ilgilenmiştir. Alan araştırması çoğunlukla yerel yönetimlerin gelir kaynaklarının tanımlanması, bu gelir kaynaklarının güç ve eşitliklerinin değerlendirilmesi, yerel

⁴⁷ Rondinelli, a.g.e., s. 61

yönetimlerin merkezi yönetim transferlerine bağlılığının incelenmesi, gelir oluşturulması ve finansal yönetim sistemlerindeki en zayıf halkaların tanımlanması ve daha büyük yerel kaynak hareketliliği sağlamak için mekanizmaların incelenmesine odaklanmıştır.

2.2.2. Kamusal Tercihler Yaklaşımı

Kamusal tercihler teorisi, bazı kamusal mal ve hizmetlerin yerleştirilmesine ilişkin faydaların ve maliyetlerin analiz edilmesinde faydalı bir yaklaşımdır. **Kamusal tercihler teorisinin uygulaması, desantralizasyon yapılıp yapılmaması konusunda hâlâ karar verilmemiş veya desantralizasyonun hala daha ilk kavramsallaştırma aşamalarında olduğu ülkelerde daha verimli ve etkin olacaktır.** Yönetimlerin desantralizasyon yapmaya çoktan karar verdikleri diğer ülkelerde analitik teknikler kamusal seçim teorisinin ötesine geçmelidir ⁴⁸.

Kamusal tercihler teorileri, insanların her zaman akılcı davrandıkları, her zaman kendi ekonomik ilgileri üzerine yoğunlaştığı ve hükümet düzenlemeleri ve kısıtlamaları olmadan serbest bırakıldığında en iyi ekonomik seçimleri yapacağı varsayımı üzerine kuruludur. Fakat desantralizasyon ekonomik temellere dayandırıldığı zamanlarda bile, birçok yönetim temelde ekonomik sebepler nedeniyle desantralizasyon yoluna gitmeyi tercih etmemiştir. Aslında desantralizasyonun ekonomik etkileri, politikalar yasalaştırılmadan önce genellikle hesaplanmaz.

2.2.3. Refah Ekonomisinin Arka Planı

Bir ekonomideki optimum refah, eşit gelir dağılımına izin verecek her bir hükümette verimli kaynak tahsisini gerektirir. Sonrasında, merkezi ve yerel yönetimler tarafından sağlanan kamusal malların maliyetlerini karşılaştırmak desantralizasyonun sebep ve sonuçlarını analiz etmek için gereklidir.

Bu konuya bağlı olarak desantralizasyonun birey refahı üzerindeki etkilerine odaklanan Diaz Serrano v.d. (2011)⁴⁹ gibi araştırmalar vardır. Bu araştırmada, siyasi ve mali desantralizasyonun bireylerin genel mutluluklarında olumlu ve dikkate

⁴⁸ Rondinelli, a.e., s. 60

⁴⁹ Luis Diaz Serrano, "Decentralization, Happiness and the Perception of Institutions". **Discussion Paper** N. 5647. IZA, Bonn, 2011. <http://ftp.iza.org/dp5647.pdf> (01.05.2016)

değer bir etkisi olduğu bulunmuştur. Sonuçlar göstermiştir ki bireyler, yerel yönetimlerinin hem mal hem de hizmet sağlamalarından daha hoşnutturlar. Benzer bir çalışmada Gonzalez v.d. (2012)⁵⁰, daha düşük yönetim kademelerinde mali desantralizasyonun pek çok değişkeni üzerindeki etkilerini göstermiştir. İlk durumda, mutluluk geçmişinin çok eski olmadığı ve gelişmemiş olduğu mutluluk arka planı ekonomisini kullanmışlardır. Diğer yandan, ikinci durumda, refah ekonomisi arka planı kullanılmıştır ve gelir, harcama ve alt ulusal transferlerdeki artışların, Latin Amerika'daki birçok ülkede sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlerin sağlanmasında daha iyi sonuçlar ortaya konduğu gösterilmiştir.

Diğer çalışmalarda Arzaghi ve Henderson (2005) demokratik faktörlerin, desantralizasyon düzeyinin belirlenmesine çok büyük ve önemli etkileri olduğunu ve mali desantralizasyon düzeyinin bir ülkenin anayasal yapısına bağlı olduğunu göstermiştir⁵¹.

Besley ve Coate (2003) pozitif dışsallıkları tanımlayarak kamusal malların sağlanmasıyla bölgeler arası yayılma etkisini açıklamıştır. Kamusal malların kritik bir yayılma düzeyinin altında mali desantralizasyon toplumsal refah açısından mali merkezileştirmeyi bastırır.⁵²

⁵⁰ Lucas Gonzalez. "Impacto Regional de los procesos de descentralización fiscal: desarrollo y equidad en América Latina". Fundación Carolina. **Serie Avances de investigación** 68. 2012 <http://www.fundacioncarolina.es/wp-content/uploads/2014/08/AI68.pdf>. (01.12.2014)

⁵¹ Mohammad Arzaghi ve J. Vernon Henderson, "Why Countries are Fiscally Decentralizing", **Journal of Public Economics**, C. 89, 2005

⁵² Timothy Besley ve Stephen Coate, "Centralized versus decentralized provision of local public goods: a political economy approach", **Journal of Public Economics**, C. 87, 2003. http://web.stanford.edu/~jrodden/besley_coate.pdf (01.11.2013)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE VE ARJANTİN'DE KURUMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde bir taraftan mali çerçeveyi tanımlayıp analiz ederken, bir taraftan da önceki yıllardaki mali performansı ele alacağız. Öte yandan, yasa ve kuralların, her iki ülkede de idari ve siyasi durumlar ile mali ve akademik ilişkisini ele alacağız.

İlk olarak 1990'da Türkiye'deki yeni mali yapılanmanın evrimi ile başlayacağız. İkinci bölümde ise, bizim Arjantin hakkındaki çalışmamız yer alacak.

3.1. 1990'DAN İTİBAREN TÜRKİYE'DE MALİ PERFORMANS

2010 yılı Ekim'inde Türk Hükümeti yeni kısa dönem programını açıklamıştı. Bu programa göre 2011-2013 yıllarını kapsayan Orta Vadeli Plan Program, GSYH'nin payı olarak hedeflenen genel devlet açığının, 2013 yılı sonuna kadar %1,1 azalması beklenmekteydi.

Bu kriz sırasında yetkililere kolay hareket imkânı sağlayan mali boşluğun da gösterdiği gibi bu durum, güçlü bir mali uyum sürecinin sonucuydu. Türkiye örneğinde, iki ana dönem bu durumu sergilemeye yarar. İlki, aşırı bütçe açığı finansmanını uygulamalı bir biçimde ve ağırlıklı olarak kamu açıklarının yönlendirdiği üç büyük durgunluğun yaşandığı 1990'lardır. İkincisiyse, Türkiye'nin kapsamlı bir reform gündemi yoluyla ciddi bir mali dönüşüme girdiği ve bazı mali limitler doğrultusunda sıkı maliye politikasını uyguladığı 2000'leri kapsar. 2000 ve 2008 yılları arasında Türkiye, Uluslararası Para Fonu ile üç adet destek anlaşması imzalamıştır.

Düşen kamu finansmanının temel belirleyicisi merkezi hükümet bütçesi, sosyal güvenlik sistemi ve en başta bütçeleri dengeleyen ama açık oluşturmaya başlayan **yerel yönetimlerdir**.

Bu dönemde, kamu maliyesinin sürdürülebilirliği kanun yapıcılar için birincil endişe haline gelmişti. Sürdürülebilirlik, siyasi istikrarsızlık ve kurumsal zayıflıklar yüksek borçlanma maliyetleri ile sonuçlanmıştı. Devlet iç borçlanma yazılı faiz oranları ortalama %90'ın üzerindeydi. Ayrıca, hükümet borçlanması yıldan yıla artarak Ponzi şeması gibi olaylar meydana gelmişti. Sonuç olarak da, kamu sektörü tarafından ödenen toplam faiz giderleri 1990 yılında GSYH'nin %3,8'ine 1999'da ise %11,5'ine yükselmişti.

Sonuç olarak, kamu finansmanı 1992'den itibaren negatif döneme girmiştir. Bozulma sonucunda yatırım dengesi 1990'lı yılların sonunda %10 açık vermiştir. Bu durum sebebiyle dışa yönelik ihtiyaçlar artmıştı. 1990'lı yıllarda Türkiye'de diğer önemli bir sorun da enflasyondur. Yarı bağımsız merkez bankası uyguladığı maliye ve para politikası sonucunda ortalama %60 enflasyon yaratmıştı. Hızlı ekonomik genişleme dönemlerinde iktisadi faaliyetlerdeki düşüş dönemleri ile dönüşümlü olarak en önemli etkisi ekonomik büyümenin istikrarsızlığıdır. Bu durum, bir Latin Amerika ülkelerinde de sık sık görülür.

Hükümet borç stoku için %30'den fazla reel faiz oranları ödemek zorunda kalınca, özel sermaye işgücü faaliyetlerinden finansal yatırımlara geçiş yaptı, kredi süreci bozuldu ve dış sermayeye sınırlı erişim hakkı olan işletmeler bundan zarar gördü.

Yüksek kısa dönem vadeli sermaye akımları, belirsizlikler ve kamu borç stoklarının sürdürülemezliği gibi durumlarının tetiklemesiyle Türkiye, 1990'larda üç büyük kriz yaşamıştır ve büyüme hedeflerine ulaşamamıştır. Belirsizlikler oldukça dengesiz bir ortam yaratmıştır; finansman eksiklerinin özel yatırımları dışlama etkisi olmuştur. Son olarak da, enflasyon gelirin dengesiz dağılımıyla sonuçlanmıştır.

3.1.1. Mali Konsolidasyon ve 2000 Reformları

1999 yılında, Türkiye IMF ile işbirliği yaparak 17. Stand-by düzenlemesini uygulamaya sokmuştu. Hedefler şunlardı: fiyat istikrarı, özelleştirme; bankacılık sistemin yenilenmesi; sosyal güvenlik ve sağlık sektörleri reformları ve sıkılaştırılmış mali politika.

Maliye politikasının önceliği özel sektör yatırımları için kullanılabilecek toplam tasarruf havuzundaki parayı artırmaktır. Bu hedefe ulaşmak için temel vurgu, özelleştirme gelirleriyle birlikte kamu borçları ve borç stokunu azaltmak üzerineydi.

Hükümetin birtakım tasarruf önlemleri alması ve yeni vergiler koymasından sonra, Türkiye 17. Stand-by düzenlemesinin ilk yıllarında yüksek faiz dışı fazlaya ulaştı. Bu çerçevede, faiz dışı fazlanın GSYH'ye oranı 2000'de %4,3 ve 2001'de %6 idi. Kasım 2002'den sonra, Türkiye üç stand-by düzenlemesi daha uyguladı. (1999 – 2002), (2002 – 2005) ve (2005 – 2008). Stand-by sırasında mali konsolidasyon sayesinde döneme göre, 2001 yılında GSYH'nin %12'sinin kamu kesimi açığı 2005'te faiz dışı fazla oldu. Bu miktar, stand-by tanımına göre onlara eşittir.

Dahası, Türkiye'de kamu mali yönetim sistemi de yeniden düzenlendi. Bu düzenlemeler üç yasayla belirlenmişti. Bunların en önemlisi 2006'da tam yürürlüğe geçen 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrolü (KMYK) kanun oldu. KMYK sayılı kanunu ilkeler, değerler, çok yıllık bütçeleme, bütçe kapsamı, bütçe yürütme, performans yönetimi ve stratejik planlama, iç kontrol, muhasebe, izleme ve raporlama gibi konularda açıklık getirmiştir.

İkinci önemli mali mevzuat, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlemesi Kanunuydu (2002). Bu kanun, ana süreçler ve borç yönetimi ile artan birlik, çeşitli dağınık yasal düzenlemeleri ortadan kaldırarak ve bazı ilkeleri belirleyerek yürürlüğe girmişti. Son olarak, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, kamu ihale sistemini düzenlemişti. Kamu İhale Kurumu kuruldu ve kamu ihalelerinde şeffaflık, etkinlik ve rekabet arttı.

3.1.2. Türkiye'de Stand-by Döneminde Örtülü Sayısal Mali Kurallar

3.1.2.1. Açık Verme Kuralları

Faiz dışı fazlası kuralı: Kamu kesimi faiz dışı fazlası programı aylık olarak izlenmiştir. Kamu sektörünün riskli bileşenlerine odaklanmak amacıyla, özel bir tanım olan sözde "konsolide kamu sektörü", ulusal yıllık kamu istatistiklerinin yanı sıra tespit edilmiştir. Bu kapsamda, merkezi yönetim bütçesinin gerçekleşme rakamları, bütçe dışı kaynaklar, Kamu İktisadi Şirketleri, sosyal güvenlik kurumları ve

işsizlik sigortası fonu üç aylık olmak üzere dağıtılmıştır. Bu bağlamda ortalama % 3,8 faiz dışı fazla, 2000 ve 2008 yılları arasında kamu sektöründe elde edilmiştir.⁵³

3.1.2.2. Harcama Kuralları

Faiz dışı harcamaların nominal tavanları: Döneme göre yıllık ortalama tavan 17 stand performans kriteri olarak merkezi yönetim tarafından bütçe faiz dışı harcamaların oranı belirlenmiştir.⁵⁴

3.1.2.3. Gelir Kuralları

Gelirlerdeki beklenmedik kazanç, normalin üzerindeki performansları teşvik etmek için faaliyete geçti. Özelleştirmelerden elde edilen gelir Borç azaltma stratejisine göre ağırlıklı olarak normal değerlerin altında kullanılmıştır.⁵⁵

3.1.2.4. Borç ve Borçlanma Kuralları

Kısa vadeli dış borç stoku: Nominal yıllık dış borç stoku yüksek oranda ve kısa vadede uygulandı.⁵⁶

3.2. TÜRKİYE'DE MALİ DESANTRALİZASYON

Türkiye, uygulama açısından üniter bir yapıya sahiptir ve bu yönü Türk kamu yönetimini şekillendiren en önemli faktörlerden biridir. Üç güç (yasama, yürütme ve yargı) devletin temel fonksiyonları olarak dikkate alındığında yerel yönetimlerde daha az güç vardır. Türkiye federal bir devlet olmayıp üniter bir devlet olduğu için, iller merkeze bağlıdır. Yerel yönetimler yerinde hizmet vermek amacıyla kurulmuş; hükümet vali ve şehir valiler tarafından temsil edilmektedir. Vali ve belediye başkanlarının yanı sıra, diğer üst düzey kamu görevlileri de merkezi hükümet

⁵³ Fatih Kaya v.d. "Fiscal Transformation in Turkey over the Last Two decades". **Journal on Budgeting**. OECD. Turkey, 2001. <http://www.oecd.org/turkey/49070965.pdf> (01.03.2015).

⁵⁴ Kaya, a.e.

⁵⁵ Kaya, a.e.

⁵⁶ Kaya, a.e.

tarafından atanırlar. Bu durumda bu kişiler belediye başkanları tarafından farklı bölgelere tayin edilebilirler veya bu kişiler tarafından seçilirler.⁵⁷

Türkiye'de yerel yönetimler; büyükşehir belediyeleri, belediyeler, il özel idareleri, köy ve mahalleler olarak düzenlenir. Harcama ve gelir toplama faaliyetlerinden sorumlu ana yerel yönetim birimleri belediyelerdir. Bugün Türkiye'de, 3225 belediye bulunmaktadır.

1984'te yeni bir yasaya geçildi. Büyükşehir belediyelerine, diğer belediyelere göre daha avantajlı finansman seçenekleri ile daha fazla sorumluluk verildi. Büyükşehir belediyelerinin kurulmasının aynı zamanda çeşitli alt hükümet birimlerinde sorumluluk paylaşımı konusunda daha fazla karmaşaya yol açtığı öne sürülmüştü. Türkiye'de yerel yönetim gelirleri üç türdür:

1. Kişisel gelirler;
2. Ortak gelirler yasaya göre genel vergi gelirlerinin %6 ve %12'si nüfus esasına göre il özel idarelerine ve belediyelere dağıtılır.
3. Transferler.

Kendi gelir kaynakları kanunla belirlendiğinden bu yana, yerel yönetim şekilleriyle ilgili fazla kaynak yoktur ve dolayısıyla da birçok ilde transferlerin miktarının gelire oranla daha küçük kaldığı söylenebilir. Diğer yandan, paylaşılan vergi kullanımının Türkiye'deki transferinin ana kaynağı yerel yönetimlerce belirlenir. Bununla birlikte, bu belediye bütçeleri de belediye başkanının sorumluluğu altında olmakla birlikte İçişleri Bakanı'nın onayına tabidir: bazı belediye personelinin bürokratik atamalara maruz kaldığı söylenebilir.

Türkiye'de 67 ilin olduğu 1984 yılında 3030 sayılı yasa ile İstanbul, Ankara ve İzmir iki katmanlı büyükşehir belediyesi sistemi ile Türkiye'de ilk üç büyük şehirler olmak üzere kurulmuştu..

5216 sayılı Yeni Büyükşehir Belediyesi Kanunu meclis tarafından 2004 yılında yürürlüğe girmiştir. Hareket, illerde yeni büyükşehir belediyelerinin kurulması için asgari nüfus sınırını 750.000 olarak belirlemişti ve büyükşehir belediyelerine

⁵⁷ Ismail Aksel, "Turkish Judicial System. Budy, dutties and officials", **The Ministry of Justice of Turkey The Department for Strategy Development**, Ankara, 2013, <http://www.justice.gov.tr/judicialsystem.pdf> (01.12.2014)

daha fazla idari ve mali güç transferini öngörmüştü. Büyükşehir belediyeleri ile özel amaçlı yerel yönetimlerin, yerler arası hizmet sözleşmeleri, yerel yönetim birlikleri ile ilgili bazı formları, özelleştirme, dış kaynak kullanımı ya da hizmet sunumunda dışarı ile sözleşmelerden yararlanılmıştı.

2008 yılında meydana gelen bir hareket tüm birinci kademe belediyeleri tek tipleştirmeyi, büyükşehir belediyelerinin bünyesine ilçe belediyelerini ve diğer büyükşehir belediyeleri sınırları içinde kalan tüm kasaba belediyelerini birleştirmeyi öngörmüştü. Bu hareket aynı zamanda büyükşehir belediyelerinin, ilçe belediyelerinin kapasitesinin üzerinde hizmet vermeleri gerektiğinde bunun devlet tarafından sağlanacağını açıklamıştı. Ayrıca, 2008'deki hareket gibi gelişmişlik endeksi ve boyutu ile mahalli idarelere fon tahsisi için yeni ölçütler eklendi ve yerel ve metropoliten yönetimlerin merkezi idareden aktarılacak gelirleri artırılmıştı. Benzer şekilde, 5355 sayılı hareket büyükşehir belediyeleri hariç, tek başına ve / veya diğer yerel yönetim birimleri olan belediyeler tarafından sağlanan hizmetleri konu eder, bunların mahalli idare birlikleri tarafından teslim edilecek olduğunu belirtmişti. 6360 sayılı yeni Büyükşehir Yasası tüm bu iller için yeni bir yönetim sistemi oluşturmuştur. Sadece 30 ilde 2012'de yürürlüğe giren yasa, kentsel alanlarda ve şehirlerdeki uygulamaları hedef almıştı. Buna göre, yeni kanunun 2014 yerel seçimlerinden sonra etkili olduğu ve 750.000'in üzerinde nüfusa sahip 30 ilde il genelinde büyükşehir belediyelerinin kurulacağını açıkça belirtilmişti. Yeni il büyükşehir belediyeleri arasında; Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya, Manisa, Mardin, Muğla, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon ve Van yer almıştır. Kısa bir süre içinde, yeni bir hareket ile birlikte, yeni bir il olarak Ordu da büyükşehir belediyeleri listesine eklenmişti. Yeni il büyükşehir belediyeleri olan bu 30 ilin toplam Türkiye nüfusunun yaklaşık %77'sini oluşturan en gelişmiş ve şehirleşmiş iller olduğu söylenebilir.⁵⁸

⁵⁸ Bilin Neyaptı, "Equalization via Fiscal Decentralization", **Turkish Economic Association**, Bilkent University, Ankara, 2005. <http://www.tek.org.tr/dosyalar/Bilin-2.pdf> (01.03.2015)

3.3. 1990'LARDA İTİBAREN ARJANTİN'İN MALİ PERFORMANSI

3.3.1. Konvertibilite Planı

Bölümün bu kısmında Arjantin'in 1990'dan itibaren mali performansının evrimi incelenecektir. Temel olarak, 2002 krizi öncesindeki özellikler açıklanacaktır.

8 Temmuz 1989 tarihinde, Arjantin'de 1928'den beri farklı demokratik yollardan seçilmiş lideri olan iktidarın ilk barışçıl başkanlığını Carlos Menem devraldı. Mayıs 1985 yılında kabul edilen Austral Planı ile birlikte, pezonun yerini yeni bir para birimi almış ve fiyatlar, maaşlar ve hizmet oranları enflasyonu stabilize etmek için döndürülmüştü. Austral Planı geçici olarak enflasyonu yavaşlattı ama ekonomik büyümeyi teşvik için çok az yatırım almıştı. 1981-1989 döneminde ortalama reel GSYH büyümesi % 0,7 azaldı ve 1989 yılında reel gelir 1980'daki düzeyin %90'ına kaydı. 1989 yılının baharında, enflasyon kontrolden çıktı ve Alfonsín hükümeti şiddet kullanarak öfkeli isyancıları ve yağmacı çeteleri bastırmıştı.⁵⁹

Ekonomi bakanı olan Domingo Cavallo Arjantin'in kronik enflasyonunu ortadan kaldırmak ve Arjantin pezosu güvenilirliğini geri kazandırmak için Konvertibilite Planı'nı uygulamaya koydu. **Plana göre, ABD doları ile bir değer eşitliği için bir Pezonun saptanmış ve para tabanının üçte ikisinin uluslararası rezervlerce desteklenmiş olması gerekiyordu. Kalan üçte birde piyasa dolar fiyatından Arjantin merkez bankası tarafından destekleniyor olmalıydı.** Merkez bankası tarafından plan etkili bir şekilde uygulamaya koyuldu ve sadece sabit bir hızda yabancı para karşılığında yerli para ihraç edilebilecek bir para kuruluna dönüştürüldü. Hükümet yasal olarak yabancı para cinsinden sözleşmeler yapabilmek için ve yabancı para ödemeyi alternatif bir araç olarak kullanırmak üzere izin vererek dolarizasyonu teşvik etti. 1994'de vadeli mevduatların yüzde 60'tan fazlası ve özel sektöre verilen kredilerin % 50'si dolar cinsindendi.

⁵⁹ Kathryn Dominguez v.d. "International Borrowing and Macroeconomic Performance in Argentina". **University of Chicago Press**, 2004. <http://www.nber.org/chapters/c0156.pdf> (1.03. 2015)

Planın bir diğ er önemli bileşeni de malların ticaret için tarifeleri ve diğ er engelleri azaltması ve sermaye akışını sağlaması oldu. Yabancı bankaların girişı üzerindeki kısıtlamalar kaldırıldı. Ahlaki tehlikeyi en aza indirmek için, mevduatla sigorta elendi. **Arjantin için etkili olan bu para politikası ABD Federal Rezerv tarafından belirlenen ve Arjantin merkez bankası için son  are borç olan kullanımının çok sınırlı kapsamı vardı.**

Yönetim, devletin sahip olduğu şirketlerin özelleştirilmesi ve özellikle petrol ve gaz, elektrik ve haberleşme sektörlerinde (yani YPF, Entel, vb) bir dizi deregülasyon gerçekleştirdi. ** zelleştirmeden elde edilen gelirin bir kısmı Menem h k metinin reformlarının başka alanları finanse etmesi için kullanılmıştır: sosyal güvenlik sistemi ile, özel emeklilik tasarruf hesaplarına geçiş yapmak, buna örnek olarak gösterilebilir.**

Hükümet ayrıca il ve merkezi hükümet arasındaki mali dengesizlikleri  z me yolunda ilk adımları atmıştı. Arjantin'in mali federalizm sisteminde il özel idareleri harcamaları tahsisi konusunda özerklik yönetime aittir.  zerk iller de etkilerini merkez bankası tarafından desteklenen tahvil ve ihraç yetkileri aracılığıyla korudu. Ekonomik reformların piyasaya tepkisi hızlı ve dramatik oldu; 1991'de GSYH büyürken bu büyüme 1994 yılına kadar devam etti. 1991-1994 arasında ve 1995-1998 arasındaki ekonomik patlama özel tüketim ve yatırım artışıları tarafından k r klendi.⁶⁰

Konvertibilite Planı net bir şekilde ekonomiye olumlu etki kazandırdı. Ancak, bu planın uygulanması sırasında bile, eleştirmenler bu planın bazı yapısal sorunlar ile uğraşmakta başarısız olduğunu belirttiler. Bir yandan, plan merkezi hükümet ve iller için kısıtlı bütçeyi artırmakta başarısız oldu. Diğ er yandan, en son aşamada başvurulacak ulusal borçların gerektiği gibi bankacılık reformları ile sağlanamayacağından duyulan endişe vardı. Nihayetinde, uzun vadede sürdürülemez olduğu tespit edilen program, sabitleştirilmiş döviz kuru'den bir çıkış stratejisi belirtmemişti. Arjantin ekonomisi zayıfladığında ve zamanla döviz fonunun nihai çöküşüne katkıda bulunduğunda bu konular su yüzüne çıkacaktı.

⁶⁰ Kaynak: INDEC, Arjantin

3.3.2. Arjantin’de Sabit Fiyat Rejimindeki Mali Politikalar

3.3.2.1. Mali Durum ve Politikalar

1990'larda Arjantin'in kamu borcunun neredeyse tamamı kendi para birimi cinsinden uzun vadeli borç verme yeteneğinin sınırını yansıtabilecek şekilde döviz cinsinden tahsis edildi. Arjantin yalnızca ABD hazineleri üzerinden ödünç alabiliyordu. Pazardaki her şok daha yüksek faiz oranları yarattı. Para kurulu maliyetlerinden biri pezonun kronik olarak beklenilenin üstünde değerlendirilmesi oldu. 1996 ve 1998 yılları arasında Arjantin'in yıllık ihracat kazancı yüzde 20 düştü ve borç servisi ödemeleri tek başına çoğunluğu absorbe etti. 1999 yılında, Brezilya'nın parasının değerini düşürmesi sonrasında, ihracat büyümesi %10 gibi bir düşüş yaşadı ve borç - ihracat oranı %450 oranında artış gösterdi⁶¹. Son olarak, Konvertibilite Planı Arjantin hükümetini federal vergi ödemeleri için küçük esnaktan, federal tahvil ihracı yaparak gelir elde etti. Bu tahviller (letras de cancelación de obligaciones Provinciales için) "LECOP" olarak adlandırıldı ve bir nevi para kabul edildi. İllerin çoğu federal hükümetin yolunu izledi ve mali açıklarını kapatmak için kendi yarı-para sürümlerini yazdırdı.

3.3.3. Konvertibilitenin Sonu: Devalüasyon

1999 yılının Aralık ayında, Fernando de la Rúa başkan seçildi. Yeni hükümet yatırımcıları ikna etmek ve düşük faiz oranlarını daha da düşürmeye yardımcı olması umuduyla, mali politikaları sıkılaştırmak için vergi artışına gitmeye karar verdi. Ama vergi artışları durgunluk içinde olan ekonomiyi kurtarmak yerine daha fazla krize neden oldu.

De la Rúa'nın daraltıcı maliye politikası IMF'nin onayını aldı. 2000 yılının Mart ayında, ABD için üç yıllık stand-by düzenlemesi kabul edildi. ABD 3 milyar doları olan borcu yeniden yapılandırma operasyonunda kullanılmak üzere 2001 Eylül'de IMF tarafından Arjantin'in kredisi 22 milyar dolar artırıldı.⁶²

Ancak, 2001'de hem bireyler hem de şirketler pezodan dolar mevduatlarına geçmeye başladılar ve bu eğilim hızla arttı. Aralık ayında mevduat çekilmeleri tüm

⁶¹ Timothy Geithner, "Lessons From The Crisis in Argentina", **International Monetary Fund**, 2003 <https://www.imf.org/external/np/pdr/lessons/100803.pdf> (01.03.2015) s. 18

⁶² Dominguez v.d., a.g.e., s. 16

banka sektöründe gözlenmeye başladı. 3 Aralık 2001 tarihinde, sermayeden daha fazla para çıkışını önlemek için hükümet umutsuz bir çaba içinde mali kontroller uyguladı. Sermaye kontrolü rejimi, *Corralito* (kelimenin tam anlamıyla, "küçük ağıl"), hesap başına haftada 250 pezo'yu (250 dolar) para çekme sınırı olarak belirlenmişti fakat insanlar mevduat bankacılık sistemi içinde para transferi yapmak üzere hesaplarına erişebiliyorlardı. Elektronik transferler için merkez bankası onayı gerekli ve geçerli yerli ve yabancı tüm yatırımcılar ile yurt dışından para transferi de bu dönemde yasaklandı.⁶³

20 Aralık'ta Cumhurbaşkanı de la Rúa ve kabinesi istifa etti. Ramon Puerta başkanlığı geçici olarak devraldı. Döviz ticareti 21 Aralık'ta askıya alındı. 23 Aralık'ta yeni geçici başkan olarak Adolfo Rodríguez Saa seçildi. 155 milyar kamu döviz borcu için bir 'borç erteleme' ilan etti. Saa sadece bir hafta sonra istifa etmek zorunda kalırken yeni Cumhurbaşkanı Eduardo Duhalde 30 Aralık'ta iktidar oldu.

Ocak ayında Arjantin pezosu resmen devalüe edildi ve tüm banka mevduatları ile borçlar pezoya çevrildi. Dolar mevduatı 1,4 Peso 'ya dönüştürüldü. Bankalara tazmin etmek amacıyla hükümet BODEN (*bonos del estado nacional*) olarak adlandırılan yeni tahvilleri ihraç etti.⁶⁴

Nitekim Arjantin borsası hemen sermaye kontrollerini farklı şekillerde dayatarak aşağıdaki gibi yüzde 50 oranında bir artış sağlamıştır. Yatırımcıların donmuş banka mevduatını kullanmak için izin istemeleri üzerine Corralito belirli kısıtlamalar getirdi ve yanlışlıkla sermaye yoluyla kontrolleri önlemek için yasal bir mekanizma sağlamış oldu. Bu mekanizmalar Amerika Birleşik Devletleri'nde çapraz listelenmiş olan Arjantin'in hisse senetleri ile Amerikan depo sertifikaları (ADR) olarak adlandırılmışlardır.

Nestor Kirchner, Mayıs 2003'te popülist milliyetçi bir cumhurbaşkanı olarak yemin etmiş, Eylül ayında, ilk yıl GSYH'nin yüzde 3 faiz dışı fazlanın bir mali hedefi de dâhil olmak üzere IMF ile üç yıllık bir anlaşma imzalamıştı. Bunun karşılığında IMF 2003 döneminde beklenilenin üzerinde bir tutarla karşılaşınca, Arjantin'in 12,5 milyar dolarlık borcunu kabul etti. 2005 yazında Arjantin IMF ile yaptığı anlaşmayı askıya aldı ve dolar kabaca 35 sent değer kaybetti. Bu yeni tahviller için bile büyük

⁶³ Kararname N. 1570/ 2001, Arjantin

⁶⁴ Yasa N. 25561, Arjantin

bir değişime sebep oldu. 2005 yılı Aralık ayında Kirchner h k meti  zg r olmak için IMF'ye 98,8 milyar dolar borcunu erkenden ödemek istediğini belirtti.⁶⁵

3.4. ARJANTİN'DE DESANTRALİZASYON VE KOPARTİSİPASYON (ORTAK İSTİRAK) YASASI

23548 sayılı yasa uyarınca Arjantin'in aşağıdaki bazı istisnalar dışında, toplam ulusal vergi gelirinin dağıtımı öngörülmektedir:

- a. Ulusal hükümet için %42.95;
- b. Eyalet h k metleri için %57.05. Bu miktarın çokluğunu belirleyen şey Arjantin'in farklı illerindeki farklı kişilerin bu vergi dağılımını nasıl algıladıklarıyla ilgilidir. Bu dağıtım için net bir zaman ve objektif bir uygulama yoktu.

Arjantin'in şu anda 23 özerk şehre  bölünmüş olduğu ve Buenos Aires'in başkent konumunda olduğu açıklığa kavuşturulmalıdır. Milli Anayasa'da kendi anayasa taslağını ve vergi gelirlerinin yönetimiyle ilgili karar verme yetkisi bu özerk illere verildi.

"Dikey dengesizlik" olarak da bilinen kamu sektöründe, küresel mali denge olsa bile devletin alt seviyelerinde bu mali dengesizliklerin varlığı göz önüne alındığında, yasanın amacı hükümetin farklı düzeylerde paylaşım yaptırarak mali kaynakları aktarmaktır.

Bunlar, illerin sahip olduğu tek gelir değildir. Çünkü merkezi yönetim kural veya kanunu olmayan farklı miktarlarda parayı da transfer eder ve en yüksek kademe, mevcut ihtiyaçlara ve diğer özel anlaşmalara göre karar verir.

⁶⁵ Dominguez v.d., a.g.e., s. 28

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METODOLOJİ VE UYGULAMA

4.1. HİPOTEZ VE METODOLOJİ

Yapılan güncel araştırmalar, merkezi hükümetlerin, insanların ihtiyaçlarının geçirdiği evrime uygun olarak kaynak dağıtımını yapıp yapmadığını kanıtlamaya çalışmaktadır. Yani, hükümetin, sosyal ve refah değişkenlerinin gelişimine bakıp, kaynakları dinamik olarak tahsis ettiği varsayılmaktadır.

Refah seviyesini incelemek için pek çok değişken ve tahmine ihtiyaç olacağından bu araştırmada refahı en mümkün şekilde açıklayan tek bir değişken kullanılmıştır. Bu nedenle, pek çok temel değişkenin yerine kullanılabilecek insani gelişmişlik indeksi seçilmiştir. Bu indeks, Birleşmiş Milletler (UN) tarafından üç temel standart değişkeni anlatacak şekilde oluşturulmuştur: eğitimle alakalı olarak “okuryazarlık”, sağlıkla alakalı olarak “ortalama yaşam süresi”, alım gücü ve tüketim kapasitesiyle alakalı olarak “gelir”. Bölgesel İnsani Gelişmişlik İndeksi (HDI) oluşturulmuştur ve böylece her iki ülkenin bölgeleri gelir tahsisi açısından karşılaştırılabilmektedir.

Son olarak da, veri paneli modeli kullanılarak mali desantralizasyon ve her bölgedeki HDI arasındaki ilişki analiz edilmiştir.

Bu araştırmada kullanmak üzere toplanan veriler Türk Stat Türkiye’den, Arjantin’deki DNCFP’den (Dirección Nacional de Coordinación Fiscal con Las Provincias) ve INDEC’den (Instituto Nacional de Estadísticas y Censos) alınmıştır. Her iki veri de yerel para birimi cinsindendir ve bu yüzden tarihi döviz kurunu ABD doları cinsine değiştirilmiştir.

Biz mali yerelleşme ile her Bölge’de HDI arasındaki ilişkiyi analiz ediyoruz. Bir taraftan her yıl için bölgesel mali geliri ve tahmini Bölgesel HDI’i hesaplarken diğer yandan da bunun etkisini kendimiz göreceli olarak tahmin ediyoruz.

İlk olarak, her ülkeyi farklı coğrafi bölgeleri ile birlikte gösteriyoruz. Tablo 1 ve Tablo 2 de Türkiye’deki bölgeler ve Arjantin’deki bölgeler gösterilmektedir.

Tablo 1: Türkiye'nin Bölgeleri ve İlleri

Bölgeler	İller
Akdeniz	Adana, Antalya, Burdur, Hatay, İsparta, Mersin, Kahramanmaraş, Osmaniye
İstanbul	İstanbul
Ege	Afyonkarahisar, Aydın, Denizli, İzmir, Kütahya, Manisa, Muğla, Uşak
Güney Doğu Anadolu	Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Batman, Şırnak, Kilis
Batı Marmara	Balıkesir, Çanakkale, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ
Doğu Marmara	Bilecik, Bolu, Bursa, Eskişehir, Kocaeli, Sakarya, Yalova, Düzce
Batı Anadolu	Ankara, Konya, Karaman
Orta Anadolu	Kayseri, Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Sivas, Yozgat, Aksaray, Kırıkkale
Batı Karadeniz	Amasya, Çankırı, Çorum, Kastamonu, Samsun, Sinop, Tokat, Zonguldak, Bartın, Karabük
Doğu Karadeniz	Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon
Orta Doğu Anadolu	Bingöl, Bitlis, Elazığ, Hakkari, Malatya, Muş, Tunceli, Van
Kuzey Doğu Anadolu	Ağrı, Erzincan, Erzurum, Kars, Bayburt, Ardahan, Iğdır

Kaynak: TÜİK

Tablo 2: Arjantin'in Bölgeleri ve İlleri

Bölgeler	İller
Noroeste	Catamarca, Jujuy, Salta, Tucumán
Gran Chaco	Chaco, Formosa, Santiago del Estero
Litoral	Corrientes, Entre Ríos, Misiones
Cuyo	La Rioja, Mendoza, San Juan, San Luis
Pampa	Buenos Aires, Córdoba, La Pampa, Santa Fé, Ciudad Autónoma de Buenos Aires
Patagonia	Chubut, Neuquén, Río Negro, Santa Cruz, Tierra del Fuego

Kaynak: INDEC

4.2. AÇIKLAMA VE DEĞİŞKENLERİN YORUMU

4.2.1.İnsani Gelişmişlik İndeksi (HDI) Yorumu

Her bölgedeki tüm iller ilişkin değerler ortalama olarak ele alındı ve her bölge için HDI değişkeni tahmin edildi. "Eğitim süresi", "yaşam süresi"; her ilde ve her bölge için "kişi başına düşen gelir" tanımlarını kullanmak yoluyla ulusal düzeyde bir dizin oluşturmak mümkün oldu.

İndeksleri tahmin etmek için aşağıdaki formüller kullanıldı:

1. Yaşam süresi İndeksi (LEI):

$$LEI = \frac{LE-20}{85-20} \quad (1)$$

Burada LEI bölgesel yaşam süresi beklentisini ifade eder

2. Eğitim İndeksi (EI):

$$EI = \frac{MYSI+EYSI}{2} \quad (2)$$

Burada MYSI Okul ile senenin ortası İndeksi: $MYSI = \frac{MYS}{15}$; ve EYSI beklenen

Okul süresinin İndeksi: $EYSI = \frac{EYS}{18}$

3. Gelir İndeksi (II):

$$II = \frac{\ln(GNI_{pc}) - \ln(100)}{\ln(75000) - \ln(100)} \quad (3)$$

Burada GNI_{pc} kişi başına düşen bölgesel gayri safi yurt içi hasıladır.

4. En sonunda, aşağıdaki gibi İnsani Gelişim İndeksi elde ederiz:

$$HDI_{it} = \sqrt[3]{LEI_{it} \times EI_{it} \times II_{it}} \quad (4)$$

Burada HDI_{it} Bölgesinde "i" İnsani Gelişim İndeksi'ni "t" ise yılı ifade eder.

Bu indekste sonuç 0 ila 1 arasında olabilir; 0 en kötü, 1 ise en iyi durum olacaktır.

4.3. VERİLERİN AÇIKLAMASI

HDI'ler elde edilince her bölge için Mali Kaynaklar Tahsisi (FRA) ile karşılaştırma yapılabildi.

Örneğin, aşağıdaki grafiklerde hem "İstanbul" için HDI hem de FRA evrimini görebilirsiniz; Türkiye örneğinde "Ege" ve "Güneydoğu Anadolu"; Arjantin durumunda ise "Pampas", "Gran Chaco" ve "Cuyo" gösterilmektedir.

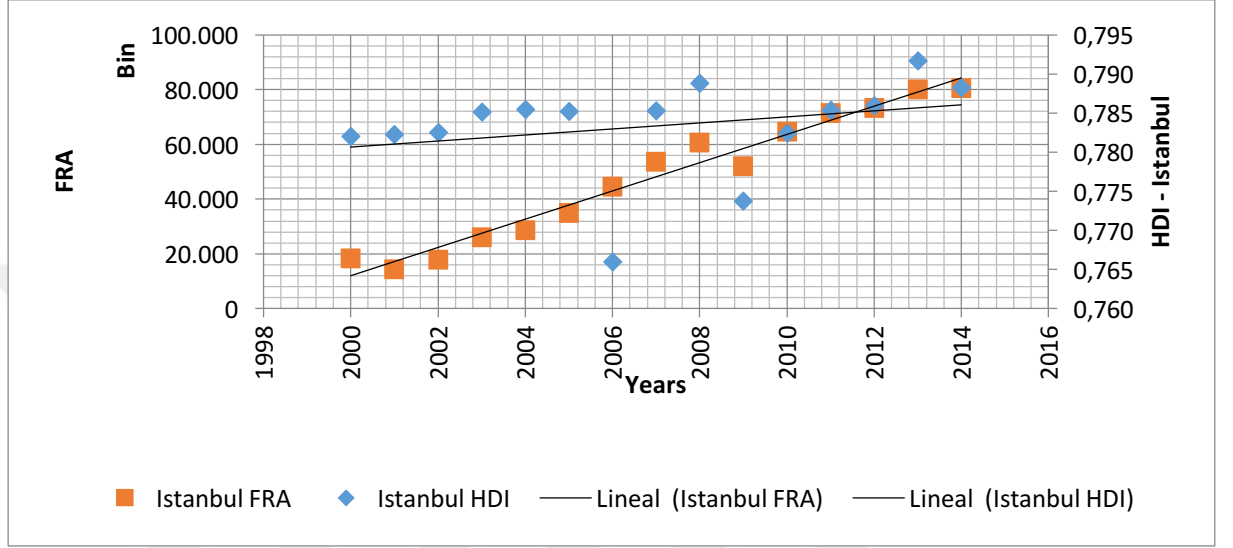
Bunların tümünde, nokta eğimi büyüme doğrultusunda eğilim gösterir. Yani, FRA artışı ile yıla göre artan bölgesel HDI de artışı açıkça görülecektir.

Söz konusu dönemde, Türkiye'nin HDI tahminleri 2006'da 0,6473 (Güney Doğu Anadolu) ve 2003'te 0,8821 (Doğu Karadeniz) civarındadır. En yüksek HDI Doğu Karadeniz, Ege ve İstanbul'dadır. 2013 yılında, örneğin, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), 0,759 ulusal HDI tahmini; İstanbul için 0,792; Ege için 0,771 ve Doğu Karadeniz için ise 0,86 olarak hesaplanmıştır.⁶⁶

⁶⁶ Kaynak: <http://www.tr.undp.org/content/turkey/en/home/countryinfo/>

Aynı zamanda, Kuzey Doğu Anadolu, Güney Doğu Anadolu ve Batı Karadeniz için sırasıyla 0,712, 0,693 ve 0,743 olmak üzere ulusal tahminin altında bir HDİ bulundu.

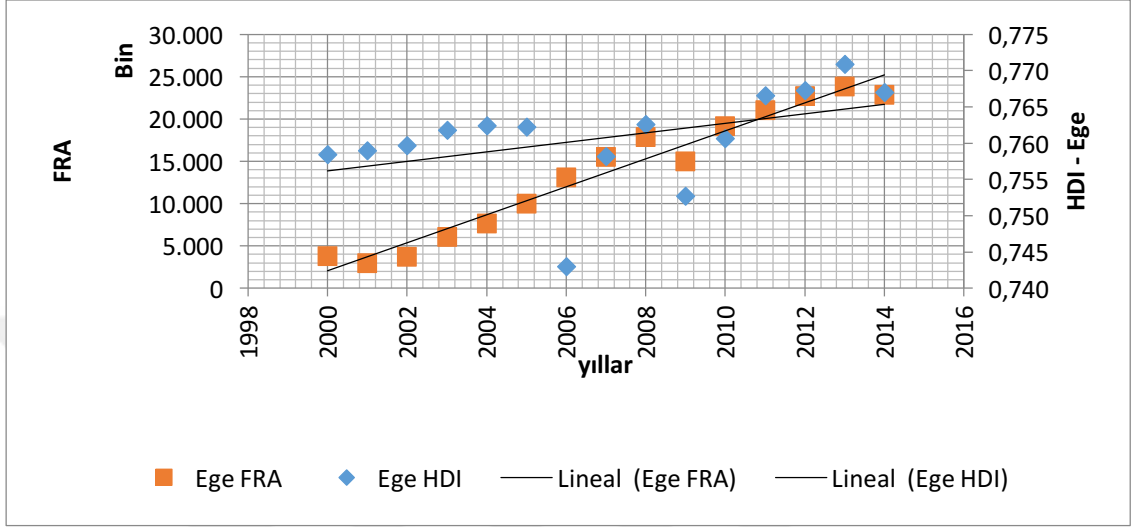
Şekil 4: RHDI ve FRA İstanbul 2000 - 2014

Kaynak: TÜİK

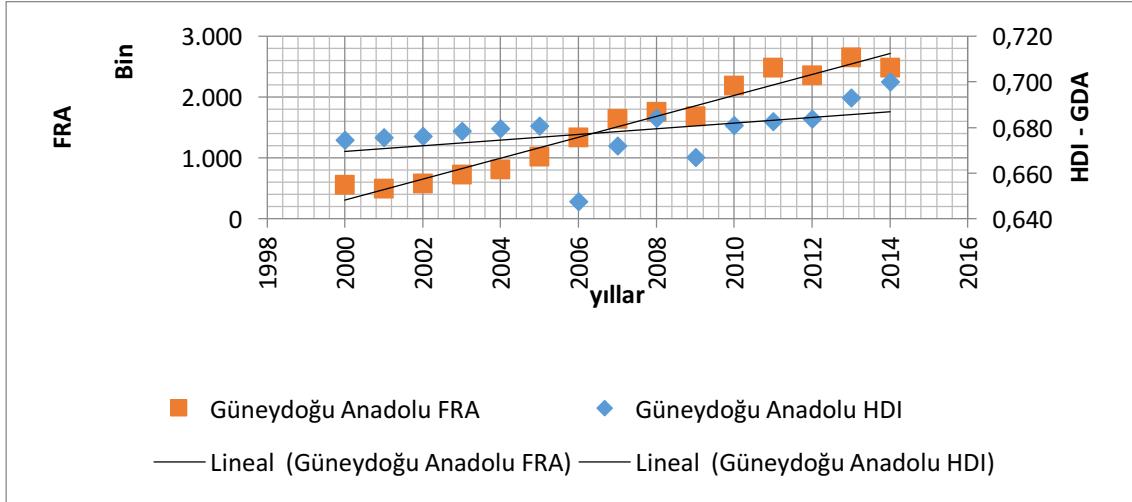
Bu arada Arjantin'in 2002 yılında Gran Chaco bölgesi için tahmini olarak 0,633 dolaylarında olduğunu öngörüyoruz. Bu yıl boyunca yaşanan tüm değişimleri de göz önünde bulundurarak, özellikle ülkenin yoksul bölgeleri ele alındı. Bu arada, en yüksek oran ülkenin en zengin ve en yüksek bölgesel HDİ'si tüm dönem için tahmin edilen tutar, Pampas bölgesinde 2008 yılı için 0.799 olarak tahmin edilmektedir.

Şekil 5: HDI ve FRA, Ege 2000 - 2014

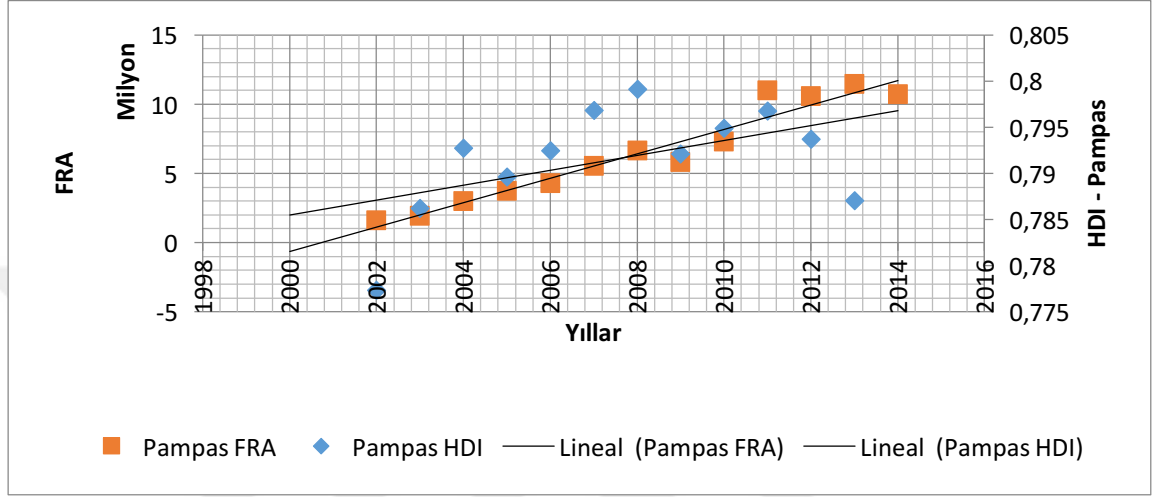
Kaynak: TÜİK

Şekil 6: HDI ve FRA, GDA 2000 - 2014

Kaynak: TÜİK

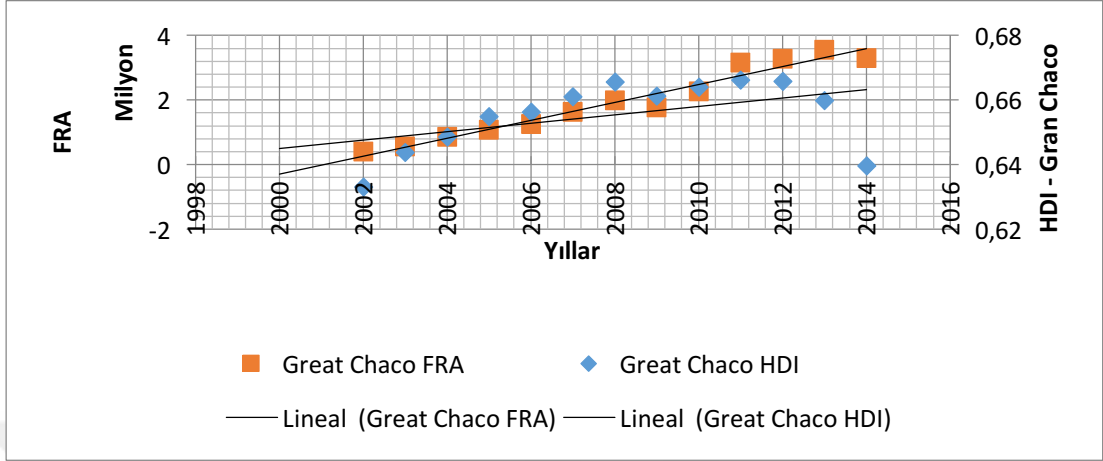
Şekil 7: HDI ve FRA, Pampas 2000 - 2014

Kaynak: DNCFP

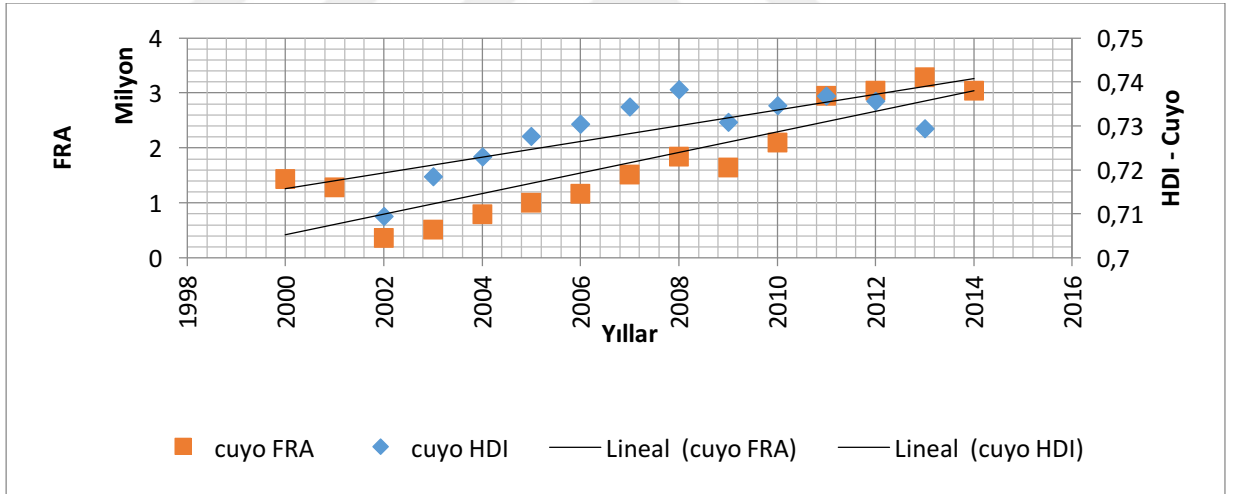
Buna ek olarak, tüm ülke için UNDP tarafından yayınlanan son veriler, aynı zamanda 2013 yılı ile ilgilidir ve HDI 0.808 olarak tahmin edilmektedir. Bu yıl için, hiçbir bölge değeri, yalnızca Kuzeybatı bölgesi 0.785 ve 0.787 değerinde Pampas bölgesinin değerine ulaşamaz. Bu arada, "Gran Chaco" için yine sadece 0.66'ın altında bir veri kaydedildi.

Şekil 8: HDI ve FRA, Gran Chaco 2002-2014

Kaynak: DNCFP

Şekil 9: HDI ve FRA, Cuyo 2002 - 2014

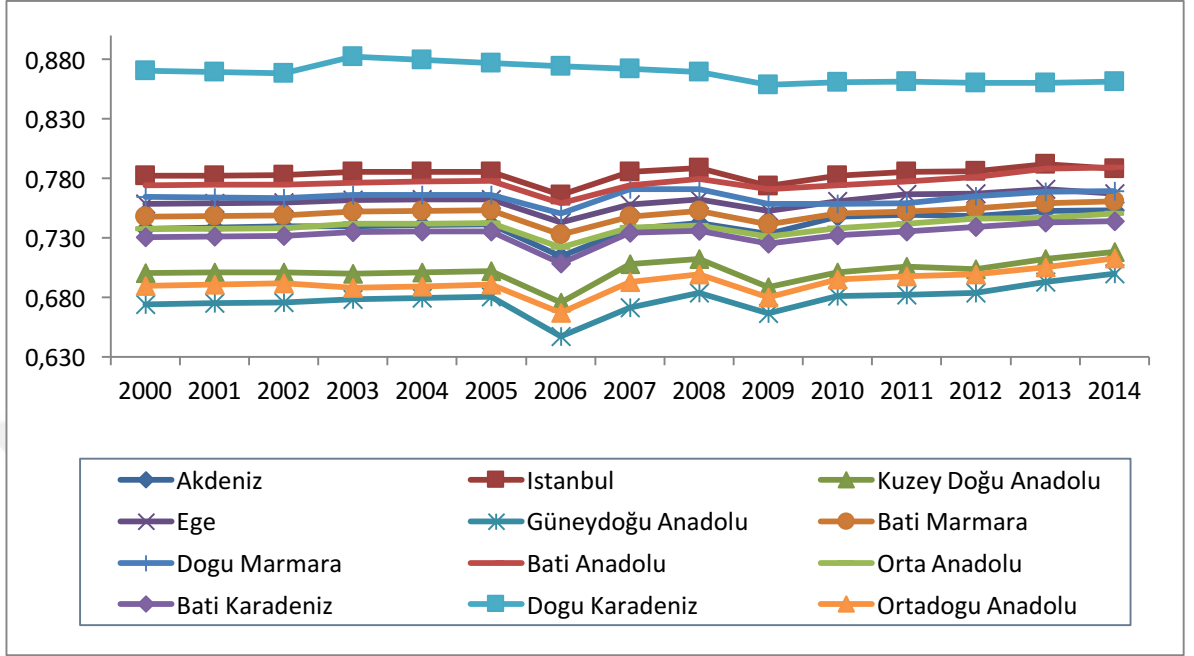

Kaynak: DNCFP

Aşağıdaki grafiklerde HDI evrimi görülebilir.

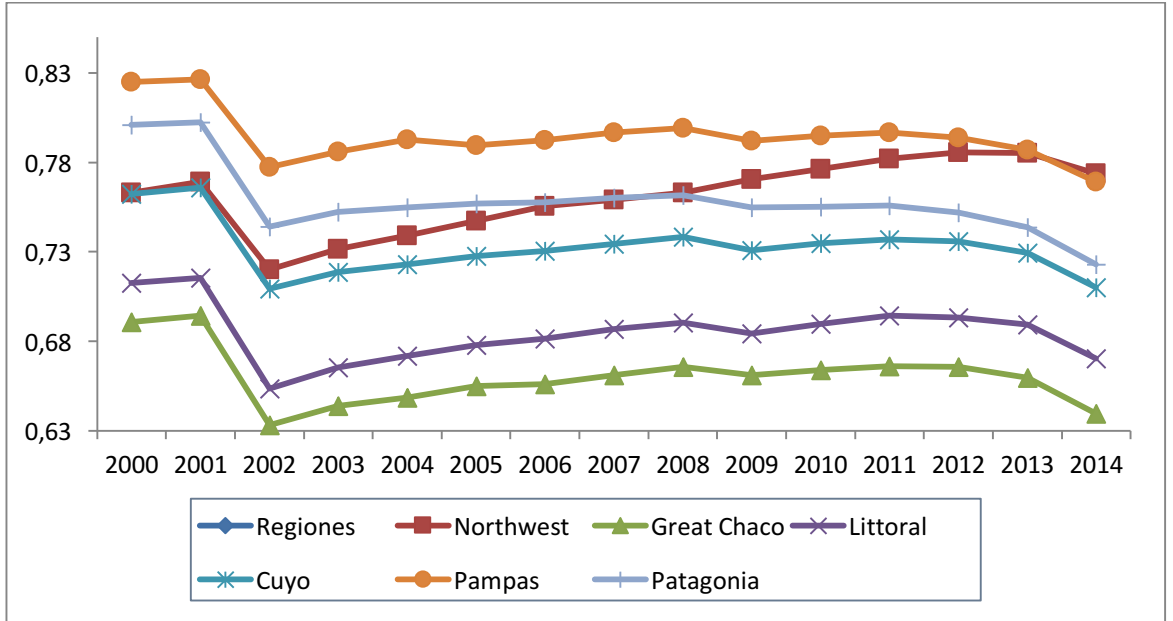
Öte yandan, illere göre ve dolayısıyla bu illere karşılık gelen bölgeler için toplanan vergi gelirlerinin verilerini de sunmaktayız. Ekonomik kriz ve Arjantin'de yaşanan devalüasyondan sonra, bölgelere göre alınan gelirin hızlı bir şekilde düştüğünü görebilirsiniz.

Şekil 10: HDI Türkiye Evrimi

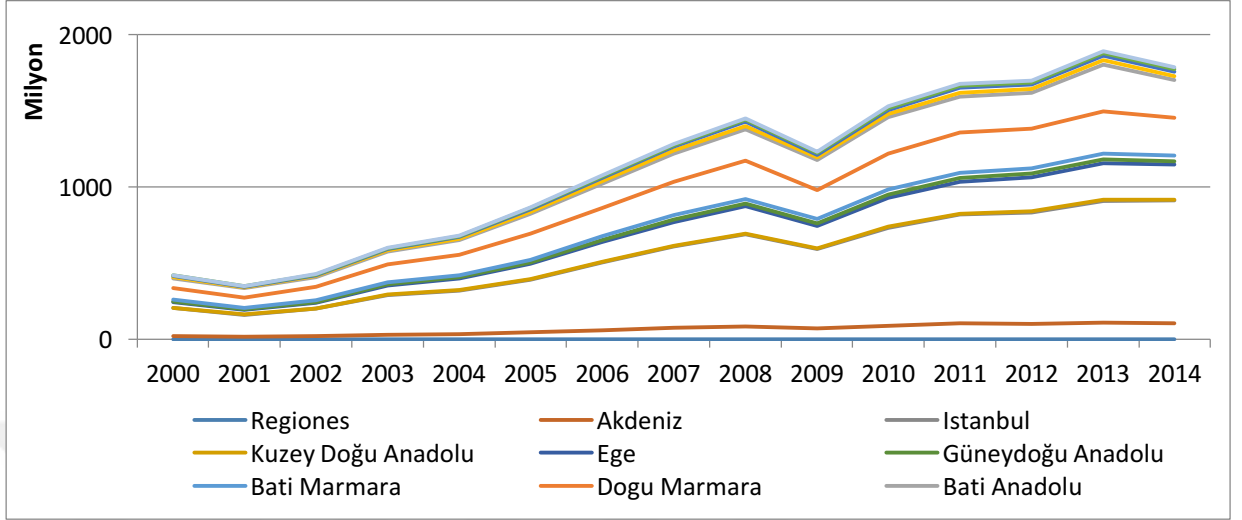
Kaynak: TÜİK

Şekil 11: HDI Arjantin Evrimi

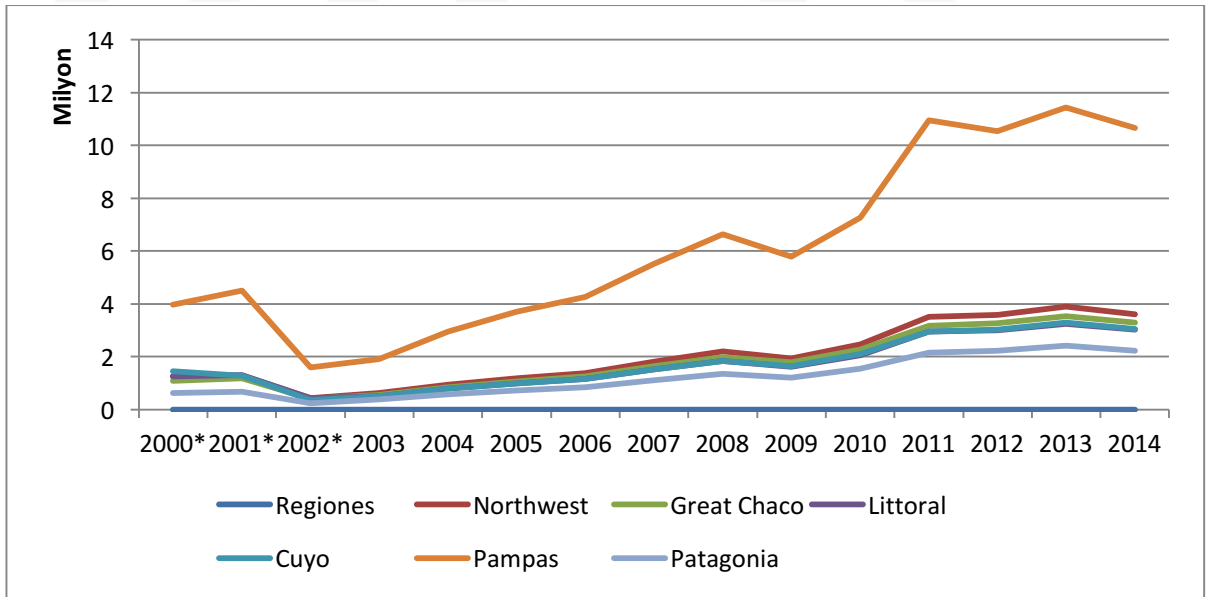
Kaynak: Birleşmiş Milletler

Şekil 12: FRA, Türkiye (USD)

Kaynak: TÜİK

Şekil 13: FRA Arjantin (USD)

Kaynak: DNCFP

4.4. VERİ PANELİ MODELİ

Ekonometrik panel veri modeli belirli bir süre için konuyla ilgili olan unsurlara (bireyler, şirketler, bankalar, şehirler, ülkeler, vb.) ait örnekler içerir. Dolayısıyla, panelin temel özelliği hem zamansal ve hem de mekânsal boyutları veri amaçlı kullanabilmesidir.⁶⁷

Örnek vermek gerekirse, karma veri zaman serisi ile bir üssü olan 13 yıllık bir süre (2002-2014) için Türkiye'de toplam 12 bölgeden, Arjantin'de 6 bölgeden veri elde edildi. HDI, kişi başına düşen geliri yıllık veri olarak ve kesit, panelleri veri haline getirdi. Bu örnekte zamansal ve bölgesel unsurlar vardır.

Veri panelini uygulama ve çalışmanın temel amacı, bu heterojenite ile kesit tespit çalışmasının ne zaman yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda, ilgili unsurlar arasında olanların yanı sıra zaman içinde de **gözlemlenemeyen heterojeniteyi** ortaya çıkarabilmektir.⁶⁸

Bu teknik özellikle büyük değişim dönemlerinde, çalışmayı zenginleştiren veri analizini ve zamansal boyutları da hesaba katarak daha da dinamik bir görüntü sağlar. Bir panel modelinde bilgileri analiz yöntemi, mikro çalışmalarda çok yaygın olarak kullanılır.

Gözlenmeyen heterojenitenin bir parçası olan bu tür bilgiler ile çalışırken, bu metodolojinin uygulanmasının önemini iki yönden analiz edebiliriz:

- i) Özel, bireysel etkiler;
- ii) Geçici etkiler.

Bireysel etkiler değişmez olan ve doğrudan bu birimler tarafından alınan kararları etkileyecek, bu tür etkiler genellikle girişimcilik konularında, operasyonel etkinlik ile tanımlanır. Bireysel etkiler arasında örneklerde de bulunan her düzensiz çalışma unsuru için zaman vardır. Buna unsurları (bireyler, şirketler, ülkeler) etkileyen deneyimlerin başında teknolojiye erişim imkânlarının olup olmaması da sayılabilir.

⁶⁷ Damodar N.Gujarati, **Basics Econometrics**, 4. Bs, Mc – Graw Hill, 2004, s. 636

⁶⁸ Alfredo Baronio v.d. "Datos de Panel Guía para el uso de Eviews", Departamento de Matemática y Estadística, Facultad de Ciencias Económicas, Universidad Nacional de Río Cuarto, Córdoba, 2012. <http://www.econometricos.com.ar/wp-content/uploads/2012/11/datos-de-panel.pdf>. (01.03.2015)

Öte yandan, geçici etkiler, çalışmanın tüm bireysel birimleri için aynı şekilde geçerlidir olanlardır. Bu etkiler, tüm şirketler ve çalışma ünitelerini eşit ölçüde etkileyebilir ve bunlara örnek olarak makro şoklar gösterilebilir.

Ayrıca, veri panelini ya da havuzunu kullanmanın çeşitli avantajları vardır:⁶⁹

- Panel verileri bireyler, firmalar, devletler, ülkeler vb ile ilgili olduğundan, zamanla bu birimlerde heterojenite olması kaçınılmaz bir gerçekliktir. Kısaca göstereceğimiz panel veri tahmin teknikleri, bireysel-özel değişkenlere izin vererek heterojeniteyi açıkça hesaba katabilir. Biz bireyler, firmalar, devletler ve ülkeleri göz önünde bulundurarak genel anlamda mikro birimleri de içerecek vadeli bir yöntemi savunuyoruz.
- Kesit gözlemlerinin zamansal serilerini birleştirerek, panel verilerini "daha bilgilendirici veri, daha çok değişkenlik gösteren veri, değişkenleri arasındaki daha az eş doğrusallık olan veri, özgürlük ve daha fazla verimlilik hedefleyen veri" gibi kategorilere ayırıyoruz.
- Gözlem, tekrarlanan kesiti inceleyerek, panel veri değişim dinamiklerini incelemek için daha uygundur. İşsizlik, iş ciro ve işgücü hareketliliğinin verileri ile daha büyük çapta ve daha iyi incelenmiştir.
- Panel verilerini daha iyi algılamak sadece saf kesitli veya saf zaman serisi verilerinde gözlenemeyen etkilerini ölçmek açısından faydalı olabilir. Federal ve / veya eyalet asgari ücreti, asgari ücret artışlarının ardışık dalgalarını içerir. Örneğin bunun için, istihdam ve kazançlar üzerindeki asgari ücret yasalarının etkileri daha iyi incelenebilir.
- Panel verileri daha karmaşık davranış modellerini incelemek için bize fırsat sağlar. Örneğin, ölçek ve teknolojik değişimin ekonomileri olarak fenomenler daha saf kesitli veya saf zaman serisi verileri ile panel verini karşılaştırmalı olarak ele alabilirler.
- Birkaç bin ünite için veriler ortaya koyarak, panel verilerini, geniş bir içine koyarak bir araya getirmeyi ve buna bireyleri veya firmaları da dahil ederek taraflılığı en aza indirmek mümkün olur.
- Kısacası, panel verileri sadece bir kesite ya da zaman serisi verilerini kullanmak açısından mümkün olmayabilir fakat bu verilerin deneysel yollarla yapılan analizleriyle verilerinizi zenginleştirebilirsiniz.

⁶⁹Gujarati, a.g.e. s. 641

4.4.1. Modelleme Veri Paneli

Tüm gözlemleri birleştirerek havuzda ne olduğunu veya işlemler şu şekilde yazılabilir:

$$Y_{it} = \alpha_{it} + \beta_1 X_{1it} + \beta_2 X_{2it} + \dots + \beta_k X_{kit} + U_{it} \quad (5)$$

$$i = 1, 2, 3, \dots, n$$

$$t = 1, 2, 3, \dots, T$$

Burada i , t zaman periyodunda i 'inci yatay kesit birimi anlamına gelir. Aslında, i yatay kesit belirleyicisi, t ise zaman belirleyicisidir. N kesit birim veya gözleminin maksimum t sürede en fazla olduğu varsayılır. Her kesit birim zaman serisi gözlemi aynı sayıda ise ve daha sonra böyle bir panel (veri) varsa bu, **dengeli panel** olarak adlandırılır. Gözlem sayısı paneli üyeleri arasında farklılık varsa, biz böyle bir paneli **dengesiz panel** olarak adlandırıyoruz.⁷⁰

Başlangıçta, X 'in stokastik olmayan olduğunu ve hata terimi ile ilgili klasik varsayımlar, yani $E(u_{it}) \sim N(0, \sigma^2)$ bu durumu takip edeceğini varsayılmaktadır.

4.4.2. Hata Bileşenleri

$$U_{it} = u_i + v_t + w_{it} \quad (6)$$

u_i Çalışma birimleri arasındaki farklılık zamanla ve genellikle gömülü teknoloji ile ilişkili olmadığı halde, gözlenemeyen etkileri temsil etmektedir.

v_t Çalışmanın birimleri arasında, zaman içinde değişebilir fakat ölçülebilir bir etki olarak tanımlanır.

w_{it} Tamamen tesadüfi hataya değinmektedir.

Uygulamaların çoğunda "bir şekilde" $v_t = 0$ olarak bilinen panel veri modeli bileşeni hatası kullanılmaktadır. Ölçülebilir etkiler çalışmanın bireysel birimleri arasında zaman içinde değişebilir. Ama bu tip analiz hiçbir zararın olmadığını varsayar. Amaçlanan t $v_t \neq 0$ hata bileşenine hangi aracın kullanıldığı bilinmemektedir ve bu sürece regresyon dâhil edilmemiştir. Belirli zaman etkileri

⁷⁰ Gujarati, a.g.e., 647

(şoklar) yakalamak için hangi modelin "iki yönlü" olduğu verilerde bulunmaktadır. "Tek yönlü" bileşen hataları modeli için farklı tipleri ve u_i hata terimini kullanmak hakkında yapılan çeşitli varsayımlar ortaya çıkar. Üç olasılık olabilir:

1. En basit durumda $u_i = 0$, hiçbir birey veya firma arasında **gözlenebilir heterojenite yoktur**. Sonuç olarak, U_{it} genel lineer modeli tüm varsayımlarının yerine geçer. Bu yüzden varsayım yöntemi asgari EKK ile en iyi lineeri tarafsız tahmin edicileri üretir.
2. İkinci olasılık, her birim kesiti için sabit bir u_i ve farklı bir etki farz etmektir. Bu durumda, bu modelin sabit halinde dahi heterojenite gözlemlenebilir değildir.
3. Üçüncü alternatif, u_i 'yu zaman içinde değişmeyen fakat bireyler arasında değişen ve gözlemlenemeyen tesadüfi bir değişken olarak ele almaktır.

4.4.3. Modelleme Veri Paneli: Belirtme Alternatifleri

İlk belirtme, veri sisteminde **hiçbir gözlenebilir heterojenite** olmadığı durumdur ve bu nedenle özgürlük derecelerini kazanma avantajı sayesinde en küçük kareler yöntemini kullanır.

Ancak, homojenlik varsayımı ile ilgili olarak sistem paneli verileri reddedilir. Böylece her iki çalışmada da her iki birim (bireyler) arasında zamanla veya her iki yönde heterojenitenin gözlenebilir olduğu durumlarda; şartname kullanılması durumunda taahhüt olacağı açıklanır. Bu durumda, değişkenlerin parametrelerinin tahminlerinin yapılması ve önyargı problemini önlemek için düzgün bir şartname aranmalıdır.

Bir veri sistemi panelinde modeli tahmin etmek için iki ek prosedür vardır: Sabit etkiler modeli bu yaklaşımla çalışır. Bu durumda kesitteki birimler değişken bir zamanla veya çaprazlar arasında yakalanan değişikliklere yol açabilir. İhmal tanımına giren ve içinde kukla değişkenler içeren değişiklikler. Diğer model ile tesadüfi bileşeni sayesinde bu farklılıkları yakalamak için çalışır hale getirmek gibi **tesadüfi etkileri** vardır.

Her birim kesitin üzerinde kendi kararlarını etkileyecek bireysel etkiler vardır. Zaman değişmez. Daha önce de belirttiğimiz gibi, panel veri tekniği bize her çapraz birime özgü varlığı düşünmek için fırsat verir. Basit bir yol olan ve aslında bu heterojenite göz önüne alındığında en yaygın olan, kullanılan değişkenlerin kesişim

modellerini kullanmak öne çıkmaktadır. Böylece, lineer model çalışılan tüm birimler ve bireyler için durum aynıdır ancak bunlara önlem almak bireyden bireye farklılık gösterir, kişiye özgüdür.

Bu modellerin temel varsayımı olarak gözlenen açıklayıcı değişkenler, üç şekilde temsil edilebilir. Tüm ihtimallerde değişkenlerin etkileri üç şekilde verilir:

- Zaman içinde değil, her bir birey için değişken: zaman kesitinin her birimi için aynı değişkenlerin durumunun ele alınmasıdır.
- Değişken dönemi ama bireyler arasındaki değişken: zaman içinde belli bir anda tüm bireyler için aynı değişken olmasına rağmen çalışma süresi dönem boyunca değişir.

Zamanla ve bireyler arasında değişen değişkenler: bu, zamanla bireyler arasında değişen değişkenlerdir. Bu modeller, her bireye özgü olan veya zamanla değişen gözden kaçırılan değişkenlerin etkilerinin bireysel olarak önemli olmadığını öngörür; ama bu etkiler birlikte ele alındığında önem arz ederler.

4.4.3.1. Sabit Etkiler Modeli

Bu model her birey için farklı bir sabit terim ve bireysel etkilerin birbirinden bağımsız olduğunu varsayar. Bu model ile açıklayıcı değişkenlerin her iki kesiti de birimleri etkiler ve kesişme özellikleri ile ölçülen, her özellikleri, farklı olduğu düşünülmektedir. Her birim için n 'in yakalandığı tahmin edilmelidir. Özel katsayıları ile kukla değişken ile ilişkili olmasının nedeni de budur. Sonra aşağıdaki gibi, model yazılabilir:

$$Y_i = i\alpha_i + \beta_1 X_{1i} + \beta_2 X_{2i} + \dots + \beta_k X_{ki} + U_i \quad (7)$$

4.4.3.2. Tesadüfi Etkiler Modeli

Bu modelde, bireysel etkiler birbirinden bağımsız değildir. Ancak belirli bir değer etrafında tesadüfi dağıtıldığını varsayar. Regresyon analizinde yaygın bir uygulama modeli olan bağımsız değişkenlerin tesadüfi rahatsızlığı uygun bir şekilde özetlenebilir. Ancak bağımlı değişkenin değerini etkileyebilecek faktörlerin çok sayıda olduğu ve açıkça dâhil edilmedikleri farz edilmelidir.

Bu nedenle, bu modelde, her birim kesit özelliklerinin açıklayıcı etkisinin hem de değişkenlerin etkisinin farklı olduğu düşünülmektedir.

Aşağıdaki model cebirsel olarak ifade edilmiştir:

$$Y_i = (\alpha_i + u_i) + \beta_1 X_{1it} + \beta_2 X_{2it} + \dots + \beta_k X_{kit} + w_{it} \quad (8)$$

4.5. VARSAYIM: VERİ PANELİ MODELİNDE BÖLGESEL İNSANİ GELİŞİMİŞLİK İNDEKSİ (HDI) – MALİ KAYNAKLAR TAHSİSİ (FRA)

Konuya başlamak için Arjantin ve Türkiye'deki durumları birbirine bağlı olarak tablodaki veriler aracılığıyla sunmayı seçtik. Arjantin için 78 gözlem, Türkiye için ise 156 olgu vardır. Her iki ülkede de her bir bölge için yapılmış 13 yıllık kapalı gözlem vardır.

Biz mali yerelleşmede temsilci olarak verileri kullanmak ve vergi gelirlerindeki bölgesel HDI (Y) (X) değişimleri ölçmek istedik. Bunu yaparken halkın refahı üzerindeki etkileri de analiz etmeyi hedefledik.

Bu çalışmanın amacı mali desantralizasyon temsilcisi olarak kullanılan kaynak tahsis (Y) miktarında bölgesel HDI (X) tarafından ölçülen popülasyon refahı etkisini analiz etmektir. Otoritenin belirli düzeyde refaha tepkisinin olup olmayacağı ve Martinez v.d. (2009)⁷¹ tarafından sunulan modele benzer bir şekilde tahsis edilmesi konusunda karar alınıp alınmayacağı gözlenebilir. Standart model şöyledir:

$$\ln FRA_{it} = \beta_1 + \beta_2 \ln HDI_{it-1} + \mu_{it} \quad (9)$$

“LN_FRA”, merkezi hükümetten “t” yılında “i”ye tahsis edilen Mali Kaynakların ABD doları cinsinde miktarının logaritmasıdır. Diğer yanda, “t-1” yılında “i” bölgesindeki İnsani Gelişmişlik İndeksinin tahmin edilen logaritması “Ln_HDI”dir”.

⁷¹ André Martínez v.d. “Dotación de Factores, Federalismo Fiscal y el Costo de Capital de los Estados: Evidencia para Brasil, 1891 – 1930”, Banco de México. 2009, <http://www.banxico.org.mx/publicaciones-y-discursos/publicaciones/documentos-de-investigacion/banxico/%7B9F4891DD-E89F-E673-717C-895A5FF83363%7D.pdf> (10.04.2016)

4.5.1. Ekonometrik Analiz

Ekonometrik tahmini yürütmeden önce hangi modelin uygulanacağına karar vermemiz gerekir: Tesadüfi etkiler veya Sabit etkiler modeli.

Sabit etkiler veya en küçük kare sahte değişken (LSDV) modeli kendi kesişim değerine sahip olarak bölgeler arasında heterojenite sağlar. Tesadüfi etkiler modelinde bölgeler kesişimi için ortalama bir değer bulunmalıdır.

4.5.1.1. Hausman Testi

H_0 : Tesadüfi etkiler modeli uygundur

H_1 : Sabit etkiler modeli uygundur

Eğer istatistiksel olarak önemli P değeri bulunursa, sabit etki modeli kullanılmalıdır; aksi halde, tesadüfi etkiler modeli kullanılmalıdır.

Türkiye için Hausman Testi modelini uyguladıktan sonra, Tesadüfi Etkiler modelinin uygun olduğu bulunmuştur.

Tablo 3: Hausman Testi Türkiye

Variable	Fixed	Random	Var (Diff)	Prob.
Ln_hdi_tr1	2.238615	3.316998	1.636969	0.3993

P değeri çok büyük olduğundan H_0 hipotezi reddedilemez. O halde en iyi model, Tesadüfi Etkiler modelidir.

Aynı şekilde, Arjantin testinin sonuçları şöyledir:

Tablo 4: Hausman Testi Arjantin

Variable	Fixed	Random	Var (Diff)	Prob.
Ln_hdi_ar1	27.371885	17.722417	3.295841	0.0000

Arjantin testinde P değeri çok küçüktür; bu nedenle H_0 hipotez reddedilir ve en uygun model Sabit Etkiler modelidir.

4.5.1.2. Arjantin Örneği

Sonuç model şudur:

Tablo 5: Arjantin tahmini

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
LN_HDI_AR1	27.37189	2.831423	9.667182	0,0000
C	23.23755	0.903145	25.72958	0,0000

R2 = 0.7712

F-statistic = 36.5233

Tablo 6: Arjantin Bölgeleri için kesit etkileri

Kesit Etkileri	
Noroeste	-1.214219
Gran Chaco	2.66049
Litoral	1.570224
Cuyo	-0.271983
Pampas	-1.240108
Patagonia	-1.509964

Sonunda, sonuç şu şekildedir:

$$\begin{aligned} \text{Log}(FRA) = & 23.23 + 27.37 \text{Log}(RHDI)_{t-1} - 1.21 d_1 + 2.66d_2 + 1.57 d_3 - 0.27 d_4 - \\ & 1.24 d_5 - 1.51 d_6 \end{aligned}$$

(i bölgesi gözlemleri için $d_i = 1$ ve farklı bir durumda $d_i = 0$). Heteroskedastisite ile test reddedildi. Breusch – Pagan testi P değeri 0.05'ten büyüktür.

4.5.1.3. Türkiye Örneği

Tablo 7: Türkiye Tahmini

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
LN_HDI_TR1	3.316998	2.766242	1.200618	0.2319
C	23.07253	0.905807	25.47179	0.0000

$$R^2 = 0.10 \quad F\text{-statistic} = 14.44$$

Tablo 8: Türkiye bölgeleri kesit etkileri

Kesit etkileri	
Akdeniz	0.566462
İstanbul	2.404465
Kuzey Doğu Anadolu	-1.774982
Ege	1.250770
Güneydoğu Anadolu	-0.573969
Batı Marmara	-0.443461
Doğu Marmara	1.560443
Batı Anadolu	1.380689
Orta Anadolu	-0.757301
Batı Karadeniz	-0.494415
Doğu Karadeniz	-1.786669
Ortadoğu Anadolu	-1.332023

Sonunda, sonuç şu şekildedir:

$$\text{Log}(FRA) = 23.07 + 3.32 \text{Log}(HDI) + 0.56 d_1 + 2.44 d_2 - 1.71 d_3 + \dots - 1.33 d_{12}$$

(i bölgesi gözlemleri için $d_i = 1$ ve farklı bir durumda $d_i = 0$). Heteroskedastisite ile test reddedildi.

4.6. SONUÇLARIN YORUMU

Arjantin analizinde sabit değer 23.23'tür. Kaynak tahsisi en az bu miktarda başlar çünkü Arjantin Ortaklık Yasası, merkezi hükümeti yerel yönetimlere herhangi bir referans veya parametre olmadan para göndermeye zorlar. Ayrıca, "LN_HDI_AR" katsayısının pozitif bir ilişkisi vardır ve %95 güvenle bireysel istatistiksel değeri vardır ($t=9.66$). Bu da, bölgesel standart refah indeksinin merkezi hükümetten tahsisin bireysel etkisi vardır.

Son olarak, düşük R kare istatistiği nedeniyle tamamlanmamış model yerine merkezi hükümetin daha düşük yönetimlere kaynak tahsisi yapması gerektiğinde, bir yıl önceki Bölgesel HDI göz önüne alınır.

Türkiye örneğinde, merkezi hükümetin Mali Kaynaklar Tahsisinde "LN_HDI_TR" değişkeni için pozitif ama istatistiksel olarak değer bulunmuştur. Bu nedenle, tahmine göre analiz dönemi boyunca kaynak tahsisini değiştirmek için bir yıl önceki bölgesel refah indeksleri hükümet tarafından göz önüne alınmaz.

SONUÇ

Araştırma, daha düşük devlet kademelerine atanan kaynakların temel ihtiyaçlarla ilgisinin olup olmadığını merak ederek başladı. Örneğin, mali yerelleşme toplumun minimum taleplerinin bir işlevi midir gibi sorunlar incelendi.

Bu analize başlamak için, bu taleplerin genel anlamda pazar sistemi tarafından alınıp satılmayan kamusal hizmetler veya mallardan oluştuğunu ama çok daha karışık bir süreci içerdiği bulundu. Seçmen kategorisindeki vatandaşlar bu ihtiyaçları kimin karşılayacağını seçerler. Bu programların işlemesi için “devlet kademeleri” denilen hizmet sağlayıcılardan oluşan pek çok yapının ortak işinin gerektiği saptandı. Teoriye göre, her ülkede insanlara hizmet veya mal sağlamak için beraber çalışmak zorunda olan devlet kademeleri vardır.

Daha sonra farklı konular tartışıldı: devletin hangi kademeleri hangi malları veya servisleri en iyi şekilde sağlayabilir? Bunları finanse etmek için fonlar nasıl elde edilir? Bu nedenle, Mali Federalizm Yerelleştirilmesi teorileri çalışıldı; bu da bize devletin farklı kademelerinin arasındaki ilişkileri ve neden beraber çalışmak zorunda olduklarını analiz etmede yardımcı oldu. Temel olarak, analiz edilen teoriye göre, devletin her bir kademesi farklı ihtiyaçları karşılayabilir çünkü topluma olan uzaklığına göre hangi ihtiyaçların oluştuğunu daha iyi bilebilir. Bu ilkeler her ülkenin anayasasında belirlenir. Dolayısıyla, merkezi ve ulusal devlet, eyalet sisteme, bölgesel devlet gibi pek çok devletin farklı modelleri vardır.

Refah Ekonomisinin temel teoremleri incelenmiştir. Bunlara göre, hükümet Pareto verimliliği sağlamalıdır. Bu durumda ülke en yüksek üretim düzeyine ulaşır ve tahsis edilen tüm kaynakları tüketir. Aynı zamanda, ikinci temel teorem de aynı hükümetin fırsatları eşitlemesi gerektiğini, böylece tüm bireylerin ve şirketlerin pazar sistemine katılabileceğini savunur. Bu görevlerle hükümet “pazar başarısızlıklarını” düzeltir.

Teoriye göre altı pazar başarısızlığı vardır: rekabet başarısızlığı, kamusal mallar, dışsallıklar, tamamlanmamış pazarlar, bilgi eksikliği ve son olarak da işsizlik, enflasyon, dengesizlik.

Federal ve Üniter olmak üzere her iki sistemde de merkezi hükümet ve daha düşük kademeler tarafından kullanılan harcama, vergilendirme ve finansman

olan mali desantralizasyon, refah ekonomisinin üçüncü temel teoremini uygulamanın ve pazar başarısızlıklarını düzeltmenin bir yoludur.

Pazar başarısızlıklarını düzelterek sistem, tüm birey ve şirketlerin, topluma ekonomik gelişme getiren rekabetçi bir ekonomi ortamı yaratarak en yüksek insani gelişmişlik seviyesine ulaştırır.

Üçüncü bölümde, araştırılan ortamı anlamak için Arjantin ve Türkiye'nin 1990'lı yıllardaki mali performansları ve anayasal çerçeveleri analiz edilmiştir. Her ikisinde de 2002'ye kadar benzer mali performanslar gözlenmiştir. İkisi de borçlanma sorunları yaşamıştır. Durumu çözmek için iki ülke de Uluslararası Para Fonu (IMF) stand-by anlaşmaları uygulamıştır ama sonuçlar farklı olmuştur. Türkiye'de vergi pozisyonu gelişmiştir ama Arjantin'de değişiklik olmamıştır. Ama 2002 sonrasında iki ülke de ekonomik büyüme göstererek daha iyi vergi pozisyonu ve daha iyi ekonomik ortam sağlamışlardır. Ama her iki ülkedeki yerel vatandaşların standart hayatlarını geliştirmek için merkezi hükümetlerin kaynakları refah indekslerine göre tahsis ettikleri veya etmedikleri bilinmemektedir.

Türkiye ve Arjantin'deki mali desantralizasyon konusunda iki farklı siyasi sistem ve iki farklı vergi ve tahsis sistemi keşfedilmiştir. Bir yanda, siyasi ve güçsel kararların merkezi hükümet tarafından alındığı ve eyalet veya il özelliklerinin belirli hizmetlerin sağlanmasına yoğunlaştığı üniter sistemli Türkiye vardır. Türkiye'de il veya belediyelerin hangi hizmetleri sağlayacağına ve ne kadar paranın transfer edileceğine merkezi hükümet karar verir. Bu sistem daha değişken olabilir çünkü merkezi hükümet bir ilden para alıp herhangi bir bürokratik gecikme veya yasal kısıtlama olmadan bir başka ile aktarabilir. Fakat bu durum aynı zamanda tahmin edilemez ve merkezi ve yerel yönetimler arasında siyasi bağlantıya bağlı olabilir. Ama bu meseleler bu çalışmada incelenmek için çok detaylıdır. Diğer yanda, mali işleri de içeren federal hükümet sisteme sahip Arjantin vardır. Her yıl, temel gelirin (gelir ve tüketim vergileri) bir kısmını eyaletlere tahsis eder ve belirli transferler yapar. Kalan kısım değişkendir ve mevcut ihtiyaçlar, siyasi anlaşmalar için adapte edilebilir. Böylece, Arjantin eyaletleri aldıkları parayla neler yapılacağı ve uzun dönemde daha tahmin edilebilir gelir profilleri sağlanacağına karar verir. Diğer bir özellik de seçmenlerin, ihtiyaçlarını en iyi karşılayacak ve pazar başarısızlıklarını en iyi şekilde çözecek insanları seçebilmeleridir.

Giriş bölümünde belirtildiği gibi, hangi sistemin daha iyi veya daha etkili olduğu analiz edilmemektedir. Ama benzer ekonomik yapılara sahip ve son yıllarda benzer ekonomik krize girmiş bu iki ülkeyi karşılaştırarak, siyasi sistemi ister üniteryen ister federal olsun sosyal refah indekslerine en iyi şekilde yanıt verecek bir sistem inşa edilebilir.

Bu sorulara cevap olarak 2002 ve 2014 yıllarında her iki ülkede de toplumsal refahının temsilcisi olarak her bölgede Bölgesel İnsani Gelişmişlik İndeksi yaratıldı ve mali desantralizasyonun bir temsilcisi olarak kullanılan kaynak tahsisıyla bir ilişkisi olup olmadığı analiz edildi.

Bölgesel HDI kullanıldı çünkü bu indeks hem ekonomik hem refah değişkenlerini içermektedir. İndeksi inşa etmek için metodoloji, “okur-yazarlık”, “yaşam süresi” ve “yerel gayrisafi yurtiçi hasıla”yı içerdiğinden, bu indeks bir bölgedeki yaşam standardı ve fırsatların iyiliğine göre 0 ve 1 arasında bir sayı vermektedir.

Türkiye örneğinde, mali desantralizasyon ve Bölgesel HDI arasında beklenildiği gibi olumlu bir ilişki bulunmuştur. Türkiye’deki üniteryen sistem, analiz edilen yıllarda fonları refah indekslerine göre tahsis etmemiştir. Düşük determinasyon katsayısı alındığından, bu modeli daha iyi açıklayabilecek diğer değişkenler, siyasi değişkenler gibi daha detaylı bir araştırma için eklenebilir.

Diğer yanda Arjantin örneğinde, istatistiksel değerle pozitif bir ilişki ve 22.23’ün refah-mali tahsisinde daha esnek olduğu bulunmuştur fakat determinasyon katsayısının sadece %40 olduğu bir modeldir. Bu da, Arjantin mali desantralizasyon ve toplumsal standartlar indeksi arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamak için diğer açıklayıcı değişkenlerin eklenmesi gerektiği anlamına gelir.

Son olarak, Arjantin örneğinde, federal sistemde merkezi ve yerel yönetimler arasındaki ortaklaşa çalışma pazar başarısızlıklarını düzelterip eşitsizlikleri azaltabilir. Böylece bireyler ve şirketler rekabetçi ekonomiye katılabilirler. Diğer yanda Türkiye örneğinde, devletin farklı kademeleri arasındaki ortaklaşa çalışma eşit fırsatlar sağlar ve pazar başarısızlıkları, bireylerin ve şirketlerin rekabetçi ekonomiden faydalanmalarını engelleyebilir.

KAYNAKÇA

- Alzua, María Laura v.d.: The long and winding road towards fiscal decentralization. Revista Económica, Universidad Nacional de La Plata, 2014. <http://sedici.unlp.edu.ar/handle/10915/43598>. (01.03.2015)
- Ardanaz, Martín v.d.: The politics of federalism in Argentina: Implications for governance and accountability. IDV working papers series No. IDB-WP-327. 2012. <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=36917419>. (11.01.2016).
- Arellano, Manuel: Introducción al análisis econométrico con datos de panel. Documento de trabajo No. 9222. Banco de España, 1991. http://www.bde.es/f/webbde/SES/Secciones/Publicaciones/PublicacionesSeriadas/DocumentosTrabajo/92/Fich/dt_9222.pdf. (25.01.2016).
- Arrow, Kenneth: Social Choice and individual Values. Cowles Foundation. Yale University, 1963. <http://sites.duke.edu/niou/files/2014/06/Arrow-Social-Choice-And-Individual-Values.pdf> (01.05.2016).
- Aslan, Hanifi: Makro İktisat Politikası, Alfa Aktüel, İstanbul, 2008
- Auerbach, Alan v.d.: Output Spillovers from fiscal policy. Working Paper 18578. NBER. 2012. <http://www.nber.org/papers/w18578>. (11.02.2014).

- Barbiero, Omar v.d.: New Econometric Estimates of Long-term Growth Effects of Different Areas of Public Spending. OECD Economics Department Working Papers, No. 1100, OECD Publishing. 2013. <http://dx.doi.org/10.1787/5k3txn15b59t-en>. (01.03.2014).
- Bárcena, Alicia v.d.: Panorama Fiscal de América Latina y El Caribe 2014. Hacia una mayor calidad de las finanzas públicas. CEPAL. UN. Santiago, 2014. http://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/35888/1/S2014007_es.pdf (01.12.2014).
- Bárcena, Alicia v.d.: Panorama Fiscal de América Latina y El Caribe 2015. Dilemas y espacios de políticas. CEPAL. UN. Santiago, 2015. http://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/37747/S1500053_es.pdf, (01.03.2016).
- Baronio, Alfredo v.d.: Datos de Panel Guía para el uso de Eviews, Departamento de Matemática y Estadística, Facultad de Ciencias Económicas, Universidad Nacional de Río Cuarto, Córdoba, November 2012. <http://www.econometricos.com.ar/wp-content/uploads/2012/11/datos-de-panel.pdf>. (01.03.2015)
- Bellemare Marc v.d.: Lagged Explanatory Variables and the Estimation of Causal effects, University of Minnesota, 2015. <http://marcfbellemare.com/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/BMPLagIdentificationFebruary2015.pdf> (25.01.2016).

- Benchimol Jonathan: Memento on Eviews output. Bank of Israel, Jerusalem. 2013.
<http://www.jonathanbenchimol.com/data/teaching/eviews-training/memento.pdf>. (25.01.2016).
- Besley Timothy v.d.: Centralized versus decentralized provision of local public goods: a political economy analysis. NBER, Working Paper 7084. 1999.
www.nber.org/papers/w7084. (25.01.2016).
- Besley Timothy: Welfare Economics and Public Choice. London School of Economics and Political Science. April 2002.
<http://www.lse.ac.uk/economics/people/facultyPersonalPages/facultyFiles/TimBesley/WelfareEconomicsandPublicChoice.pdf> (01.05.2016)
- Bjornskov Christian: Formal Institutions and Subjective Well-Being: Revisiting the cross-country evidence. SSE/EFI working papers in Economics and Finance No. 699. Stockholm School of Economics. 2008.
<http://swopec.hhs.se/hastef/papers/hastef0699.pdf>. (20.11.2015).
- Black Philip v.d.: Public Economics. Oxford University Press. 5th edition, Oxford, 2012
- Blanchard Olivier v.d.: Lectures on Macroeconomics. The MIT Press. Cambridge, Massachusetts, 1993.

- Blommestein Hans v.d.: Interactions between sovereign debt management and monetary policy under fiscal dominance and financial instability. BIS papers No. 65, 2012. http://www.bis.org/publ/bppdf/bispap65l_rh.pdf. (11.03.2015).
- Chisari, Omar: A note on the economic interpretation of a proof of existence of general equilibrium with taxes, Revista Económica, Universidad Nacional de La Plata, 2009. http://economica.econo.unlp.edu.ar/documentos/20100408095628AM_Economica_565.pdf. (01.03.2016).
- Dabla-Norris Era: Fiscal decentralization in Russia: Economic Performance and Reform issues. Fiscal Affairs Department. IMF. Moscow, 2000. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/2000/invest/pdf/norris.pdf>. (11.03.2014).
- Das Udaibir v.d. : Managing Public Debt and its financial stability implications. Monetary and capital markets department, IMF working paper 10280, 2010, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2010/wp10280.pdf>. (11.03.2015).
- De Gregorio José: Macroeconomía Teoría y Políticas. Pearson. Universidad de Chile, 2003.
- Díaz Serrano Luis: Decentralization, Happiness and the Perception of Institutions. Discussion Paper N. 5647. IZA, April 2011. <http://ftp.iza.org/dp5647.pdf> (01.05.2016)

- Dominguez Kathryn v.d.: International Borrowing and Macroeconomic Performance in Argentina. University of Chicago Press, 2004, <http://www.nber.org/books/edwa06-1> (01.03.2015)
- Frey Bruno v.d.: The economics of Happiness. World Economics. Vol 3. 2002. https://www.bsfrey.ch/articles/365_02.pdf (01.05.2016)
- Gonzalez, Lucas v.d.: Impacto regional de los Procesos de descentralización Fiscal: Desarrollo y Equidad en América Latina. Fundación Carolina, Madrid, 2014. <http://www.fundacioncarolina.es/wp-content/uploads/2014/08/AI68.pdf> (01.03.2015)
- Goujard, Antoine: Cross-Country Spillovers from Fiscal Consolidations, OECD Economics Department Working Papers, No. 1099, OECD Publishing. 2013. <http://dx.doi.org/10.1787/5k3txn1mbw8x-en>. (01.03.2014).
- Gujarati Damodar N.: Basics Econometrics, 4 Bs, Mc – Graw Hill, 2004, S. 636 – 655
- Habibi Nadir v.d.: Decentralization in Argentina, Economic Growth Center, Center Discussion Paper No. 825. Yale University, New Haven, 2001. http://www.econ.yale.edu/growth_pdf/cdp825.pdf. (22.02.2016).

- Heymann, Daniel v.d.: Sobre el rol de las políticas fiscales y financieras en las fluctuaciones macroeconómicas, Revista Económica, Universidad Nacional de La Plata, 2009.
http://economica.econo.unlp.edu.ar/documentos/20100408095725AM_Economica_567.pdf.
(01.03.2015).
- Informacion Legislativa y Documental: Yasa 23548. Coparticipacion Federal de Recursos Fiscales, Arjantin.
- International Monetary Fund Fiscal Monitor—Back to Work: How Fiscal Policy Can Help .Washington, October 2014.
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/fm/2014/02/pdf/fm1402.pdf> (01.12.2015)
- Kaya Fatih v.d.: Fiscal Transformation in Turkey over the Last Two decades. Journal on Budgeting OECD. Turkey, 2011. <http://www.oecd.org/turkey/49070965.pdf> (01.03.2015).
- Labra Romilio v.d.: Guia Cero para datos de panel. Un enfoque practico. Cátedra en economia y gestion de la innovacion. Working Paper No. 2014/16. Universidad Autonoma de Madrid, 2014.
https://www.uam.es/docencia/degin/catedra/documentos/16_Guia%20CERO%20para%20datos%20de%20panel_Un%20enfoque%20practico.pdf.
(20.11.2015).

- Martínez – Vázquez Jorge: The impact of Fiscal Decentralization. Issues in Theory and Challenges in Practice. Philippines, Assian Development Bank, 2011. <http://www.adb.org/sites/default/files/publication/28927/impact-fiscal-decentralization.pdf> (01.03.2015)
- Martínez André v.d. : Dotación de Factores, Federalismo Fiscal y el Costo de Capital de los Estados: Evidencia para Brasil, 1891 – 1930. Banco de México. November 2009, <http://www.banxico.org.mx/publicaciones-y-discursos/publicaciones/documentos-de-investigacion/banxico/%7B9F4891DD-E89F-E673-717C-895A5FF83363%7D.pdf> (10.04.2016)
- Melek Ercan Dede.: Anayasal İktisat Perspektifinden Maliye Politikası Kuralları ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Uygulamanın İncelenmesi, Strateji Geliştirme Başkanlığı, T.C. Maliye Bakanlığı, 2010, s. 3 – 13
- Mendoza Enrique: Los retos institucionales de la descentralización fiscal de América Latina. Revista CLAD Reforma y Democracia No. 34. Caracas, 2006. <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=357533666007>. (15.02.2015).
- Musgrave, Richard: The Theory of Public Finance – A Study in Public Economy. McGraw-Hill. New. York, 1959
- Neyaptı, Bilin: Fiscal decentralization and socio-economic outcomes in Turkey: An empirical investigation. METU studies in development, 32, 2005. <http://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php>. (10.01.2016).

- Neyaptı, Bilin: Equalization via Fiscal Decentralization, Turkish Economic Association, Bilkent University, Ankara, 2005. <http://www.tek.org.tr/dosyalar/Bilin-2.pdf> (01.03.2015)
- Oates Wallace: Fiscal Federalism. New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1972
- Olson, Mancu.: The Principle of "Fiscal Equivalence": The Division of Responsibilities among Different Levels of Government , the American Economic Review, Vol. 59, No. 2, American Economic Association), pp. 479-487, May 1969. <http://www.jstor.org/stable/1823700> (11.06.2016)
- Pérez Caldentey v.d.: The Euro imbalances and Financial Deregulation: A post-keynesian interpretation of the European Debt crisis. Working Paper No. 702. Levy Economics Institute. 2012. <http://www.levyinstitute.org/publications/the-euro-imbalances-and-financial-deregulation>. (11.03.2015).
- Porto Alberto v.d.: Decentralización fiscal e integración económica en el Mercosur. Argentina y Brasil. Anales AAEP. 2012.
- Porto, Alberto: Preguntas y respuestas sobre Coparticipacion Federal de impuestos. Documento de trabajo No. 17. Universidad Nacional de La Plata. 1999. <http://www.depeco.econo.unlp.edu.ar/doctrab/doc17.pdf>. (10.06.2010)

- Price, Robert v.d.: New Tax and Expenditure Elasticity Estimates for EU Budget Surveillance. OECD Economics Department Working Papers, No. 1174, OECD Publishing. 2014.
<http://dx.doi.org/10.1787/5jxrh8f24hf2-en>.
(01.03.2015).
- Republic Of Turkey Prime Ministry Undersecretariat Of Treasury: Yasa 22147, Law on Structures and duties of the treasury undersecretariat and the foreign trade undersecretariat, Türkiye
- Rezk, Ernesto: Federalism and decentralization under convertibility: lessons from the Argentina experience. Institute of Economics and Finance, UNC, Córdoba 2000.
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/2000/fiscal/rezk.pdf>. (15.02.2015).
- Röhn, Oliver v.d.: Reducing Macroeconomic Imbalances in Turkey. OECD Economics Department Working Papers, No. 1160, OECD Publishing. 2014.
<http://dx.doi.org/10.1787/5jxx055pjf0x-en>.
(01.03.2015).
- Romer, David: Advanced Macroeconomics. McGraw-Hill. United States, 1996.
- Rondinelli, Dennis v.d.: Analysing Decentralization Policies in Developing Countries: a Political-Economy Framework. 1986
http://dess.fmp.ueh.edu.ht/pdf/colloque2012_Rondinelli_analyse_decentralisation_economie_politique.pdf 01.03.2015)

- Sağbaşı, İsa v.d.: Fiscal Decentralisation, The size of Public sector and Economic Growth in Turkey, 2003. <http://www.diw-berlin.de/documents/dokumentenarchiv/17/41395/Paper-160.pdf> (01.03.2015)
- Stiglitz, Joseph: Economics of the public sector. 3. Bs. Norton and Company, New York, 1999.
- Stiglitz, Joseph: New perspectives on public finance: recent achievements and future challenges. Journal of Public Economics 86, s. 341 – 360. 2002. http://www8.gsb.columbia.edu/faculty/jstiglitz/sites/jstiglitz/files/2002_New_Perspectives_on_Public_Finance.pdf. (15.02.2016).
- Sturzenegger, Federico v.d.: Fiscal Federalism and procyclical spending. The cases of Argentina and Brazil. Revista Económica, Universidad Nacional de La Plata, 2006. http://economica.econo.unlp.edu.ar/documentos/20090203104545AM_Economica_551.pdf. (01.03.2016).
- Tanzi, Vito.: On Fiscal Federalism: Issues to worry about. IMF. 2000 <https://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/2000/fiscal/tanzi.pdf> (01.03.2014)
- Tiebout, Charles : A Pure Theory of Local Expenditures, Journal of Political Economy 64. P 416–424, 1956. http://www.unc.edu/~fbaum/teaching/PLSC541_Fall08/tiebout_1956.pdf (01.04.2014)

- Tommasi, Mariano v.d.: Fiscal Federalism in Argentina, Policies, politics and institutional reforms. *Economia, Journal of the LACEA*, 2001. <http://www1.worldbank.org/publicsector/LearningProgram/Decentralization/tomassi-saiegh-sanguinetti.pdf>. (21.02.2016).
- Ulusoy, Ali: The Place of Regulation within the public law in Turkey. The political economy of regulation in Turkey, DOI 10.1007/978-1-4419-7750-2_2, Springer Science and Business Media, 2011.
- United Nations: Informe sobre desarrollo humano. Sostener el progreso humano: Reducir vulnerabilidades y construir resiliencia, Programa de las Naciones Unidas para el desarrollo. 2014, <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-summary-es.pdf>. (15.02.2015).
- Weingast, Barry: The Economic Role of Political Institutions: Market-Preserving Federalism and Economic Development. *Journal of Law, Economics and Organization* (April): 1-31. 1995. <https://web.stanford.edu/group/mcnollgast/cgi-bin/wordpress/> (01.03.2015)

- Weingast, Barry: Institutions and Political Commitment: A new political economy of the American civil war era. Hoover Institution and Department of Political Science. Stanford University. 2002. https://web.stanford.edu/group/mcnollgast/cgi-bin/wordpress/wp-content/uploads/2013/10/Weingast.institutions-and-pol-commentment.MS3_.00..06.1001p.new_.pdf. (11.02.2016).
- Weingast, Barry: Second Generation Fiscal Federalism: Political Aspects of Decentralization and Economic Development, World Development. 2013, <http://dx.doi.org/10.1016/j.worlddev>. (11.02.2014).
- World Bank Turkey: Public finance review. Turkey in transition: Time for a Fiscal Policy Pivot? Report No. 85104-TR. Europe and Central Asia Region. 2014, <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/Feature%20Story/ECA/Turkey/turkey-pfr-report-21-may-2014.pdf>. (15.02.2015).
- Yeldan, Erinc v.d.: Turkey on her way out of middle-income growth trap. Volume 1: Which Turkey? Macro and Regional analysis. Turkish Enterprise and Business Confederation, Istanbul, 2012. https://www.researchgate.net/publication/265642775_Escape_from_the_Middle_Income_Trap_Which_Turkey. (15.01.2016).
- Yücel, Fatma: Maliye Teorisi Bağlamında, Mali Desantralizasyon, Avrupa Birliği ve Türkiye Uygulamaları, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, T.C. Ankara Üniversitesi, 2007.

EKLER

Tablo 9: Tahmini Bölgesel İnsani Gelişme İndeksi - Arjantin 2000 - 2015

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Noroeste	0,763	0,769	0,720	0,731	0,739	0,747	0,756	0,759	0,763	0,771	0,776	0,782	0,786	0,785	0,774	0,777
Gran Chaco	0,691	0,695	0,633	0,644	0,649	0,655	0,656	0,661	0,666	0,661	0,664	0,666	0,666	0,660	0,640	0,639
Litoral	0,712	0,716	0,653	0,665	0,672	0,678	0,682	0,687	0,691	0,684	0,690	0,694	0,693	0,689	0,670	0,670
Cuyo	0,762	0,766	0,710	0,719	0,723	0,728	0,730	0,734	0,738	0,731	0,735	0,737	0,736	0,729	0,710	0,709
Pampas	0,825	0,826	0,777	0,786	0,793	0,790	0,792	0,797	0,799	0,792	0,795	0,797	0,794	0,787	0,769	0,767
Patagonia	0,801	0,802	0,744	0,753	0,755	0,757	0,758	0,760	0,762	0,755	0,755	0,756	0,752	0,744	0,723	0,719

Tablo 10: Tahmini Yaşam Beklentisi İndeksi - Arjantin 2000 - 2015

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Noroeste	0,808	0,811	0,814	0,817	0,820	0,822	0,825	0,827	0,830	0,832	0,834	0,837	0,840	0,842	0,842	0,842
Gran Chaco	0,781	0,784	0,787	0,790	0,792	0,795	0,797	0,799	0,802	0,804	0,806	0,809	0,811	0,814	0,814	0,814
Litoral	0,814	0,817	0,820	0,823	0,826	0,829	0,831	0,833	0,836	0,838	0,841	0,843	0,846	0,848	0,848	0,848
Cuyo	0,828	0,831	0,834	0,837	0,839	0,842	0,844	0,847	0,849	0,852	0,854	0,857	0,859	0,862	0,862	0,862
Pampas	0,842	0,845	0,849	0,851	0,854	0,857	0,859	0,862	0,864	0,867	0,869	0,872	0,874	0,877	0,877	0,877
Patagonia	0,828	0,831	0,834	0,837	0,839	0,842	0,845	0,847	0,849	0,852	0,854	0,857	0,859	0,862	0,862	0,862

Tablo 11: Tahmin Eğitim İndeksi – Arjantin 2000 - 2015

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Noroeste	0,658	0,658	0,658	0,662	0,665	0,669	0,673	0,677	0,681	0,685	0,689	0,693	0,697	0,701	0,705	0,709
Gran Chaco	0,632	0,632	0,632	0,634	0,636	0,638	0,640	0,643	0,645	0,647	0,650	0,652	0,655	0,658	0,660	0,663
Litoral	0,644	0,644	0,644	0,647	0,650	0,652	0,655	0,658	0,661	0,664	0,667	0,670	0,673	0,676	0,679	0,682
Cuyo	0,665	0,665	0,665	0,669	0,673	0,676	0,680	0,684	0,688	0,691	0,695	0,699	0,703	0,707	0,710	0,714
Pampas	0,701	0,701	0,701	0,704	0,706	0,708	0,710	0,712	0,715	0,717	0,719	0,722	0,724	0,726	0,728	0,731
Patagonia	0,678	0,678	0,678	0,681	0,685	0,688	0,692	0,696	0,699	0,703	0,707	0,710	0,714	0,717	0,721	0,724

Tablo 12: Tahmin Gelir İndeksi – Arjantin 2000 - 2015

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Noroeste	0,836	0,852	0,697	0,724	0,740	0,759	0,777	0,781	0,786	0,803	0,814	0,824	0,829	0,820	0,780	0,786
Gran Chaco	0,668	0,676	0,510	0,533	0,541	0,554	0,554	0,562	0,570	0,555	0,559	0,560	0,556	0,537	0,487	0,483
Litoral	0,689	0,696	0,528	0,553	0,565	0,576	0,582	0,591	0,596	0,576	0,586	0,592	0,585	0,571	0,523	0,520
Cuyo	0,804	0,813	0,644	0,663	0,669	0,677	0,679	0,684	0,689	0,663	0,668	0,668	0,659	0,637	0,585	0,578
Pampas	0,951	0,951	0,789	0,811	0,826	0,812	0,815	0,824	0,826	0,800	0,803	0,804	0,790	0,765	0,712	0,704
Patagonia	0,916	0,917	0,730	0,748	0,748	0,749	0,744	0,746	0,744	0,718	0,714	0,710	0,693	0,666	0,608	0,596

Tablo 13: Tahmini Bölgesel İnsani Gelişme İndeksi – Türkiye 2000 - 2014

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Akdeniz	0,737	0,739	0,740	0,740	0,741	0,741	0,714	0,738	0,742	0,733	0,748	0,749	0,748	0,753	0,753
İstanbul	0,782	0,782	0,783	0,785	0,786	0,785	0,766	0,785	0,789	0,774	0,782	0,785	0,786	0,792	0,788
Kuzey Doğu Anadolu	0,700	0,701	0,701	0,700	0,701	0,702	0,676	0,708	0,712	0,689	0,701	0,706	0,704	0,712	0,718
Ege	0,758	0,759	0,760	0,762	0,762	0,762	0,743	0,758	0,763	0,753	0,761	0,767	0,767	0,771	0,767
Güneydoğu Anadolu	0,674	0,675	0,676	0,678	0,679	0,680	0,647	0,672	0,684	0,667	0,681	0,682	0,684	0,693	0,700
Batı Marmara	0,748	0,748	0,749	0,752	0,753	0,753	0,733	0,748	0,753	0,741	0,750	0,752	0,755	0,759	0,761
Doğu Marmara	0,764	0,764	0,763	0,766	0,766	0,766	0,750	0,771	0,771	0,758	0,759	0,759	0,765	0,769	0,769
Batı Anadolu	0,774	0,774	0,775	0,776	0,777	0,778	0,759	0,774	0,779	0,771	0,774	0,777	0,781	0,788	0,789
Orta Anadolu	0,737	0,738	0,738	0,742	0,742	0,742	0,722	0,739	0,740	0,731	0,738	0,742	0,746	0,747	0,751
Batı Karadeniz	0,731	0,731	0,731	0,735	0,735	0,736	0,709	0,734	0,736	0,725	0,732	0,735	0,739	0,743	0,744
Doğu Karadeniz	0,870	0,869	0,868	0,882	0,880	0,877	0,874	0,872	0,869	0,859	0,861	0,861	0,860	0,860	0,861
Ortadoğu Anadolu	0,690	0,691	0,692	0,688	0,689	0,691	0,667	0,693	0,699	0,680	0,695	0,698	0,699	0,705	0,713

Tablo 14: Tahmini Yaşam Beklentisi İndeksi – Türkiye 2000 - 2014

	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000
Akdeniz	0,900	0,899	0,898	0,898	0,897	0,897	0,896	0,896	0,895	0,894	0,894	0,893	0,896	0,896	0,896
İstanbul	0,902	0,904	0,905	0,907	0,908	0,910	0,911	0,913	0,914	0,915	0,917	0,918	0,910	0,911	0,912
Kuzey Doğu Anadolu	0,884	0,883	0,882	0,881	0,880	0,879	0,878	0,878	0,877	0,876	0,875	0,874	0,879	0,878	0,878
Ege	0,896	0,897	0,898	0,899	0,900	0,900	0,901	0,902	0,903	0,904	0,905	0,906	0,901	0,901	0,902
Güneydoğu Anadolu	0,892	0,893	0,894	0,895	0,896	0,897	0,899	0,900	0,901	0,902	0,903	0,904	0,898	0,899	0,899
Batı Marmara	0,884	0,886	0,888	0,889	0,891	0,893	0,895	0,897	0,899	0,901	0,903	0,905	0,894	0,895	0,896
Doğu Marmara	0,892	0,893	0,895	0,896	0,898	0,900	0,901	0,903	0,905	0,906	0,908	0,910	0,901	0,901	0,902
Batı Anadolu	0,905	0,906	0,906	0,907	0,908	0,908	0,909	0,910	0,910	0,911	0,912	0,912	0,909	0,909	0,909
Orta Anadolu	0,890	0,892	0,894	0,896	0,898	0,900	0,902	0,904	0,906	0,908	0,910	0,912	0,901	0,902	0,902
Batı Karadeniz	0,893	0,894	0,896	0,898	0,899	0,901	0,903	0,905	0,906	0,908	0,910	0,912	0,902	0,903	0,904
Doğu Karadeniz	0,919	0,923	0,927	0,931	0,935	0,939	0,944	0,948	0,952	0,956	0,961	0,965	0,942	0,944	0,945
Ortadoğu Anadolu	0,892	0,889	0,886	0,883	0,880	0,877	0,874	0,872	0,869	0,866	0,863	0,861	0,876	0,875	0,873

Tablo 15: Tahmin Eğitim İndeksi – Türkiye 2000 - 2014

	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000
Akdeniz	0,770	0,760	0,755	0,752	0,744	0,731	0,752	0,752	0,752	0,752	0,752	0,752	0,752	0,752	0,752
İstanbul	0,803	0,796	0,790	0,787	0,779	0,764	0,787	0,787	0,787	0,787	0,787	0,787	0,787	0,787	0,787
Kuzey Doğu Anadolu	0,726	0,712	0,706	0,703	0,690	0,675	0,702	0,702	0,702	0,702	0,702	0,702	0,702	0,702	0,702
Ege	0,780	0,771	0,765	0,762	0,754	0,742	0,762	0,762	0,762	0,762	0,762	0,762	0,762	0,762	0,762
Güneydoğu Anadolu	0,703	0,685	0,679	0,674	0,661	0,643	0,674	0,674	0,674	0,674	0,674	0,674	0,674	0,674	0,674
Batı Marmara	0,778	0,769	0,763	0,760	0,752	0,742	0,761	0,761	0,761	0,761	0,761	0,761	0,761	0,761	0,761
Doğu Marmara	0,790	0,783	0,777	0,774	0,766	0,753	0,774	0,774	0,774	0,774	0,774	0,774	0,774	0,774	0,774
Batı Anadolu	0,810	0,803	0,797	0,794	0,786	0,775	0,794	0,794	0,794	0,794	0,794	0,794	0,794	0,794	0,794
Orta Anadolu	0,767	0,758	0,752	0,747	0,739	0,726	0,748	0,748	0,748	0,748	0,748	0,748	0,748	0,748	0,748
Batı Karadeniz	0,750	0,740	0,734	0,729	0,722	0,712	0,731	0,731	0,731	0,731	0,731	0,731	0,731	0,731	0,731
Doğu Karadeniz	0,756	0,746	0,740	0,736	0,729	0,717	0,737	0,737	0,737	0,737	0,737	0,737	0,737	0,737	0,737
Ortadoğu Anadolu	0,721	0,705	0,698	0,695	0,681	0,666	0,694	0,694	0,694	0,694	0,694	0,694	0,694	0,694	0,694

Tablo 16: Tahmin Gelir İndeksi – Türkiye 2000 - 2014

	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000
Akdeniz	0,900	0,899	0,898	0,898	0,897	0,897	0,896	0,896	0,895	0,894	0,894	0,893	0,896	0,896	0,896
İstanbul	0,902	0,904	0,905	0,907	0,908	0,910	0,911	0,913	0,914	0,915	0,917	0,918	0,910	0,911	0,912
Kuzey Doğu Anadolu	0,884	0,883	0,882	0,881	0,880	0,879	0,878	0,878	0,877	0,876	0,875	0,874	0,879	0,878	0,878
Ege	0,896	0,897	0,898	0,899	0,900	0,900	0,901	0,902	0,903	0,904	0,905	0,906	0,901	0,901	0,902
Güneydoğu Anadolu	0,892	0,893	0,894	0,895	0,896	0,897	0,899	0,900	0,901	0,902	0,903	0,904	0,898	0,899	0,899
Batı Marmara	0,884	0,886	0,888	0,889	0,891	0,893	0,895	0,897	0,899	0,901	0,903	0,905	0,894	0,895	0,896
Doğu Marmara	0,892	0,893	0,895	0,896	0,898	0,900	0,901	0,903	0,905	0,906	0,908	0,910	0,901	0,901	0,902
Batı Anadolu	0,905	0,906	0,906	0,907	0,908	0,908	0,909	0,910	0,910	0,911	0,912	0,912	0,909	0,909	0,909
Orta Anadolu	0,890	0,892	0,894	0,896	0,898	0,900	0,902	0,904	0,906	0,908	0,910	0,912	0,901	0,902	0,902
Batı Karadeniz	0,893	0,894	0,896	0,898	0,899	0,901	0,903	0,905	0,906	0,908	0,910	0,912	0,902	0,903	0,904
Doğu Karadeniz	0,919	0,923	0,927	0,931	0,935	0,939	0,944	0,948	0,952	0,956	0,961	0,965	0,942	0,944	0,945
Ortadoğu Anadolu	0,892	0,889	0,886	0,883	0,880	0,877	0,874	0,872	0,869	0,866	0,863	0,861	0,876	0,875	0,873